

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜΗΜΑ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Πολιτιστικός τουρισμός. Η περίπτωση του δήμου
Ζακυνθίων.

Σπουδαστής: Μητρόπουλος Περικλής
Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αργυροπούλου Φωτεινή

Ευχαριστίες

Μετά την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα Αργυροπούλου Φωτεινή για την άψογη συνεργασία και την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Τέλος, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένεια μου για την υποστήριξη τους κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής και συγγραφής της πτυχιακής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρείται η ανάλυση και η μελέτη του τουρισμού, ως φαινόμενο σημαντικής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης με θετικές και αρνητικές επιπτώσεις. Συγκεκριμένα εστιάζεται στον πολιτιστικό τουρισμό στον Δήμο Ζακύνθου.

Η μελέτη επικεντρώνει τον ενδιαφέρον της στην ανάλυση του τουρισμού κάνοντας αναφορά στις διάφορες μορφές του. Περιγράφεται και παρουσιάζεται ο Δήμος Ζακύνθου και παρατίθενται στοιχεία από την τουριστική δραστηριότητα στον Δήμο Ζακύνθου και τον ρόλο που διαδραματίζει ο πολιτιστικός τουρισμός στην κοινωνική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Συμπερασματικά, γίνεται αναφορά στις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του πολιτιστικού τουρισμού και για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να πραγματοποιηθεί η ανάλυση SWOT για την καλύτερη διατύπωση της έρευνας. Επίσης, κατατέθηκαν και οι ανάλογες προτάσεις για την περαιτέρω αύξηση της τουριστικής κίνησης και την διατήρηση του πολιτιστικού τουρισμού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1: Τουρισμός	8
1. Η έννοια του τουρισμού	8
1.1 Ορισμός	8
1.2 Διακρίσεις τουρισμού	9
2. Παράμετροι του τουρισμού	12
2.1 Τουρισμός και οικονομία	12
2.2 Τουρισμός – προσφορά και ζήτηση	13
2.3 Τουρισμός και περιβάλλον	17
2.4 Τουρισμός και τοπική ανάπτυξη	18
3. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	20
3.1 Ορισμός	20
3.2 Αγροτουρισμός	21
3.3 Οικοτουρισμός	22
3.4 Επαγγελματικός τουρισμός	24
3.5 Μαθησιακός τουρισμός	25
3.6 Θρησκευτικός τουρισμός	26
3.7 Τουρισμός υγείας	28
3.8 Κοινωνικός τουρισμός	29
3.9 Θαλάσσιος τουρισμός	31
3.10 Αθλητικός τουρισμός	32
3.11 Γεωτουρισμός	33
3.12 Ορεινός – ορειβατικός τουρισμός	35
3.13 Πολιτιστικός τουρισμός	36
Κεφάλαιο 2: Ο Δήμος Ζακύνθου και η ευρύτερη περιοχή	40
1. Γενικά	40
2. Γεωγραφία	40
3. Ιστορία	41
4. Οικονομία	42

5. Αξιοθέατα	42
Κεφάλαιο 3: Ο πολιτισμός στη Ζάκυνθο	54
3.1 Λογοτεχνία	55
3.2 Ζωγραφική – Αγιογραφία	55
3.3 Μουσική	56
3.4 Θέατρο	57
3.5 Ζακυνθινοί χοροί	58
3.6 Οι λαϊκές τέχνες	59
3.7 Αρχιτεκτονική	60
3.8 Υφαντουργική – αγγειοπλαστική	61
3.9 Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι των Γραμμάτων και των Τεχνών	62
3.10 Οι πολιτιστικές δραστηριότητες στον Δήμο Ζακύνθου.....	66
3.11 Οι πολιτιστικοί σύλλογοι	71
Κεφάλαιο 4: Η τουριστική κίνηση στη Ζάκυνθο	74
4.1 Η Ζάκυνθος ως τουριστικός προορισμός.....	74
4.2 Ο πολιτιστικός τουρισμός στη Ζάκυνθο	75
4.3 Η κίνηση στο αεροδρόμιο	76
4.4 Η κίνηση στο λιμάνι	79
4.5 Η κίνηση στα ενοικιαζόμενα δωμάτια	82
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα- προτάσεις	83
5.1 Η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής	83
5.2 Συμπεράσματα	85
5.3 Ανάλυση SWOT	89
5.4 Προτάσεις	92
Βιβλιογραφία	94
Παράρτημα – Ερωτηματολόγιο	95
Ανάλυση SWOT	99

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται στην Ελλάδα μια σημαντική αύξηση του τουρισμού. Η μετακίνηση των ανθρώπων σε τουριστικούς προορισμούς της χώρας μας γίνεται για λόγους αναψυχής αλλά και για να γνωρίσουν τον πολιτισμό της κάθε περιοχής.

Με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, την βελτίωση της ποιότητας της ζωής, την ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, την έντονη προβολή και διαφήμιση τουριστικών προορισμών και την ανάγκη των ανθρώπων για φυγή από τα προβλήματα της καθημερινότητας παρατηρείται μια αυξανόμενη πορεία του τουρισμού. Αυτή η αυξανόμενη πορεία έχει οδηγήσει στην δημιουργία επιστημονικού ενδιαφέροντος, σχετικά με την διερεύνηση των χαρακτηριστικών και των παραγόντων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του.

Η τουριστική δραστηριότητα κάθε τόπου έχει πολύ σημαντικές επιπτώσεις, οι οποίες μπορεί να είναι θετικές ακόμα και αρνητικές. Οι επιπτώσεις αυτές αναφέρονται κυρίως στην οικονομία, η οποία μπορεί να αναπτυχθεί και να διαφοροποιηθεί, καθώς επίσης και στην κοινωνία η οποία υφίσταται μεταβολές. Ακόμα και στο περιβάλλον τόσο στο φυσικό, όσο και στο οικιστικό με θετικές και αρνητικές συνέπειες.

Ο τουρισμός με τη σύγχρονη μορφή του έχει προσελκύσει ολοένα και περισσότερο το ενδιαφέρον τόσο των ανεπτυγμένων, όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών για τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών τουριστικής διαβίωσης, με σκοπό την αύξηση της οικονομίας και την ανάπτυξη. Ωστόσο υπάρχουν ορισμένα προβλήματα τα οποία περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη σε ορισμένες χώρες όπως για παράδειγμα η έλλειψη κατάλληλων υποδομών, η έλλειψη ποιότητας στις τουριστικές υπηρεσίες, η εποχικότητα και η περιορισμένη ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

Για την προβολή μιας χώρας και την τουριστική ανάπτυξη, που θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του εισοδήματος και την κοινωνική ανάπτυξη γενικότερα, χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα και πολιτικές.

Η χώρα μας αποτελεί έναν ελκυστικό τουριστικό προορισμό κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου, λόγω του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής της κληρονομιάς.

Όμως, υπάρχουν σημαντικά θέματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν άμεσα προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη ανάπτυξη του τουρισμού.

Αντικειμενικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη και η παρουσίαση της εναλλακτικής μορφής του τουρισμού που λέγεται πολιτιστικός τουρισμός, την εφαρμογή της στο Δήμο Ζακύνθου, τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει καθώς και τις επιδράσεις που σχηματίζει κατά την εφαρμογή.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το φαινόμενο του τουρισμού, ο ορισμός, οι διακρίσεις και οι παράμετροι.

Στη συνέχεια αναλύονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και τέλος γίνεται μια αναφορά στην συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη και στη σημασία του τουρισμού στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο Δήμος Ζακύνθου και η ευρύτερη περιοχή. Γίνεται αναφορά στη γεωγραφία, ιστορία, οικονομία και αξιοθέατα. Επίσης παρουσιάζεται ο πολιτισμός στη Ζάκυνθο.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή της έρευνας μας και αναλύεται η τουριστική κίνηση στο Δήμο Ζακύνθου και πως συνδέεται με τις πολιτιστικές δραστηριότητες.

Στο τελευταίο μέρος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις μας για την επίδραση του πολιτιστικού τουρισμού στην τουριστική και τη γενικότερη ανάπτυξη της Ζακύνθου.

Κεφάλαιο 1: Τουρισμός

1. Η έννοια του τουρισμού

1.1 Ορισμός

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας. Χαρακτηρίζεται ως μια δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με την τάση του ανθρώπου για επικοινωνία, ψυχαγωγία και δημιουργία νέων εμπειριών μέσα από τους πολλούς ταξιδιωτικούς προορισμούς.

Σύμφωνα με τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, ο τουρισμός αποτελείται από μια σειρά δραστηριοτήτων των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη διαφορετικά από το σύνηθες περιβάλλον τους για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο του ενός έτους. Ο τουρισμός είναι ένας συνδυασμός δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, που προσφέρουν μια ταξιδιωτική εμπειρία και γνωριμία με διαφορετικές εθνότητες και πολιτισμούς, συμβάλλοντας παράλληλα στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην αύξηση των επενδύσεων και στην μεγέθυνση της οικονομίας. Ακόμη ο τουρισμός θεωρείται ως το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προέρχονται από την επικοινωνία των τουριστών και άλλων παραγόντων, όπως των προμηθευτών, των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων στις περιοχές υποδοχής.

Ο τουρισμός περιλαμβάνει την μετακίνηση, δηλαδή το ταξίδι με διάφορα μέσα μεταφοράς και τη διαμονή στους διάφορους ταξιδιωτικούς προορισμούς. Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους. Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι είτε προσωρινού, είτε βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες. Οι άνθρωποι επισκέπτονται τους τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Εκτός από τον ορισμό του τουρισμού θα πρέπει να οριστεί και η έννοια του τουρίστα, που θεωρείται κάθε άτομο που επισκέπτεται μία χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα, για οποιοδήποτε λόγο. Οι τουρίστες είναι άτομα τα οποία επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτήν τουλάχιστον επί ένα 24ωρο, και των οποίων οι λόγοι επίσκεψης είναι τις περισσότερες φορές διακοπές, επαγγελματικοί, υγείας, σπουδές, συμμετοχή σε αποστολή ή σύσκεψη ή συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκευτικοί, πολιτιστικοί και άθληση.

1.2 Διακρίσεις τουρισμού

A) Σε σχέση με μια δεδομένη χώρα, διακρίνονται οι ακόλουθες τρεις μορφές τουρισμού:

α) Ο εγχώριος τουρισμός, που είναι ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής και περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των κατοίκων μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τουριστικούς προορισμούς στο εσωτερικό της χώρας, αλλά έξω από το σύνηθες περιβάλλον τους.

β) Ο εισερχόμενος τουρισμός, που είναι ο τουρισμός των αλλοδαπών που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τουριστικούς προορισμούς στο εσωτερικό της χώρας επιλογής τους.

γ) Ο εξερχόμενος τουρισμός, που είναι ο τουρισμός που αφορά στους μόνιμους κατοίκους μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν και διαμένουν στο εξωτερικό της χώρας.

Παρατήρηση: Οι τρεις βασικές μορφές τουρισμού μπορούν να συνδυαστούν και να προκύψουν οι ακόλουθες κατηγορίες:.

α) Ο εσωτερικός τουρισμός που περιλαμβάνει τον «εγχώριο» και τον «εισερχόμενο».

β) Ο εθνικός τουρισμός που περιλαμβάνει τον «εγχώριο» και τον «εξερχόμενο».

γ) Ο διεθνής τουρισμός που περιλαμβάνει τον «εισερχόμενο» και τον «εξερχόμενο».

Β) Από πλευράς διακινούμενων προσώπων ο τουρισμός διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό τουρισμό.

α) Εσωτερικός τουρισμός: περιλαμβάνει όλες τις μετακινήσεις που πραγματοποιούνται από ημεδαπούς τουρίστες μέσα στην χώρα ή και από αλλοδαπούς που είναι όμως μόνιμοι κάτοικοι της χώρας.

β) Εξωτερικός τουρισμός: περιλαμβάνει τις μετακινήσεις των ξένων τουριστών μέσα σε μια χώρα ,καθώς και των ημεδαπών που όμως μένουν μόνιμα στο εξωτερικό. Ο εξωτερικός τουρισμός ενδιαφέρει τις χώρες από την πλευρά της εισροής ξένου συναλλάγματος.

Γ) Από πλευράς εξυπηρετούμενων και εξυπηρετούντων προσώπων.

α) Ενεργητικός τουρισμός: περιλαμβάνει την διακίνηση ατόμων ή ομάδων κάτω από την ιδιότητα του τουρίστα.

β) Παθητικός τουρισμός: περιλαμβάνει την οργάνωση και την εκμετάλλευση της διακίνησης των τουριστών από επαγγελματίες ή από υπηρεσίες. Επίσης μπορεί να διακριθεί σε τουρισμό υποδοχής και διακίνησης και παροχής υπηρεσιών.

Δ) Από πλευράς εποχής.

Όταν υπάρχει τουριστική κίνηση υπάρχει και η διάκριση του εποχικού τουρισμού. Ο εποχικός τουρισμός μπορεί να αναφέρεται σε **θερινό τουρισμό** και **χειμερινό τουρισμό**.

Ε) Από πλευράς ατομικής η ομαδικής μετακίνησης.

α) Ατομικός τουρισμός: είναι ο τουρισμός που αναφέρεται σε ένα ή περισσότερα άτομα και πραγματοποιείται έπειτα από δική τους πρωτοβουλία και διοργάνωση.

β) Συλλογικός τουρισμός: είναι η οργανωμένη συλλογική μετακίνηση ατόμων που οργανώνεται και εκτελείται από τουριστικά γραφεία, επιχειρήσεις μεταφορών και οποιαδήποτε άλλη κρατική ή ιδιωτική οργάνωση.

ΣΤ) Από πλευράς κοινωνικής μέριμνας.

Εδώ η διάκριση γίνεται μεταξύ του τουρισμού όπως περιγράφεται παραπάνω και του **κοινωνικού τουρισμού**, δηλαδή του τουρισμού που οργανώνεται για τις οικονομικά ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις και είναι επιδοτούμενος από το κράτος.

Ζ) Από πλευράς επιδιωκόμενου σκοπού.

Σε αυτήν την κατηγορία ανάλογα με τον σκοπό ο τουρισμός παίρνει και την ανάλογη μορφή. Ενδεικτικά οι μορφές είναι :

α) Εκπαιδευτικός τουρισμός, είναι ένα είδος συλλογικού τουρισμού που πραγματοποιείται από ή υπέρ μαθητών - σπουδαστών για την εκτέλεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των σχολείων- σχολών που φοιτούν.

β) Τεχνικός τουρισμός, είναι ένα είδος τουρισμού όπου συνδυάζεται η απόλαυση των φυσικών καλλονών και των καλλιτεχνικών δημιουργημάτων με την γνωριμία των επιτευγμάτων της τεχνικής και της επιστήμης.

γ) Αθλητικός τουρισμός, είναι ένα είδος τουρισμού που το κύριο περιεχόμενο της ατομικής ή συλλογικής μετακίνησης είναι η συμμετοχή ή παρακολούθηση αθλητικών αγώνων.

δ) Θρησκευτικός τουρισμός, αναφέρεται σε ατομική ή συλλογική μετακίνηση με σκοπό το προσκύνημα ιερών τόπων ή την συμμετοχή σε θρησκευτικές εκδηλώσεις.

ε) Μορφωτικός τουρισμός, αποσκοπεί στην διερεύνηση των μορφωτικών οριζόντων των μετακινούμενων. Κατά ένα λόγο ταυτίζεται με τον εκπαιδευτικό τουρισμό καθώς έχουν τον ίδιο σκοπό, διαφέρουν όμως από πλευράς ιδιότητας των μετακινούμενων προσώπων.

στ) Αρχαιολογικός τουρισμός, σκοπός του είναι η επίσκεψη, θεώρηση και η μελέτη αρχαιολογικών χώρων.

ζ) Ψυχαγωγικός τουρισμός, το είδος αυτό αποσκοπεί στην ψυχαγωγία του μετακινούμενου προσώπου με διάφορες διασκεδάσεις.

2. Παράμετροι του τουρισμού

2.1. Τουρισμός και οικονομία

Όσον αφορά την οικονομία, ο τουρισμός αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή εσόδων για πολλές χώρες. Ο τουρισμός έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως σε μια από τις σημαντικότερες βιομηχανίες, αποτελώντας παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Η τουριστική βιομηχανία κατέχει κυρίαρχη θέση στην οικονομία και είναι ένας ιδανικός τρόπος γρήγορης οικονομικής ανάπτυξης για πολλές χώρες. Ο τουρισμός με τη σύγχρονη του μορφή ασκεί άμεσες και έμμεσες επιδράσεις στις οικονομίες πολλών χωρών και ειδικότερα αυτών που χαρακτηρίζονται κατ' εξοχήν τουριστικά αναπτυγμένες, επομένως ήταν φυσικό να προκαλέσει το ενδιαφέρον διαφόρων παραγόντων του τουρισμού, σημαντικών επιστημόνων και οικονομολόγων να διερευνήσουν όλες τις πτυχές του τουριστικού φαινομένου, ώστε να διαπιστωθούν οι οικονομικές ωφέλειες και χρησιμότητες που απορρέουν από τις τουριστικές δραστηριότητες για τον άνθρωπο

Στον ελλαδικό χώρο ο τουρισμός παρουσιάζει παρά την διεθνή οικονομική κρίση σταθερή ανοδική τάση. Χαρακτηρίζεται ως ένας από τους σπουδαιότερους παραγωγικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Η σημασία του για την ελληνική οικονομία είναι πολύ μεγάλη και παρέχει σημαντικά οφέλη και πλεονεκτήματα. Καθοριστική είναι η συμβολή του τουρισμού στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας. Η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα από τη γεωγραφική και πολιτιστική της θέση, ενισχύοντας την τουριστική κίνηση και επιτυγχάνοντας οικονομική ανάπτυξη. Με την οικονομική ανάπτυξη μέσω του τουριστικού τομέα υπάρχει μεγάλη συσσώρευση κεφαλαίων και αύξηση στις επενδύσεις. Ο τουρισμός ενισχύει τις επενδύσεις και διευρύνει την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας με αποτέλεσμα να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής, δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη. Οι σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποιούνται πάνω στον τουριστικό τομέα προκαλούν την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, με τη δημιουργία πολλών επιχειρήσεων προσδίδοντας δυναμική και έντονη επιχειρηματικότητα.

Επίσης, ο τουρισμός συμβάλλει καθοριστικά στην αύξηση του εισοδήματος της χώρας μας. Οι τουρίστες δαπανούν τεράστια χρηματικά ποσά, προκείμενου να απολαύσουν τις διάφορες τουριστικές υπηρεσίες που τους παρέχονται. Επομένως, δημιουργούνται αρκετά έσοδα. Ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση

του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) με ποσοστό το 2009 που ανέρχεται στο 15,2% και έσοδα που ξεπερνούν τα 10 δις €. Με την αυξανόμενη πορεία του τουρισμού υπάρχει σημαντική συνεισφορά στο Α.Ε.Π.

Ο τουρισμός είναι σημαντικός στην ενίσχυση της απασχόλησης. Με τη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων, εμπορικών καταστημάτων και άλλων τουριστικών υπηρεσιών δημιουργούνται ολοένα και περισσότερες θέσεις εργασίας. Άρα, επιτυγχάνεται μια μεγάλη μείωση του ποσοστού ανεργίας και οι απασχολούμενοι έχουν την δυνατότητα να αυξήσουν το εισόδημα τους. Το ποσοστό της απασχόλησης στον τουριστικό τομέα αντιστοιχεί στο 18,5% της συνολικής απασχόλησης το 2009.

Συγκεκριμένα όλα αυτά τα οφέλη του τουρισμού ως προς τη οικονομία μπορούν να αναλυθούν στον παρακάτω πίνακα.

Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2009	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	15,2%
Συμμετοχή στην απασχόληση	18,5% της συνολικής απασχόλησης
Απασχόληση (άμεση & έμμεση)	774.200
Έσοδα	10,4 δις. €
Αφίξεις Αλλοδαπών	14,9 εκατ.

Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

2.2. Τουρισμός - προσφορά και ζήτηση

2.2.1 Ζήτηση

Τα τελευταία χρόνια η ραγδαία μεγέθυνση της ποιότητας του τουρισμού, είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης και προσφοράς εξειδικευμένων τουριστικών υπηρεσιών και προγραμμάτων. Στον τουρισμό και στην τουριστική αγορά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες για τουριστική ζήτηση και πρόσφορα. Επομένως χρειάζεται ιδιαίτερη αναφορά σε αυτές τις δυο έννοιες και κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν σε σχέση με την τουριστική οικονομία.

Όσον αφορά την έννοια της τουριστικής ζήτησης, θεωρείται η ζήτηση που αντιπροσωπεύει τις ποσότητες των αγαθών και των τουριστικών υπηρεσιών που επιθυμούν να προμηθευτούν οι τουρίστες σε μια χρονική στιγμή. Η τουριστική ζήτηση επηρεάζεται κυρίως από την περιοχή που αναπτύσσεται. Η περιοχή επηρεάζει το είδος και την ποιότητα του τουρισμού. Για παράδειγμα διαφορετικό είναι το είδος του τουρισμού που θα αναπτυχθεί σε μια ορεινή περιοχή και διαφορετικό είναι σε μια παραθαλάσσια περιοχή. Έτσι χαρακτηριστικό της τουριστικής ζήτησης είναι η εποχικότητα. Ο όρος εποχικότητα δείχνει την τάση να συσσωρεύονται τουρίστες σε έναν τόπο προορισμού κάποιες χρονικές στιγμές ενός έτους.

2.2.2. Προσφορά

Η τουριστική προσφορά είναι το σύνολο των τουριστικών προϊόντων που παρέχονται από τον τουριστικό τομέα στους τουρίστες σε έναν τόπο και σε μια χρονική στιγμή. Δηλαδή το τουριστικό προϊόν είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων αναψυχής και των καταναλώσεων που προτείνονται και παρέχονται στους τουρίστες στο πλαίσιο των διακοπών τους. Το τουριστικό προϊόν χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες:

- α)** Στους φυσικούς, πολιτιστικούς, ιστορικούς πόρους που θα κάνουν τους τουρίστες να επισκεφτούν έναν τόπο.
- β)** Στους εξοπλισμούς – εξυπηρετήσεις όπως ξενοδοχεία, καταλύματα, κέντρα αναψυχής και πολιτισμού.
- γ)** Στα μέσα μεταφοράς που βοηθούν τους τουρίστες στις μετακινήσεις τους.

Οι προσφερόμενες υπηρεσίες καθώς και η καλή ποιότητα είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την ζήτηση των τουριστών.

Για τη καλύτερη διατύπωση της προσφοράς και της ζήτησης υπάρχουν και οι αντίστοιχες καμπύλες:

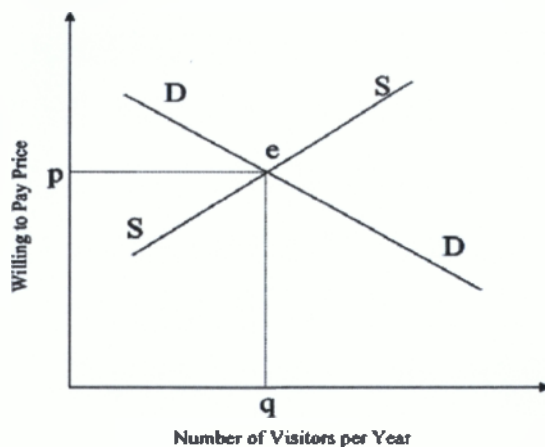
Καμπύλη ζήτησης

Η καμπύλη ζήτησης είναι μια υποθετική καμπύλη, η οποία απεικονίζει πόσοι τουρίστες προτίθενται να επισκεφθούν έναν τουριστικό προορισμό σε μια περίοδο χρόνου σε κάθε τιμή, αν υποθέσουμε ότι οι τιμές για άλλους προορισμούς και το εισόδημα των τουριστών παραμένει σταθερό.

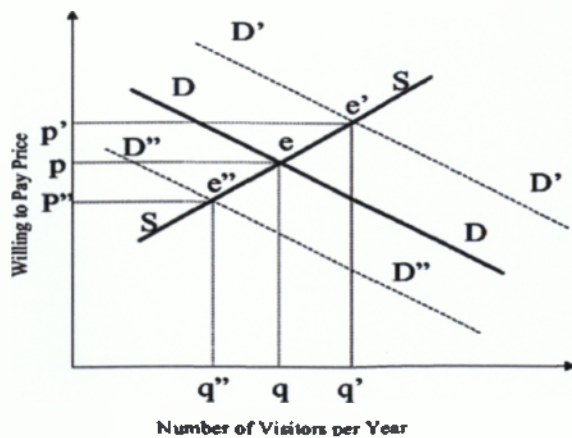
Καμπύλη προσφοράς

Η καμπύλη προσφοράς μας δείχνει το κατά πόσο οι πωλητές τουριστικών προϊόντων είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα του κάθε τουριστικού προορισμού.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι καμπύλες προσφοράς και ζήτησης. Τόσο η καμπύλη προσφοράς όσο και η καμπύλη ζήτησης βρίσκονται σε ισορροπία στο σημείο e , όπου οι τουρίστες είναι διατεθειμένοι να δαπανήσουν τιμή p και ο αριθμός τους είναι q .

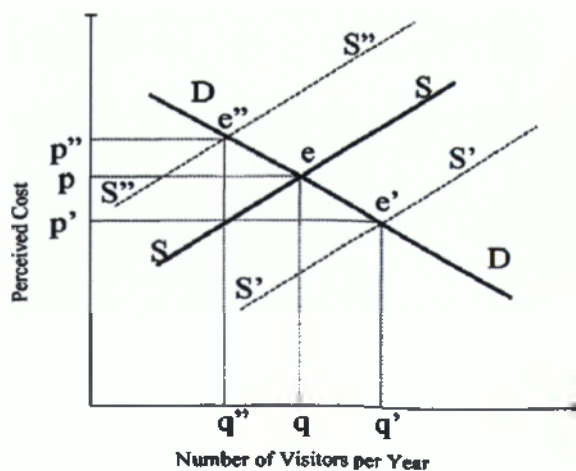

Η αύξηση της ζήτησης για τον τουρισμό, επιδρά στην καμπύλη ζήτησης, η οποία μετατοπίζεται προς τα δεξιά ($DD \rightarrow D'D'$). Η αύξηση στη ζήτηση, σημαίνει ότι οι τουρίστες προτίθενται να πληρώσουν μια υψηλότερη τιμή p' με τον αριθμό των επισκεπτών να έχει αυξηθεί από $q \rightarrow q'$.

Από την άλλη πλευρά, η καμπύλη ζήτησης, μπορεί να έχει μια μετατόπιση προς τα αριστερά ($DD \rightarrow D''D''$). Οι παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε αυτό μπορεί να είναι προβλήματα στην οικονομία που ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισοδημάτων ή και μια μεταστροφή στις προτιμήσεις των τουριστών ενδεχομένως για άλλες μορφές τουρισμού.

Στο επόμενο σχεδιάγραμμα απεικονίζεται η μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς, η οποία μπορεί να επηρεάσει το κόστος της επίσκεψης αλλά και τον αριθμό των επισκεπτών σε μια περίοδο. Η καμπύλη προσφοράς, μπορεί να μετατοπιστεί προς τα κάτω ($SS \rightarrow S'S'$) αν ο τουριστικός προορισμός βελτιωθεί σε θέματα ποιότητας περιβάλλοντος και φιλοξενίας. Στους τουρίστες, αυτή η βελτίωση θα αυξήσει το όφελος ή θα μειώσει το κόστος που προτίθενται να πληρώσουν για την επίσκεψη. Ως αποτέλεσμα αυτού, ο αριθμός των επισκεπτών αναμένεται να αυξηθεί από $q \rightarrow q'$ με το κόστος να μειώνεται από $p \rightarrow p'$.

Από την άλλη πλευρά η υπερβολική ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφή των φυσικών πόρων και να μειώσει την ευχαρίστηση που αντλούν οι τουρίστες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η καμπύλη προσφοράς SS, θα μετατοπιστεί προς τα πάνω S''S''. Κατά συνέπεια το κόστος θα αυξηθεί από $p \rightarrow p''$ ενώ ο αριθμός των τουριστών θα μειωθεί από $q \rightarrow q''$.

2.3 Τουρισμός και περιβάλλον

Η ολοένα αυξανόμενη πορεία του τουριστικού φαινομένου επηρεάζει σημαντικά την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Η επίδραση του τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον είναι αναμενόμενο να έχει θετικά και αρνητικά αποτελέσματα σε διάφορα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τα θετικά αποτελέσματα αυτά επικεντρώνονται:

- α)** Στη διατήρηση και ανάπτυξη σημαντικών φυσικών περιοχών οι οποίες αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης.
- β)** Στη βελτίωση της περιβαλλοντικής ποιότητας και αισθητικής μέσω διαφόρων προγραμμάτων διατήρησης των φυσικών τοπίων.
- γ)** Στη αναβάθμιση του περιβάλλοντος καθώς τουριστικές εγκαταστάσεις μπορούν να αναβαθμίσουν αγροτικά τοπία.
- δ)** Στη βελτίωση των υποδομών όπως: του οδικού δικτύου της ύδρευσης, της αποχέτευσης των απορριμμάτων και της επεξεργασίας των απόβλητων.
- ε)** Στην αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Το ενδιαφέρον και η συνειδητοποίηση της σημασίας της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος από τους τουρίστες οδηγεί στη βελτίωση και στην ανάδειξη του.

Όμως η τουριστική ανάπτυξη έχει και αρνητικές επιπτώσεις. Οι κυριότερες από αυτές είναι η μόλυνση, η μείωση των αγροτικών γαιών, η ιδιωτικοποίηση και η καταστροφή των ιστορικών μνημείων. Πιο συγκεκριμένα, τα αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού στο περιβάλλον επικεντρώνονται κυρίως:

- α) Στο τοπίο,** καθώς σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρείται οι τουριστικές υποδομές να οδηγούν σε υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου. Η κάλυψη χωρών από το φυσικό περιβάλλον για τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων

αλλοιώνουν τη φυσιογνωμία του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι γεγονός ότι τις τελευταίες δεκαετίες το ελληνικό τοπίο έχει υποστεί ραγδαίες μεταβολές εξαιτίας του τουρισμού και της οικιστικής ανάπτυξης, που σε πολλές περιπτώσεις αλλοίωσαν τον τοπικό χαρακτήρα και δημιούργησαν νέα δεδομένα.

β) Στη ρύπανση από τα στερεά απόβλητα, καθώς η μη ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων υποβαθμίζει την ποιότητα του περιβάλλοντος και της ατμόσφαιρας, ενώ μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα πυρκαγιών. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων γίνονται σοβαρότερες καθώς αυξάνεται η κατανάλωση από την ανάπτυξη του τουρισμού, επομένως, το περιβάλλον χάνει την ελκυστικότητά του.

γ) Στο νερό, για το λόγο ότι οι περισσότερες περιοχές που έχουν αναπτυχθεί τουριστικά ήταν ανέκαθεν χώροι με σχετικά λίγες βροχόπτωσης και μικρά αποθέματα υπόγειου νερού. Με την αυξανόμενη κατανάλωση και χρήση του νερού, αυτό χάνει την ποιότητά του. Οι ευκολίες που έφερε η τεχνολογία εκτόπισαν τις παραδοσιακές τεχνικές. Οι γεωτρήσεις και τα νέα συστήματα εξάντλησαν γρήγορα τα υπόγεια αποθέματα και σε πολλές περιπτώσεις προκάλεσαν την είσοδο θαλασσινού νερού και το νερό έγινε ακατάλληλο για την τουριστική κατανάλωση.

δ) Στην κατανάλωση ενέργειας, η οποία παλαιότερα σε πολλές περιοχές παραγόταν από ανανεώσιμες πηγές. Με την τεχνολογική εξέλιξη οι τοπικές πηγές ενέργειας μπήκαν στο περιθώριο και κυριάρχησε μια νέα εποχή με σοβαρές συνέπειες για το περιβάλλον.

2.4 Τουρισμός και τοπική ανάπτυξη

Με τη συνεχή ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου, ενισχύεται η τοπική κοινωνία και η συνεχής ανάπτυξη της. Ο τουρισμός δημιουργεί εξελίξεις, με τις οποίες η τοπική κοινωνία αποκτά πλεονεκτήματα, τα οποία θα είναι ικανά να τη βοηθήσουν στην ανάπτυξη της.

Όταν κάνουμε λόγο για τοπική ανάπτυξη μέσω του τουρισμού, εννοούμε τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών, την επίτευξη σημαντικών αλλαγών στις υποδομές, στην επιχειρηματικότητα και στην αναβάθμιση του γενικού επιπέδου των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας.

Ο τουρισμός παίζει έναν όλο και σημαντικότερο ρόλο ως προς την οικονομία για την τοπική ανάπτυξη. Με την είσοδο ολοένα και περισσότερων τουριστών υπάρχει

μεγάλη εισροή συναλλάγματος και πολλών εσόδων. Αυτά δημιουργούν πόρους, με τους οποίους οι διάφοροι παράγοντες ενός τόπου, όπως οι αρχές, οι επιχειρηματίες ακόμα και οι κάτοικοι επωφελούνται και έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις διάφορες τρέχουσες ανάγκες τους, να υλοποιήσουν καινούριες υπηρεσίες και να εισάγουν ολοένα και περισσότερα αγαθά, προκείμενου να εξυπηρετηθούν οι τουρίστες και να δημιουργηθεί κέρδος για όλη την τοπική κοινωνία. Ακόμη δημιουργούνται ολοένα και περισσότερες θέσεις εργασίας, σαν αποτέλεσμα να ενισχύεται ακόμη περισσότερο η παραγωγικότητα της τοπικής κοινωνίας.

Όσον αφορά την τοπική ανάπτυξη απαραίτητες είναι οι κατάλληλα διαμορφωμένες και σύγχρονες υποδομές και παροχές, που θα διευκολύνουν τόσο τους τουρίστες, όσο και τους μόνιμους κατοίκους. Οι υποδομές και οι παροχές όπως δρόμοι, πλατείες, εγκαταστάσεις ψυχαγωγίας και αναψυχής, χώροι φύλαξης οχημάτων, ύδρευση, ηλεκτρισμός, τηλεπικοινωνία βελτιώνουν την εικόνα ενός τόπου και ενισχύει ακόμη περισσότερο την ανάπτυξη για ακόμη περισσότερες και καλύτερες υποδομές. Οι κατάλληλες υποδομές και παροχές χρειάζονται, έτσι ώστε να παρέχουν άνεση και για να υπάρχει τοπική ανάπτυξη.

Ο τουρισμός κατέχει καθοριστικό ρόλο για την τοπική ανάπτυξη, μέσω της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι τουρίστες δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον με το να θαυμάζουν την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου. Κατά μεγάλο ποσοστό οι τουρίστες καταλήγουν σε έναν τουριστικό προορισμό, λόγω του πολιτισμού του. Αν οι διάφοροι παράγοντες ενός τόπου προσέχουν και διαφυλάττουν τον πολιτισμό τους, τότε θα ενισχυθεί και θα επιτευχθεί μεγάλη τουριστική ανάπτυξη.

Ως προς την κοινωνία μέσω του τουρισμού, οι μόνιμοι κάτοικοι αποκτούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, αφού έρχονται σε επαφή με ξένους λαούς και ενημερώνονται για τις τάσεις της σύγχρονης εποχής. Ανεβαίνει το βιοτικό και το μορφωτικό τους επίπεδο, σαν αποτέλεσμα να μπορούν να ανταποκριθούν στα καινούρια δεδομένα και να έχουν τον καλύτερο έλεγχο για καθοριστικές αποφάσεις.

Επομένως, ο τουρισμός είναι απαραίτητος όχι μόνο για τον κάθε τουριστικό προορισμό, αλλά και για τους ίδιους τους κατοίκους και ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την τοπική ανάπτυξη και τον γενικότερο εκσυγχρονισμό της.

3. Εναλλακτικές Μορφές τουρισμού

3.1 Ορισμός

Με τον όρο *εναλλακτικός τουρισμός* ορίζεται το σύνολο των ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίες διακρίνονται από εξειδίκευση ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των πελατών τους, απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο κοινό, στηρίζονται σε οικολογικά ανεκτές και ήπιες δραστηριότητες, ενώ αναδεικνύουν χωρίς να καταστρέφουν τα φυσικά κάλλη μίας περιοχής.

Ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται μικρής κλίμακας μορφή ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από τον τοπικό πληθυσμό ή τους τοπικούς φορείς και προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού είναι:

- Η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με την φύση,
- Η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων,
- Η αποφυγή των κοσμικών παραλιών
- Ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας.

Τα σημαντικότερα είδη τουρισμού που συνθέτουν αυτό που ονομάζουμε εναλλακτικό τουρισμό είναι:

- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Μαθησιακός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Τουρισμός υγείας
- Κοινωνικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Γεωτουρισμός

- Ορεινός-ορειβατικός τουρισμός

Κύρια χαρακτηριστικά των μορφών αυτών είναι:

- 1) Η μικρής κλίμακας, ελεγχόμενη και ρυθμιζόμενη ανάπτυξη,
- 2) Η ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική / ανεξάρτητη βάση ή μικρής κλίμακας και
- 3) Η έμφαση στην απόκτηση εμπειριών γύρω από τα τοπικά ήθη και έθιμα και στη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται και αναλύονται τα σημαντικότερα είδη του εναλλακτικού τουρισμού.

3.2 Αγροτουρισμός

Αγροτουρισμός ονομάζεται η εναλλακτική εκείνη μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους μόνιμους κάτοικους, όσο και στους τουρίστες των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κάτοικους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος.

Είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και με πολλές δραστηριότητες στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει και να θαυμάσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την καθημερινότητα των κατοίκων και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση, καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο. Παράλληλα κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές, και αναπτυξιακές δυνάμεις του αγροτικού χώρου, συμβάλλοντας στην περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του αγροτουρισμού είναι:

- Η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά φυσικά τοπία, τα τοπία φυσικού κάλλους και την πανίδα και χλωρίδα των εκάστοτε περιοχών
- Η επαφή και η γνωριμία με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων, η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κτλ.
- Η προσφορά διαφοροποιημένων, υψηλής ποιότητας τουριστικών προϊόντων (για παράδειγμα βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων, προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης)
- Η παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και πιθανώς η συμμετοχή σε αυτές
- Η άσκηση παράλληλων τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (ορειβασία, πεζοπορία, ανεμόπτερο πλαγιάς κτλ.).

3.3 Οικοτουρισμός

Ως οικοτουρισμός ορίζεται ο περιβαλλοντικά υπεύθυνος τουρισμός και η επίσκεψη σε φυσικές περιοχές, που αποσκοπεί στην απόλαυση και εκτίμηση της φύσης (και των πολιτισμικών στοιχείων του παρόντος και του παρελθόντος) και ο οποίος προάγει στη διατήρηση της φύσης, έχει χαμηλή επίδραση επισκεπτών και παρέχει χρήσιμη ενεργή κοινωνικό-οικονομική ανάμιξη του ντόπιου πληθυσμού.

Ο οικοτουρισμός είναι το είδος τουρισμού που στοχεύει στη στήριξη του φυσικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος οπουδήποτε εφαρμόζεται. Ο οικοτουρισμός μπορεί να διαφοροποιηθεί από τον παραδοσιακό τουρισμό όχι μόνο γιατί προσπαθεί να ελαχιστοποιήσει την περιβαλλοντική επίδραση του τουρισμού, αλλά έχει και ως στόχο την πραγματική ωφέλεια των τοπικών κοινοτήτων και του φυσικού περιβάλλοντος. Στην ιδανική του μορφή, ο οικοτουρισμός είναι φιλοσοφία, δραστηριότητα, πολιτική ανάπτυξης και πολιτική για το περιβάλλον. Οι οικοτουρίστες θεωρούνται ταξιδιώτες που σέβονται το περιβάλλον και ενδιαφέρονται να ασχοληθούν με τη φύση, τον πολιτισμό και την τοπική κοινωνία κάθε περιοχής.

Οι περιοχές που προωθούν και υποστηρίζουν τον οικοτουρισμό μπορούν να ωφεληθούν από:

- Τη συντήρηση της βιοποικιλότητας
- Τη συντήρηση του πολιτισμού
- Την αύξηση της τοπικής αγοράς και ως συνέπεια την τοπική παραγωγή αγαθών
- Την ώθηση της αγροτικής κοινοτικής ανάπτυξης.

Χαρακτηριστικά οικοτουρισμού:

- Περιλαμβάνει ή εμπεριέχει ταξίδια σε φυσικές περιοχές
- Ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις στο περιβάλλον
- Δημιουργεί και ενδυναμώνει την περιβαλλοντική συνειδητοποίηση και επιμόρφωση, με τη συμβολή και σύμπραξη επιχειρήσεων και τοπικών φορέων ανάπτυξης οικοτουρισμού και μέσω κατάλληλων μέτρων
- Προσφέρει άμεσα οικονομικά οφέλη για την προστασία του περιβάλλοντος
- Προσφέρει οικονομικά οφέλη και ενδυναμώνει την τοπική οικονομία
- Εκτιμά και σέβεται την τοπική κουλτούρα και τα πολιτιστικά αγαθά του τόπου προορισμού
- Συμβάλλει στη στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών κινήσεων ή δραστηριοτήτων για θεμελιώδεις ελευθερίες

3.4 Επαγγελματικός τουρισμός

Ως επαγγελματικός τουρισμός ορίζεται ο τουρισμός που αναπτύσσεται κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών. Έχει μερικότερες διακρίσεις ανάλογες με το κριτήριο του σκοπού για τον οποίο γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή σε ένα συνέδριο, τότε ονομάζεται συνεδριακός τουρισμός. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε μία έκθεση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό εκθέσεων. Αντίστοιχα, στην περίπτωση σεμιναρίων έχουμε τον τουρισμό σεμιναρίων, συμποσίων τον τουρισμό συμποσίων κτλ. Τέλος, αν το ταξίδι είναι ένα τουριστικό πακέτο που δίδεται στους επαγγελματίες σαν δώρο-αμοιβή για την καλή τους απόδοση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό κινήτρων, αφού τα τουριστικά πακέτα είναι κίνητρα που ωθούν τους επαγγελματίες σε μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες αποδόσεις.

Ο επαγγελματικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μία σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Η αγορά αυτή αφορά συνήθως επισκέπτες υψηλού εκπαιδευτικού και οικονομικού επιπέδου, οι οποίοι κινούνται σε καταλύματα υψηλών κατηγοριών, είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν αρκετά χρήματα, αλλά απαιτούν και πολύ υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων.

Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του επαγγελματικού τουρισμού σε ένα τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας κτλ. Επίσης, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή μίας έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση επισκεπτών. Για την εξυπηρέτηση αυτών λειτουργούν σήμερα σε

ολόκληρη την Ελλάδα αυτοτελή ή μέσα σε ξενοδοχεία συνεδριακά κέντρα και συνεδριακές εγκαταστάσεις και εκθεσιακοί χώροι.

Πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη του επαγγελματικού τουρισμού:

- Σύγχρονες υποδομές και μία σειρά από καλά οργανωμένες και ανακαινισμένες ξενοδοχειακές μονάδες.
- Άριστες κλιματολογικές συνθήκες.
- Υψηλού επιπέδου φιλοξενία.
- Υψηλής ποιότητας υπηρεσίες

3.5 Μαθησιακός τουρισμός

Μαθησιακός τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στην μάθηση. Συγκεκριμένα, είναι κάθε μορφή τουρισμού που έχει σαν τουριστικό προϊόν τη μάθηση ή που η τουριστική πελατεία έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση.

Οι κυριότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι:

α) Ο εκπαιδευτικός τουρισμός

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες, δηλαδή, μεταβαίνουν σε ένα τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους έχουν και τουριστικές δραστηριότητες. Ή κάνουν τουρισμό, ένα οποιοδήποτε είδος τουρισμού, και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους έχουν και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Μορφές εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα διάφορα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, που οργανώνουν διάφοροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Είναι επίσης η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές (ανασκαφές, διάφορες έρευνες, πρακτικές ασκήσεις κλπ.), όπως και η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και σε διάφορες εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις, αν και εφόσον η συμμετοχή προϋποθέτει μετακίνηση προς τον τόπο που λαμβάνουν χώρα.

β) Ο μαθητικός, σπουδαστικός, φοιτητικός τουρισμός

Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους πελατεία αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Είναι στην ουσία τουρισμός νέων. Είναι επίσης εκπαιδευτικός τουρισμός, αφού η τουριστική πελατεία αποτελείται από νέους που έχουν θεσμική σχέση με την εκπαίδευση (φοιτούν σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα). Κατά τη διάρκεια του μαθητικού, σπουδαστικού, φοιτητικού τουρισμού, οι μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές αντίστοιχα ταξιδεύουν στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Χωρίς την ιδιότητα αυτή, όταν ταξιδεύουν, απλά κάνουν τουρισμό νέων.

Τα παραπάνω ταξίδια εκδηλώνονται συνήθως με την μορφή του κατασκηνωτικού τουρισμού ή με την μορφή εκδρομών (2-5 ημέρες) ή και μεγάλων εκδρομών (άνω των 5 ημερών).

3.6 Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση με την θρησκευτική λατρεία. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φιλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

1) Προσκυνητές τουρίστες: στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο, επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στον θρησκευτικό χώρο.

2) Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς: του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες..

Τα αίτια του θρησκευτικού τουρισμού

- Το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα, το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν σε τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες.

- Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων-τόπων λατρείας σε διαφορετικούς τόπους από τους τόπους που διαμένουν οι θρησκευόμενοι.

- Ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας, γεγονός που επιτρέπει στους εργαζόμενους να απομακρύνονται από τις εργασίες τους, όπως και στους γονείς με παιδιά σχολικής ηλικίας.

- Η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, τάση που τα τελευταία χρόνια συνεχώς ενδυναμώνετε.

- Η επιθυμία φυγής από τα αστικά κέντρα, η οποία ενισχύεται από την πιεστική, αγχώδη, και κουραστική ζωή της πόλης και από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του αστικού περιβάλλοντος..

3.7 Τουρισμός υγείας

Τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός όπου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία.

Τα προγράμματα υγείας είναι: διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους/ φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία, όπως υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης.

Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής:

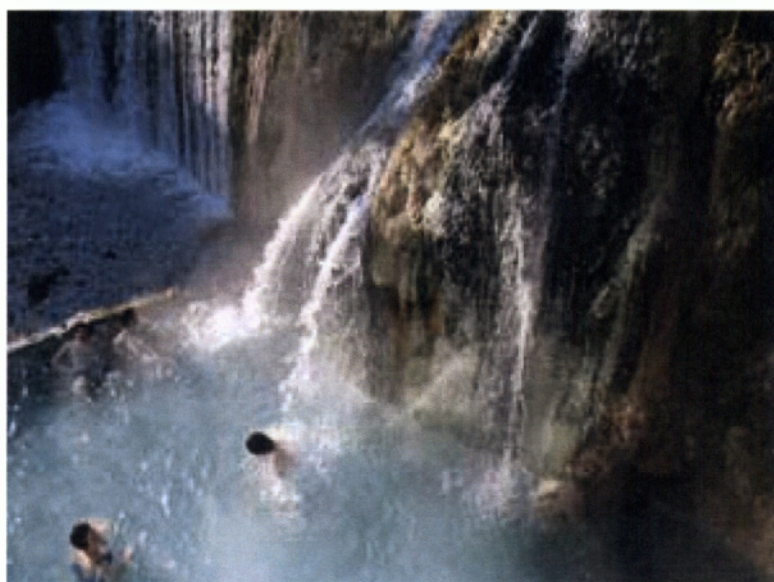
- i.** Θεραπευτικός τουρισμός
- ii.** Ιαματικός τουρισμός
- iii.** Τουρισμός φυσιοθεραπείας
- iv.** Τουρισμός υγιεινής διαβίωσης
- v.** Τουρισμός ομορφιάς
- vi.** Θερμαλισμός ή θερμαλιστικός τουρισμός

Τουρισμό υγείας κάνουν οι άνθρωποι που έχουν προβλήματα υγείας ή που θέλουν να μάθουν να ζουν υγιεινά, αλλά παράλληλα έχουν και τουριστικές ανάγκες και

προσπαθούν κατά την διάρκεια των διακοπών τους να επιτύχουν και την καλή αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας και την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών.

Η φύση εκτός από τα σπάνια τοπία και τις ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές χάρισε και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές ήδη από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών.

3.8 Κοινωνικός τουρισμός

Κοινωνικός τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από την επιδοτούμενη από την πολιτεία, βάσει ορισμένων προγραμμάτων, συμμετοχή στον τουρισμό των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα. Ο Κοινωνικός Τουρισμός αποτελεί μία σύγχρονη μορφή εσωτερικού τουρισμού των αναπτυγμένων κυρίως κρατών. Στα κράτη αυτά όπου αναπτύχθηκε ο κοινωνικός τουρισμός, σήμερα συναντάται ως θεσμός μέσω του οποίου κοινωνικές τάξεις και ομάδες του πληθυσμού που χαρακτηρίζονται αδύναμες οικονομικά και

κοινωνικά, μπορούν να απολαύσουν το δικαίωμα των διακοπών με την ενίσχυση της πολιτείας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη κατά προτεραιότητα, διαφόρων τομέων του τουρισμού ορίζει τον κοινωνικό τουρισμό σαν τη διευκόλυνση, εκ μέρους των κρατών-μελών, της πρόσβασης στον τουρισμό ομάδων ατόμων, που για διάφορες αιτίες, αλλά κυρίως για κοινωνικούς λόγους και για λόγους υγείας έχουν δυσκολίες να κάνουν διακοπές. Και στα μέτρα που προτείνει είναι και τα μέτρα περιορισμού των εμποδίων που συναντούν τα άτομα, με ειδικές ανάγκες στην πρόσβασή τους στον τουρισμό εντάσσοντας τον τουρισμό ατόμων με ειδικές ανάγκες ή τον τουρισμό για όλους όπως ονομάζεται, στον κοινωνικό τουρισμό.

Ο γενικός χαρακτηρισμός των δικαιούχων του κοινωνικού τουρισμού είναι «κοινωνικά στρώματα με χαμηλά εισοδήματα» ή «ομάδες ατόμων που για διάφορες αιτίες, αλλά κυρίως για κοινωνικούς λόγους και για λόγους υγείας, έχουν δυσκολίες να κάνουν διακοπές».

Στα προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού στην Ελλάδα συμμετείχαν με επιδοτήσεις τους ο Ε.Ο.Τ., η Εργατική Εστία, η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, καθώς επίσης και κάθε μορφής καταλύματα (π.χ. ξενοδοχεία, ξενώνες, κάμπινγκ, παραδοσιακοί οικισμοί, αγροτουριστική συνεταιρισμοί, κρουαζιερόπλοια κλπ).

Τα βασικότερα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο κοινωνικός τουρισμός είναι:

- 1)** Η ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, ο οποίος σήμερα πάσχει.
- 2)** Ο ανθρωπιστικός χαρακτήρας του κοινωνικού τουρισμού.
- 3)** Η άμβλυνση της εποχικότητας με όλα τα οφέλη που αυτή αποφέρει.

3.9 Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι ο τουρισμός ο οποίος σχετίζεται με την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στη θάλασσα. Συνήθως αφορά την κολύμβηση και την αναψυχή στην παραλία, αλλά με την εναλλακτική του έννοια εμπεριέχει και λοιπές δραστηριότητες, όπως θαλάσσια σπορ, παρακολούθηση βυθού, κρουαζιέρες κλπ.

Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών θαλασσών, το πλήθος των νησιών, οι προστατευμένες θαλάσσιες περιοχές χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας και το ενδιαφέρον και εναλλασσόμενο τοπίο καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων θαλάσσιου τουρισμού.

Ο θαλάσσιος τουρισμός άρχισε να αναπτύσσεται στην Ελλάδα τη δεκαετία του '60 και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού, με ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, καθώς επίσης και με τεράστια περιθώρια ανάπτυξης. Στην έννοια του θαλάσσιου τουρισμού εντάσσεται κάθε είδους ανθρώπινη δραστηριότητα που έχει ως πεδίο δράσης το θαλάσσιο χώρο και ως σκοπό την αναψυχή και την πολιτισμική επικοινωνία. Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι μια από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού.

Ο θαλάσσιος τουρισμός έχει τα κάτωθι ειδικά χαρακτηριστικά:

- Αναφέρεται σε πελάτες σχετικά υψηλού κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου.
- Έχει πελάτες περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένους και κοινωνικά προηγμένους.
- Έχει υψηλή συναλλαγματική και οικονομική ανταποδοτικότητα..
- Μπορεί να συντηρήσει μεγάλο φάσμα τουριστικών επιχειρήσεων και επαγγελματιών σε μικρά τουριστικά λιμάνια και σε απομακρυσμένα νησιά.

3.10 Αθλητικός τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα. Το 1970 άρχισε να γίνεται χρήση του όρου Αθλητικός Τουρισμός με σκοπό να περιγραφεί η Ειδική Μορφή Τουρισμού η οποία συνδυάζει και την αθλητική δραστηριότητα. Ο Αθλητικός Τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία.

Στη ραγδαία ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού συνεπικουρούν οι ακόλουθες δραστηριότητες:

- Η δημοτικότητα των εθνικών και διεθνών αθλητικών γεγονότων αυξήθηκε κατακόρυφα.
- Κατανοήθηκε διεθνώς η αξία ενασχόλησης με την αθλητική δραστηριότητα ως μέσο προαγωγής της υγείας.
- Οι κρατικές αρχές κάθε χώρας αρχίζουν και αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα του αθλητισμού ως μέσου σύσφιξης των σχέσεων των λαών

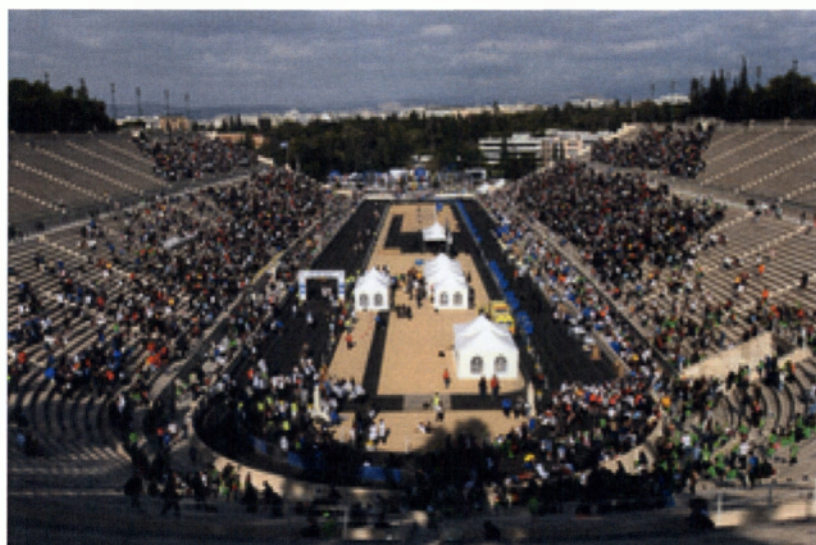
Τα οφέλη που προκύπτουν από εφαρμογή προγραμμάτων Αθλητικού Τουρισμού:

- Έσοδα από τη μετακίνηση, διαμονή, διατροφή, προπόνηση, αγορές, περιήγηση και κάθε κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών.

- Προτροπή των κατοίκων για μεγαλύτερη συμμετοχή στα αθλητικά δρώμενα που πραγματοποιούνται στην περιοχή τους.
- Διεθνή προβολή και θετική εικόνα της περιοχής φιλοξενίας προγραμμάτων / αγώνων αθλητικού τουρισμού.
- Παρέχει δυνατότητες απασχόλησης.
- Βοηθά στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Ο Αθλητικός Τουρισμός είναι ένα εργαλείο το οποίο αν χρησιμοποιηθεί σωστά μπορεί να αποφέρει μεγάλα κέρδη, νέες θέσεις εργασίας, ακόμη και να συνεισφέρει στην πολιτιστική κουλτούρα των ανθρώπων.

3.11 Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικό-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του.

Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης-εκπαίδευσης κ.τ.λ.) καθώς και παραγωγή

γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.). Για την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων σχετικά με το θέμα αυτό και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συστάθηκε το δίκτυο ευρωπαϊκών γεωπάρκων, στο οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα.

Ο γεωτουρισμός είναι μια δραστηριότητα τοπικής κλίμακας της οποίας η διαχείριση γίνεται από τους κατοίκους της περιοχής που η κύρια απασχόληση είναι στο πρωτογενή τομέα και δρα συμπληρωματικά, δεν δημιουργεί ανταγωνισμούς σε ότι αφορά τους φυσικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό. Ο γεωτουρισμός εκτός από το ότι συμβάλει στην ανάδειξη και διαχείριση της Γεωλογικής Κληρονομιάς, προωθεί τα τοπικά προϊόντα ποιότητας που αποτελούν το βασικό στοιχείο για μια πολιτική ολοκληρωμένης ανάπτυξης της υπαίθρου.

Ο κύριος προορισμός για το γεωτουριστικό κοινό είναι περιοχές με σημαντική και όμορφη γεωλογική κληρονομιά και με ειδικό σχέδιο ανάπτυξης και διαχείρισης που ονομάζονται γεωπάρκα. Ο όρος γεωπάρκα περιγράφει περιοχές με πλήθος γεωλογικών αξιοθέατων (πχ σπήλαια, φαράγγια κλπ). Εντός των γεωπάρκων έχει αναπτυχθεί υποδομή, όπως πεζοπορικά και ποδηλατικά μονοπάτια, σήμανση των φυσικών και γεωλογικών αξιοθέατων, διαμόρφωση δρόμων, προστασία των ευαίσθητων γεωλογικών μνημείων κλπ από δημόσιους συνήθως φορείς. Επίσης, έχει αναπτυχθεί και υποδομή για διανυκτέρευση, εστίαση, αγορά προϊόντων, πληροφόρηση σχετικά με την περιήγηση στο γεωπάρκο, οργανωμένων ξεναγήσεων κλπ, κυρίως από ιδιώτες και κατοίκους των περιοχών αυτών. Σημαντικό χαρακτηριστικό των γεωπάρκων είναι ότι εντός αυτών οι κοινωνίες είναι ανεπτυγμένες και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του περιεχομένου τους, καθώς οι ίδιοι οι κάτοικοι προωθούν το προϊόν που ονομάζεται γεωτουρισμός.

3.12 Ορεινός-ορειβατικός τουρισμός

Στον ορεινό τουρισμό υπάγεται ο τουρισμός ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υπάλληλη έννοια του ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο την ορειβασία και τις αναρριχήσεις.

Ο εναλλακτικός ορεινός τουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύπλευρης δραστηριότητας στον ορεινό χώρο, η οποία:

- Φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες θα μπορεί να συμμετέχει, να αθληθεί, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης και της γνώσης, να γνωρίσει τα βουνά και τις φυσικές ομορφιές στις ορεινές αυτές αγροτικές περιοχές, να γνωρίσει τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου.
- Δραστηριοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του συγκεκριμένου τόπου συμβάλλοντας έτσι στην βιώσιμη περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των ορεινών αυτών περιοχών. Δίνει τη δυνατότητα τόνωσης της τοπικής αγοράς με την παραγωγή τοπικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, δημιουργεί θέσεις εργασίας και να τελικά κρατεί τον πληθυσμό στην ύπαιθρο ενισχύοντας το εισόδημα των αγροτικών οικογενειών

3.13 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και δημοφιλέστερα είδη τουρισμού. Σχετίζεται με την επίσκεψη σε ένα τόπο με στόχο την επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία αυτού (αρχαιολογικά, βυζαντινά, κλασικά ή νεότερα μνημεία, ιστορία, τέχνες, λαογραφία κτλ.). Συνήθως δεν εμφανίζεται μόνος του, εκτός των περιπτώσεων εκπαιδευτικών εκδρομών σχολείων, αλλά πραγματοποιείται συμπληρωματικά με κάποιο άλλο είδος τουρισμού, προσφέροντας γνώση και ποικιλία στο τουριστικό προϊόν.

Από τους περασμένους αιώνες άτομα ή ομάδες περιηγητών, αναζητώντας τη γνώση, την εμπειρία, την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές ιδιομορφίες. Ο πολιτιστικός τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική εμπειρία, προσφέρει την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μίας περιοχής καθώς και στη σημερινή δημιουργία.

Πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, δηλαδή τη μορφολογία της περιοχής, την αρχαιολογία, την ιστορία, την πολιτιστική εξέλιξη, τις τέχνες και την αρχιτεκτονική, τον λαό και τον τρόπο ζωής του, το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή, την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή. Σε αυτή την μορφή τουρισμού οι επισκέπτες αποκτούν στενή και ουσιαστική επαφή με τον τοπικό πληθυσμό, τα ήθη και τις παραδόσεις του, καθώς και με τα πολιτιστικά δρώμενα στην περιοχή.

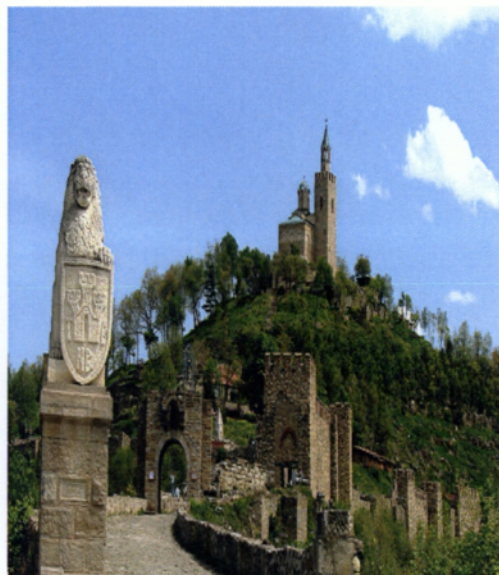
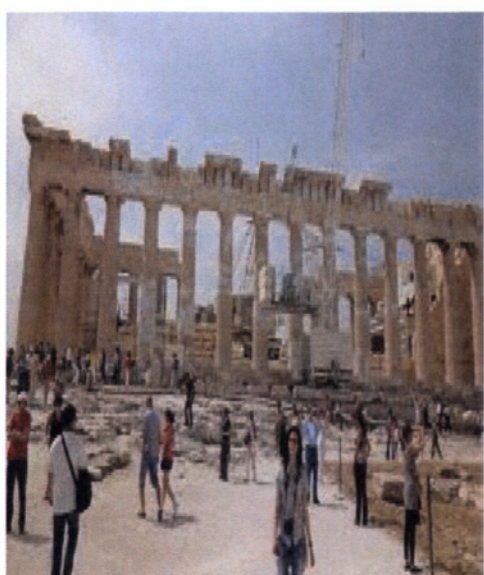
Ο πολιτιστικός τουρισμός, υποδηλώνει την ανάγκη αναζήτησης του τρόπου ζωής των ανθρώπων, τόσο στο παρόν όσο και στο παρελθόν.

Επίσης, περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε δραστηριότητες είτε παθητικές, όπως παρακολούθηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (μουσικών συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, φεστιβάλ κ.ά.), επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, περιηγήσεις σε πολιτιστικές διαδρομές, είτε ενεργητικές, όπως εκμάθηση τοπικής μαγειρικής, τέχνης ή συμμετοχή σε λαογραφικές δραστηριότητες.

Σαν κύρια χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού αναφέρονται τα παρακάτω:

- Ο πολιτιστικός τουρισμός θεωρείται σαν μορφωτικός τουρισμός.
- Συνδέεται με τις έννοιες τις πολιτιστικής κληρονομιάς και του πλούτου του προορισμού.
- Συντελεί στην προβολή των χαρακτηριστικών του πολιτισμού του τουριστικού προορισμού και προκαλεί την ανάπτυξη και προστασία των πολιτιστικών στοιχείων.
- Θεωρείται φιλικός προς το περιβάλλον.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην αναδιάρθρωση των τοπικών οικονομικών συστημάτων πολλών χωρών. Ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός επισκεπτών γίνονται ταξιδιώτες ειδικών ενδιαφερόντων που περιλαμβάνουν τις τέχνες, την πολιτιστική κληρονομιά και άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες, οι οποίες συγκαταλέγονται ανάμεσα στις πέντε κορυφαίες αιτίες για να ταξιδέψουν.

Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού δεν μπορεί να γίνει απλώς με πρωτοβουλία κάποιων τουριστικών επιχειρηματιών που σχεδιάζουν μεμονωμένες δραστηριότητες. Απαιτεί τη συνεργασία του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα σε τοπική βάση. Απαιτεί έναν οργανωμένο σχεδιασμό από την κοινότητα με ενεργοποίηση όλων των τοπικών παραγόντων. Ο σχεδιασμός αυτός, όμως, μπορεί και

πρέπει να ενισχυθεί κεντρικά με κύριους φορείς τον Ε.Ο.Τ. και το Υπουργείο Πολιτισμού, ιδιαίτερα στην παραγωγή πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων.

Βασικά εργαλεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι νέες τεχνολογίες. Με σχετικά μικρό κόστος μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολύ αποτελεσματικά σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού: από την προβολή του τόπου για την προσέλκυση τουριστών μέχρι την παρουσίαση της πολιτιστικής κληρονομιάς και μέχρι την κατασκευή πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι κατ' αρχάς ο τουρισμός επιδρά στην πολιτιστική κληρονομιά με ισχυρό τρόπο, ο οποίος αν δεν ελεγχθεί μπορεί να γίνει επικίνδυνος. Ευαίσθητες τοποθεσίες, όπως τα σπήλαια για παράδειγμα, δεν μπορούν δεχτούν την πλημμυρίδα των τουριστών χωρίς να αλλάξει το μικροκλίμα τους και να καταστραφούν οι βραχογραφίες τους. Ανάλογη επίδραση έχει και στη σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή. Άμεσα με την εμφάνιση μιας αγοράς, της οποίας η μεγάλη ζήτηση, μπορεί να μετατρέψει την καλλιτεχνική δημιουργία σε βιομηχανία σουβενίρ. Έμμεσα με την εισαγωγή ξένων πολιτιστικών στοιχείων τα οποία, μπορεί βέβαια να γονιμοποιήσουν νέες δημιουργικές δυνάμεις, μπορεί όμως και να εκτοπίσουν τις μορφές και τις ιδιαιτερότητες που δημιουργούν την ταυτότητα κάθε τόπου.

Είναι σημαντικό η Ελλάδα να αξιοποιήσει την πολιτιστική κληρονομιά, το «πολιτιστικό κεφαλαίο», το οποίο αποτελεί αναμφίβολα το μεγάλο συγκριτικό της πλεονέκτημα. Για την προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού είναι αναγκαία η συστηματική προβολή των παραπάνω προτάσεων.

Έτσι υπάρχουν κάποιες προτάσεις, οι οποίες μπορούν να προστατέψουν και να διαφυλάξουν

1. Τη συστηματική προστασία της τοπικής πολιτιστικής παραγωγής και των πολιτιστικών προϊόντων της Ελλάδας, έτσι ώστε να μπορέσει να διατηρηθεί η ελληνική πολιτιστική ταυτότητα. Το παλιό και το καινούριο θα πρέπει να συνυπάρχουν αρμονικά στο συνολικό πολιτιστικό τουριστικό προϊόν.

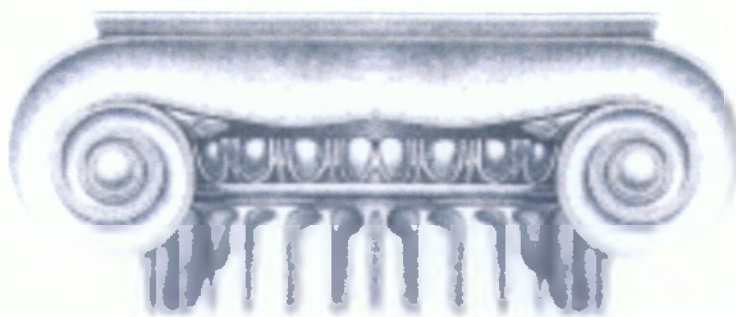
2. Την ενίσχυση της ελκυστικότητας του πολιτιστικού προορισμού η οποία επιβάλλει την ομαδοποιημένη προσφορά: τα τουριστικά πακέτα.

3. Τη προώθηση της δικτύωσης τόπων, εκδηλώσεων, φορέων και προσώπων που ασχολούνται με τον πολιτιστικό τουρισμό. Η δικτύωση των αρχαιολογικών μουσείων και χώρων καθώς και των εκδηλώσεων με θεσμικό τρόπο είναι επιτακτική και μπορεί να προωθηθεί κυρίως μέσω των νέων τεχνολογιών.

4. Κίνητρα για ενίσχυση του ανταγωνισμού. Οι έρευνες που έχουν γίνει δείχνουν ότι οι πολιτιστικοί τουρίστες δεν αναζητούν ένα ακόμη προορισμό, στον οποίο δεν έχουν μέχρι τώρα επισκεφτεί αλλά ψάχνουν για κάτι διαφορετικό. Η ποιότητα, η αυθεντικότητα, η διακριτή ταυτότητα είναι παράγοντες που μπορούν να συντελέσουν καταλυτικά στον ανταγωνιστικό κόσμο του πολιτιστικού τουρισμού.

5. Ευκολότερη πρόσβαση στους αρχαιολογικούς χώρους. Οι πολιτιστικοί θησαυροί αποτελούν στοιχείο γνώσης και παιδείας για τους Έλληνες, αλλά και την ευρύτερη ανθρωπότητα.

6. Διοργάνωση περισσότερων πολιτιστικών εκδηλώσεων μεγάλης κλίμακας, προσανατολισμένων στην προσέλκυση επισκεπτών εκτός πόλης. Η διοργάνωση ειδικών «γεγονότων – εκδηλώσεων» μεγάλης κλίμακας, όταν περιλαμβάνουν θεαματικές παραγωγές υψηλών προδιαγραφών, σε όλους τους τομείς της πολιτιστικής δημιουργίας, παραδοσιακούς και σύγχρονους, μπορούν να προκαλέσουν μεγάλη δημοσιότητα, με αποτέλεσμα να συνδεθεί η παρακολούθηση των εκδηλώσεων αυτών με τα συγκριτικά τουριστικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας. Οι πολιτιστικοί αυτοί θεσμοί αναβαθμίζουν και καθιστούν «ξεχωριστή» την εικόνα των πόλεων που τους φιλοξενεί και δημιουργούν μεγάλη φήμη και ελκυστικότητα.

Κεφάλαιο 2: Ο Δήμος Ζακύνθου και η ευρύτερη περιοχή. (περιγραφή – παρουσίαση)

1. Γενικά

Ο Δήμος Ζακύνθου είναι δήμος της περιφέρειας Ιονίων Νήσων που περιλαμβάνει τη Ζάκυνθο με τις κοντινές της νησίδες και τις Στροφάδες. Δημιουργήθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων του νησιού της Ζακύνθου, των δήμων Αλυκών, Ζακυνθίων, Ελατίων, Αρτεμισίων, Αρκαδίων και Λαγανά. Η έκταση του νέου Δήμου είναι 407.58 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 39.015 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2001. Έδρα του δήμου ορίστηκε η Ζάκυνθος.

Η Ζάκυνθος είναι ένα από τα νησιά των Επτανήσων. Είναι το νοτιότερο και το τρίτο σε έκταση και δεύτερο σε πληθυσμό νησί της περιφέρειας Ιονίων νήσων. Από την Πελοπόννησο απέχει 9,5 ναυτικά μίλια και 8,5 ναυτικά μιλιά από το πλησιέστερο σε αυτή νησί, την Κεφαλονιά.

2. Γεωγραφία

Το σχήμα της Ζακύνθου είναι ακανόνιστο τριγωνικό με το μεν βορειότερο άκρο του νησιού να καταλήγει στο ακρωτήριο Σχοινάρι, ενώ στο νοτιοανατολικό σχηματίζεται ο κόλπος του Λαγανά μεταξύ των δύο ακρωτηρίων, Μαραθιά στη Δύση και Γέρακας στο ανατολικό. Ο κόλπος του Λαγανά έχει ανακηρυχθεί από το 1999 ως Εθνικό θαλάσσιο πάρκο καθώς είναι τόπος γέννησης αυγών και κατασκευής φωλιών της υπό εξαφάνιση χελώνας Καρέττα – Καρέττα. Οι δυτικές ακτές έχουν μήκος περίπου 34 χλμ, είναι βραχώδεις και απότομες σχηματίζοντας πολλές σπηλιές και κολπίσκους. Αντίθετα οι ανατολικές ακτές που κοιτάζουν προς την Πελοπόννησο

έχουν μήκος περίπου 37 χλμ είναι αμμώδεις με όμορφες παραλίες. Το έδαφος της Ζακύνθου είναι στη μεγαλύτερή του έκταση πεδινό και ημιορεινό.

Αναλυτικά η κατανομή του σε κατηγορίες έχει ως εξής : 43% πεδινό, 55% ημιορεινό και 2% ορεινό. Στα δυτικά του νησιού εκτείνεται το όρος Βραχίωνας (756 μ.) και στα νοτιοανατολικά το όρος Σκοπός (429 μ.). Στα ανατολικά του νησιού σχηματίζεται μια μεγάλη και εύφορη πεδιάδα, που διαιρείται σε δύο λεκανοπέδια: το βόρειο που ονομάζεται Κάμπος Πηγαδακίων και στο νότιο που ονομάζεται Κάμπος.

Η Ζάκυνθος έχει λίγους χειμάρρους και ρέματα και άφθονα πηγαία νερά και πηγάδια. Οι ακτές της Ζακύνθου έχουν αρκετές κολπώσεις. Οι κυριότεροι όρμοι είναι: Άγιος Νικόλαος, Αλυκές, ο όρμος Ζακύνθου, Λαγανά και Έξω Χώρας. Τα κυριότερα ακρωτήρια είναι: Σκινάρι, Καμηλαύκα, Καταστάρι, Τοδαρίτης, Κρουονέρι, Δοβία, Κολογκέλα, Γέρακας, Μαραθιά, Κερί, Αγαλλάς και Πλυνομάρι. Το κλίμα του νομού είναι εύκρατο και υγιεινό..

3. Ιστορία

Η Ζάκυνθος την οποία ο Όμηρος αναφέρει σαν Υλήεσσα δηλαδή δασώδη, πήρε το όνομά της από τον πρώτο εποίκιστή της τον Ζάκυνθο γιο του Βασιλιά της Φρυγίας Δάρδανου. Στην συνέχεια την κατέκτησε ο Αρκεΐσιος, απόγονος του βασιλιά της Κεφαλονιάς, Κέφαλου, πατέρας του Λαέρτη, και παππού του Οδυσσέα. Έτσι περιήλθε η Ζάκυνθος στο Βασίλειο του Οδυσσέα. Στους Περσικούς πολέμους η Ζάκυνθος έμεινε ουδέτερη ενώ στον Πελοποννησιακό πόλεμο εμπλέκεται σαν σύμμαχος των Αθηναίων. Η Ζάκυνθος υποτάχθηκε στους Μακεδόνες του Μεγάλου Αλεξάνδρου κι αργότερα στους Ρωμαίους, που της παραχώρησαν σχετική αυτονομία. Στα 1185 η Ζάκυνθος μαζί με την Κεφαλονιά καταλαμβάνονται από τους Νορμανδούς της Σικελίας οι οποίοι αποσπώντας τις από την Βυζαντινή Αυτοκρατορία δημιουργούν την

Παλατινή Κομητεία Ζακύνθου και Κεφαλληνίας. Στην συνέχεια την κατακτούν οι Βενετοί και παραμένει κάτω από την Ενετική κυριαρχία έως το 1798. Γάλλοι δημοκρατικοί και στη συνέχεια Ρώσοι με σύμμαχους τους Τούρκους κατέλαβαν το νησί προσωρινά μέχρι ότου συστάθηκε η Επτάνησος Πολιτεία ο 1800 στην οποία μετείχε η Ζάκυνθος μαζί με τα άλλα νησιά του Ιονίου απαρτίζοντας το πρώτο αυτόνομο Ελληνικό κρατίδιο υπό την επικυριαρχία του Σουλτάνου. Το 1809 επανήλθαν οι Γάλλοι Αυτοκρατορικοί αυτή τη φορά και το 1815 δημιουργείται το Ενωμένο Κράτος των Ιονίων Νήσων κάτω από την προστασία των Άγγλων έως το 1864. Το όνειρο των Ζακυνθινών να ενωθούν με την Ελλάδα πραγματοποιήθηκε ύστερα από σκληρούς αγώνες, στις 21 Μαΐου 1864, ύστερα από συνολικά 680 χρόνια ξένης κατοχής.

4. Οικονομία

Ο μεγαλύτερος κλάδος της οικονομικής δραστηριότητας της Ζακύνθου είναι ο τουρισμός. Η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα συνοδεύτηκε από αλματώδη ανάπτυξη όλων των τεχνικών υποδομών και την ραγδαία εξέλιξη των τοπικών αγορών και της τοπικής οικονομίας. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την τουριστική βιομηχανία, η οποία βρίσκεται σε μεγάλη άνοδο τις τελευταίες δεκαετίες, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, του μεσογειακού κλίματος, αλλά και το πλήθος των δραστηριοτήτων που διαθέτει. Ο τουρισμός είναι μια από τις μεγαλύτερες πηγές εισοδήματος. Το νησί της Ζακύνθου διαθέτει μια σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού και μια καλή τουριστική υποδομή με σύγχρονες τουριστικές μονάδες.

Επίσης, η οικονομία της Ζακύνθου στηρίζεται στην αγροτική παραγωγή. Το 1/3 της καλλιεργήσιμης έκτασης καταλαμβάνει η ελαιοκαλλιέργεια και ακολουθούν τα δημητριακά, τα αμπέλια, οι σταφίδες, τα κτηνοτροφικά φυτά, τα λαχανικά και οι πατάτες. Η κτηνοτροφία είναι αναπτυγμένη σε μικρά ζώα, ενώ πολλοί κάτοικοι ασχολούνται και με την αλιεία. Η βιομηχανία του νομού είναι συνδεδεμένη με την αγροτική παραγωγή. Οι επιχειρήσεις αυτού του είδους είναι τα ελαιουργεία και οι σαπωνοποιίες. Το εμπόριο συγκεντρώνεται στην πόλη της Ζακύνθου, το λιμάνι της οποίας αποτελεί το εξαγωγικό και εισαγωγικό κέντρο του νομού.

Ο πρωτογενής τομέας απασχόλησης και ειδικότερα η γεωργία αποτελεί ακόμη σημαντικότερη πηγή εισοδήματος του νησιού μαζί με τον τουρισμό, παρά το γεγονός της μείωσης των αγροτικών εκτάσεων κατά 19,98% εξ αιτίας της διόγκωσης του

τουρισμού. Κύριες Καλλιέργειες είναι της ελιάς και του αμπελιού που υποστηρίζει την πλούσια οινική παράδοση της Ζακύνθου. Ένα από τα βασικά αμπελουργικά προϊόντα είναι η μαύρη κορινθιακή σταφίδα. Στη Ζάκυνθο υπάρχουν καλλιεργούμενες ποικιλίες φυτών προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες όπως το Ζακυνθινό Πεπόνι, το Ζακυνθινό νεροκρέμμυδο. Επίσης, έχει αναπτυχθεί μία από τις πλέον μεγάλωσμες φυλές προβάτων στην Ελλάδα το πρόβατο φυλής Ζακύνθου. Ο Δευτερογενής τομέας συμμετέχει με μικρότερο ποσοστό στην οικονομία του νησιού. Ο έντονος τουριστικός χαρακτήρας του νησιού αποτρέπει ανάλογες δραστηριότητες οι οποίες θα ήταν ρυπογόνες για το Περιβάλλον. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μονάδων του δευτερογενούς τομέα αφορά δύο συγκεκριμένες ομάδες: **α)** τις μονάδες επεξεργασίας μεταποίησης συσκευασίας προϊόντων και **β)** μονάδες που σχετίζονται με την παραγωγή οικοδομικών υλικών ή γενικότερα έχουν σχέση με την οικοδομική δραστηριότητα. Στην πρώτη ανήκουν τα οινοποιεία, σταφιδεργαστήρια, σφαγεία, τυροκομεία, αλευρόμυλοι κλπ και στην δεύτερη οι μονάδες παραγωγής αμμοχάλικου και έτοιμου σκυροδέματος, τα σχιστήρια πέτρας και μαρμάρου, τα ξυλουργεία, σιδηρουργεία κλπ. Ο δευτερογενής τομέας εξαιτίας της ανάπτυξης του Τουρισμού εμφανίζει ελαφρώς θετική εξέλιξη, αφού η οικοδομική δραστηριότητα δημιούργησε μια μικρή αύξηση στον τομέα των ορυχείων και αύξηση στον βιοτεχνικό τομέα. Ο τριτογενής τομέας ο τομέας των υπηρεσιών, εκτός από τις υπηρεσίες του δημοσίου τομέα και των συναφών υπηρεσιών είναι ανάλογος με το μέγεθος της οικονομίας και του πληθυσμού του νησιού. Το ίδιο ισχύει και για το εμπόριο που κυρίως είναι λιανικό. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ανάπτυξη υποδομών και δραστηριοτήτων χονδρικού εμπορίου ευρισκόμενου σε συνάρτηση με τις τουριστικές δραστηριότητες. Υπολογίζεται ότι την τελευταία εικοσαετία τα καταστήματα λιανικού εμπορίου στο Νομό Ζακύνθου σχεδόν τριπλασιάστηκαν. Την ίδια περίοδο τα καταστήματα χονδρικού εμπορίου υπολογίζεται ότι υπερδιπλασιάστηκαν.

5. Αξιοθέατα

Ενετικό Φρούριο Ζακύνθου

Το Ενετικό Φρούριο Ζακύνθου βρίσκεται στη θέση που σύμφωνα με γραπτές μαρτυρίες υπήρχαν τα τείχη της Αρχαίας Ακρόπολης. Οι επαναλαμβανόμενοι μεγάλοι σεισμοί που έπλητταν το νησί κατέστρεφαν και τα οχυρωματικά έργα με αποτέλεσμα να ανακατασκευάζονται συχνά. Η κατασκευή των τειχών και των οχυρώσεων του Φρουρίου, που έχουν διασωθεί, ολοκληρώθηκε το 1646, όταν proveditor general da

μαρ ήταν ο Io Bart. Grimali, από Ενετούς μηχανικούς με ντόπιους μαστόρους, με μεγάλη επιμέλεια και ανθεκτικά υλικά. Τότε κατασκευάστηκε και ο κύριος λιθόστρωτος δρόμος, που έφτανε μέχρι τον αιγιαλό, η περίφημη Strada Giustiniana, η Σαρτζάδα, όπως καθιερώθηκε τα νεώτερα χρόνια. Σημαντική επέμβαση για τη συντήρηση κι επισκευή των τειχών, αλλά και των κτιρίων του Φρουρίου, με παράλληλη φροντίδα για το σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης, έγινε από τους Άγγλους το 1812, όταν ήταν κυρίαρχοι στο νησί. Το 1970-71, η Αρχαιολογική Υπηρεσία πραγματοποίησε στερεωτικές εργασίες σε τμήματα των τειχών και πυλών του Φρουρίου, που κινδύνευαν να καταρρεύσουν. Ύστερα από ανασκαφικές εργασίες που άρχισαν το 1984 και συνεχίζονται αποκαλύφθηκαν πολλές εκκλησίες, που χρονολογούνται από τον 11ο μέχρι τον 18ο αιώνα., άλλα οικοδομήματα, ένα εξαιρετικά επιμελημένο σύστημα συλλογής των ομβρίων υδάτων (αγωγοί, δεξαμενές κ.λπ.) καθώς και αποχετευτικοί αγωγοί. Κυρίως όμως προέκυψε αρχαιολογικό υλικό που χρονολογείται από την προϊστορική μέχρι τη μεταβυζαντινή εποχή και είναι αυτό που προσδίδει την ιδιαιτερότητα του χώρου.

Ιερός Ναός Αγίου Διονυσίου & Ιερά Μονή Στροφάδων

Το κτιριακό Συγκρότημα του Αγίου Διονυσίου αποτελείται από τον Ναό του Πολιούχου της Ζακύνθου , από το Κωδωνοστάσιο - Καμπαναριό του Ναού, από το Μοναστήρι της Ιεράς Μονής Στροφάδων και του Αγίου Διονυσίου και από το νέο Εκκλησιαστικό Μουσείο – Σκευοφυλάκιο. Η εκκλησία του προστάτη του νησιού είναι η μεγαλύτερη που υπάρχει στη πόλη.

Ο σημερινός μεγαλοπρεπής Ναός και η παρακείμενη Μονή του Άμμου γνώρισαν διάφορες φάσεις. Καταστράφηκαν κατά το μεγάλο σεισμό που ερείπωσε τη Ζάκυνθο το 1893. Ο ναός φιλοξενεί το λείψανο του Αγίου Διονυσίου, όπου εκτός από πηγή δύναμης για τους ντόπιους αποτελεί και σημαντικό πόλο έλξης για αρκετούς

επισκέπτες. Το πανηγύρι του Αγίου Διονυσίου γίνεται δύο φορές το χρόνο και διαρκεί τρεις μέρες κάθε φορά. Στις 24 Αυγούστου τιμάται η μνήμη της Μετακομιδής του Ιερού Σκηνώματος από τα νησιά Στροφάδες στη Ζάκυνθο (1717) και στις 17 Δεκεμβρίου τιμάται η μνήμη της Κοιμήσεως του (1622) . Οι εορταστικές εκδηλώσεις κορυφώνονται με την περιφορά του ιερού λειψάνου σε όλη την πόλη της Ζακύνθου.

Ναός Αγίου Νικολάου του Μώλου

Η εκκλησία του Αγ. Νικολάου του Μώλου είναι το μοναδικό βενετσιάνικο ενετικού ρυθμού κτίσμα που διασώθηκε από τον καταστρεπτικό σεισμό και την πυρκαγιά του 1953 και ανοικοδομήθηκε διατηρώντας τα αρχικά του χαρακτηριστικά. Η ανέγερσή του Ναού χρονολογείται τον 17ο αιώνα και είναι το πιο παλιό κτίριο στην Πλατεία Δ. Σολωμού, κατασκευάστηκε σε αναγεννησιακό ρυθμό εκτός από το καμπαναριό που θυμίζει περισσότερο βυζαντινό ρυθμό.

Πλατεία Αγίου Μάρκου

Η συγκεκριμένη πλατεία κατέχει ιδιαίτερη ιστορική σημασία. Εδώ βρίσκεται και ο Καθολικός Ναός του Αγ. Μάρκου που ιδρύθηκε το 1518. Στην πλατεία του Αγίου Μάρκου βρισκόταν και το ιστορικής σημασίας Καζίνο του νησιού, τόπος συνάντησης των Φιλελευθέρων, το οποίο όμως με τους σειμούς του 1953 καταστράφηκε και μετασεισμικά στην θέση του κτίστηκε το "Μαυσωλείο Σολωμού, Κάλβου και επιφανών Ζακυνθίων" που αποτελεί και το σημαντικότερο κτίσμα της πλατείας.

Το Πολιτιστικό κέντρο της Ζακύνθου

Ένα άλλο εντυπωσιακό κτίριο δίπλα στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο μόλο, είναι το Πολιτιστικό κέντρο της Ζακύνθου και η Δημόσια Βιβλιοθήκη, μια από τις καλύτερες στην Ελλάδα με μια συλλογή που αποτελείτε πάνω από 50.000 βιβλία. Η Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει μια μικρή έκθεση τέχνης, μικρές κούκλες με τοπικές ενδυμασίες, σημαντικές φωτογραφίες και το ιστορικό αρχείο της Ζακύνθου με έγγραφα.

Το Βυζαντινό Μουσείο της Ζακύνθου

Το Βυζαντινό μουσείο της Ζακύνθου βρίσκεται στην πλατεία Σολωμού, στην πόλη της Ζακύνθου. Εδώ μπορείτε να θαυμάσετε μια πλούσια συλλογή από αγιογραφίες του Βυζαντίου από τον 19ο αιώνα, Ελληνική και Βυζαντινή γλυπτική, αγάλματα, και μερικές όμορφες εικόνες που διατηρούνται από τις εκκλησίες του νησιού. Στο

μουσείο υπάρχουν δουλιές σπουδαιών αγιογράφων όπως ο Δοξαράς, ο Κατούζης, ο Τσάνης, ο Κανδούνης και ο Δαμασκηνός.

Το Αρχοντικό του Αλέξανδρου Ρώμα

Αυτό το μουσείο αποτελείται από την κατοικία του Αλεξάνδρου Ρώμα. Το κτήριο κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1660.. Το κτήριο αγοράστηκε από τον Αλέξανδρο Ρώμα το 1880 και έκτοτε αποτελεί έδρα της οικογένειας. Από τότε και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο αποτέλεσε το κέντρο ενός από τους δύο μεγάλους πολιτικούς σχηματισμούς του νησιού. Το οίκημα αυτό αποτελεί σήμερα το μοναδικό δείγμα αρχοντικού που έχει απομείνει στη Ζάκυνθο μετά τους σεισμούς του 1953, κατά τους οποίους υπέστη εκτεταμένες ζημιές.

Το μουσείο του Γρήγορου Ξενοπούλου

Στην ιστορική συνοικία της Φανερωμένης στεγάζεται το μουσείο του Γρήγορου Ξενοπούλου και περιέχει προσωπικά είδη του συγγραφέα, χειρόγραφα του, εκδόσεις των έργων του, τεύχη του περιοδικού «Η Διάπλασις των Παίδων», διάφορα βιβλία, φυλλάδια, έντυπα, φωτογραφικό υλικό κλπ. Επίσης, στα εκθέματα του περιλαμβάνονται αντικείμενα, έπιπλα, και σκεύη από το σπίτι της οικογένειας Ξενοπούλου, καθώς και διάφορα είδη σχετικά με την κόρη του συγγραφέα Ευθαλία Ξενοπούλου - Νάτσιου και το σύζυγό της Χριστόφορο Νάτσιο, γλύπτη.

Το ναυτικό μουσείο Ζακύνθου

Το Ναυτικό Μουσείο βρίσκεται στην Μπόχαλη, σε μια από τις ωραιότερες συνοικίες της Ζακύνθου. Στεγάζεται σ' ένα κτίριο νεοκλασικού ρυθμού και μέσα από τα εκθέματά του παρουσιάζεται η εξέλιξη της ναυτικής ιστορίας όλων των Επτανήσων μέσα από τους αιώνες. Περιλαμβάνει μια αξιόλογη συλλογή από πίνακες ζωγραφικής με θέμα τους τη θάλασσα και τη ναυτική παράδοση, μινιατούρες διαφόρων τύπων πλοίων και ναυτικά όργανα.

Το ναυάγιο

Η παραλία ναυάγιο, η πιο γνωστή παραλία της Ζακύνθου, είναι δημιούργημα μιας ιδιοτροπίας της φύσης και ενός ναυτικού ατυχήματος υπό μυθιστορηματικές συνθήκες. Το ναυτικό ατύχημα είναι το ναυάγιο του εμπορικού πλοίου Παναγιώτης, που το 1982 με παράνομο φορτίο κούτες με αφορολόγητα τσιγάρα, προσάραξε στην συγκεκριμένη παραλία. Ο μοναδικός αυτός συνδυασμός της ανέγγιχτης από το ανθρώπινο χέρι παραλίας με το σκουριασμένο σκαρί στο μέσον της δημιούργησε το πιο πολυφωτογραφημένο θέμα στην Ζάκυνθο.

Οι Γαλάζιες Σπηλιές

Οι Γαλάζιες Σπηλιές είναι το πιο πολυφωτογραφημένο φυσικό αξιοθέατο της Ζακύνθου, μετά την παραλία Ναυάγιο. Ανακαλύφθηκαν το 1897 και κάθε χρόνο προσελκύουν κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες. Βρίσκονται στο βορειότερο σημείο του νησιού και συγκεκριμένα στην βορειανατολική ακτή του ακρωτηρίου Σκινάρι. Αποτελούνται από διαδοχικούς θαλάμους που καταλήγουν στην Μεγάλη και τη Μικρή Σπηλιά. Το όνομά τους το χρωστάνε στο έντονο γαλάζιο χρώμα των νερών τους. Η μεγαλύτερη από τις σπηλιές είναι το λεγόμενο Κυανούν Σπήλαιο.

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου

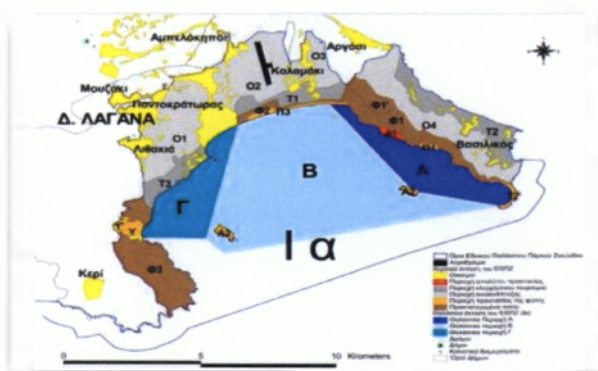

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου ιδρύθηκε με σκοπό την προστασία και διατήρηση των ενδιαιτημάτων ζώων και φυτών που αποτελούν σημαντικότερη φυσική κληρονομιά τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας της θαλάσσιας και παράκτιας έκτασης του κόλπου του Λαγανά καθώς και όλων των νησίδων της Ζακύνθου με την παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης αποτελούν την κύρια μέριμνα του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.

Στα όρια του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου βρίσκεται ένας από τους πιο σημαντικούς βιότοπους αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας *Caretta - Caretta* στη Μεσόγειο. Επίσης περιλαμβάνονται σημαντικοί βιότοποι της μεσογειακής φώκιας *Monachus Monachus*, της μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας, της ενδημικής χλωρίδας καθώς και οικοτόποι ευρωπαϊκού και μεσογειακού ενδιαφέροντος όπως των συστημάτων αμμοθινών και αλόφιλης βλάστησης και τα υποθαλάσσια λιβάδια του φυτού *Posidonia oceanica*.

Η επίτευξη του σκοπού ίδρυσης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου πραγματοποιείται με την ανάπτυξη μιας σειράς προγραμμάτων και δράσεων, όπως:

- 1) Πρόγραμμα Ελέγχου Δραστηριοτήτων/Φύλαξη και Ενημέρωσης.
- 2) Πρόγραμμα Επιστημονικής Παρακολούθησης του προστατευταίου αντικειμένου.
- 3) Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- 4) Δράσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.
- 5) Δράσεις για την διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου.

Μονή Αγίου Γεωργίου Κρημνών

Η περιοχή των Κρημνών (ή στα Γκρεμνά), στα ΒΔ της Ζακύνθου, τόπος επιβλητικός και μεγαλοπρεπής, προκαλεί στον επισκέπτη δέος και ανάταση ψυχής. Εδώ ιδρύθηκε το 1535 από τον ιερομόναχο Μακάριο και Μοναχό Βαρλαάμ Μπελέτη η Μονή του Αγίου Γεωργίου. Σ' αυτήν ασκήτευαν επιφανείς εκκλησιαστικοί άνδρες, όπως ο Ιερομόναχος Γεράσιμος Νοταράς (μετέπειτα Άγιος Γεράσιμος, προστάτης Κεφαλληνίας) και ο Ζακυνθινός Θεολόγος και Δάσκαλος του Γένους Μοναχός Παχώμιος Ρουσάνος. Ο πύργος της Μονής χτίστηκε το 1561 για την άμυνα των

Μοναχών από τους πειρατές. Σπουδαία υπήρξε η βιβλιοθήκη της Μονής

Μονή της Παναγίας της Αναφωνήτριας

Η Μονή της Παναγίας της Αναφωνήτριας είναι γνωστή για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι η παράδοση θέλει την εικόνα της Θεοτόκου να έχει έρθει με θαυματουργό τρόπο στο μοναστήρι από την Κωνσταντινούπολη αμέσως μετά την άλωση. Ο δεύτερος λόγος που είναι γνωστό το μοναστήρι της Παναγίας της Αναφωνήτριας είναι επειδή συνδέεται με τον βίο του προστάτη του νησιού Αγίου Διονυσίου. Σήμερα η Παναγία η Αναφωνήτρια έχει πάψει να είναι μονή και λειτουργεί ως ναός του διπλανού ομώνυμου χωριού, ο πύργος που την προστάτευε από τις εχθρικές επιδρομές σήμερα είναι καμπαναριό. Παρόλα αυτά όμως δέχεται πολλούς επισκέπτες δεν έπαψε ποτέ να είναι ένα σημαντικό σημείο προσκυνήματος. Η Μονή Ιδρύθηκε από τον άρχοντα της Κεφαλονιάς και της Ζακύνθου Λεονάρδο Γ' Τόκκο και την γυναίκα του Λάππα τον 15ο αιώνα και προικίστηκε με σημαντική περιουσία.

Μπόχαλη – Λόφος του Στράνη

Η πιο ξακουστή περιοχή του νησιού είναι η Μπόχαλη, η οποία βρίσκεται στο πιο ψηλό σημείο της πόλεως της Ζακύνθου και απέχει μόλις 2 χμ από αυτήν. Από εκεί η θέα είναι μαγευτική καθώς μπορούμε να θαυμάσουμε από ψηλά όχι μόνο την πόλη αλλά και το απέραντο γαλάζιο του Ιονίου που εκτείνεται μπροστά σου, το λιμάνι, το Αργάσι και τον κόλπο του Λαγανά. Η περιοχή της Μπόχαλης ήταν από τις πρώτες περιοχές που αναπτύχθηκαν από πολύ παλιά καθώς η πρωτεύουσα του νησιού ήταν μέσα στο Ενετικό Κάστρο το οποίο βρίσκεται εκεί. Οι κάτοικοι της περιοχής προσπαθούν να διατηρήσουν την παράδοση με παραδοσιακά χτίσματα. Οι δρόμοι μέσα στο χωριό είναι λιθόκτιστοι διατηρώντας την παλιά αρχιτεκτονική του νησιού.

Σε απόσταση μόλις δύο χιλιομέτρων από την πόλη βρίσκεται ο λόφος του Στράνη. Εδώ ο εθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός, ακούγοντας τους

κανονιοβολισμούς του Μεσολογγίου, εμπνεύστηκε και έγραψε τον εθνικό μας ύμνο. Στην μικρή πλατεία, στην θέση που σήμερα δεσπόζει η προτομή του Διονυσίου Σολωμού, υπήρχε το δέντρο στην σκιά του οποίου έγραψε τον εθνικό μας ύμνο.

Μουσείο Χελμή Φυσική Ιστορίας

Το Μουσείο Χελμή Φυσική Ιστορίας είναι το μοναδικό Μουσείο φυσικής ιστορίας στη Ζάκυνθο. Εγκαινιάστηκε στις 32 Νοεμβρίου 2000 από τον Παναγιώτη Χέλμη και στεγάζεται στην Αγία Μαρίνα της Ζακύνθου, σε ένα όμορφο παραδοσιακό κτίριο. Οι συλλογές του περιλαμβάνουν ενότητες χλωρίδας και πανίδας της Ζακυνθινής φύσης. Η λειτουργία του Μουσείου στηρίζεται εξ ολοκλήρου στην ιδιωτική πρωτοβουλία και έχει ως στόχο να προβάλλει την ζακυνθινή φύση στον ελληνικό και διεθνή χώρο. Από την ίδρυση του εξελίσσεται συνεχώς, φτάνοντας να αποτελεί σήμερα ένα θεσμό με περιεχόμενο και ποιότητα που δίνει προϋποθέσεις για μεγάλα βήματα.

Πέτρινο πάρκο Ασκός

Το πέτρινο πάρκο Ασκός είναι ιδιωτική επιχείρηση που ξεκίνησε να δημιουργείται τον Μάρτιο του 2000 και λειτουργεί για το κοινό από τον Μάρτιο του 2002. Είναι ένας οροθετημένος χώρος 500 στρεμμάτων από τα οποία ο επισκέπτης περιηγείται στα 100 από αυτά. Μέσα σε αυτό το χώρο ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να συναντήσει όλη την χλωρίδα και την πανίδα της Ζακύνθου, 200.000 περίπου αυτοφυή φυτά, θάμνους και δένδρα, (μερικά από αυτά τα δένδρα έχουν ηλικία πολλών αιώνων όπως ελιές που έχουν φυτευτεί τουλάχιστον 600 χρόνια πριν). Ταυτόχρονα μέσα σε αυτό το χώρο θα δείτε τους «φυσικούς του κατοίκους» εκατοντάδες ζώα που ζουν ελεύθερα στις φυσικές τους συνθήκες από άγρια γεράκια, πολλών ειδών πτηνά αμφίβια ευφάνταστα έντομα και όλων των ειδών τα αυτόχθονα ζώα. Στους χώρους του πάρκου υπάρχουν 400 περίπου πετροκατασκευές σε διαφορετικά επίπεδα, για την συγκράτηση των χωμάτων, παλιά πετρόκτιστα οικήματα (στάβλοι, αποθήκες) στέρνες (αποθήκες νερού) φτιαγμένες μέσα στα βράχια πριν από 600 περίπου χρόνια, και διάφορες πετροξυλοσυνθέσεις, (όπως το πέτρινο μονοπάτι) που εναρμονίζονται απόλυτα με το περιβάλλον.

Κεφάλαιο 3. Ο πολιτισμός στη Ζάκυνθο.

Η Ζάκυνθος προικισμένη από τη φύση με απaráμιλλη ομορφιά, αποτέλεσε σταυροδρόμι στους θαλάσσιους δρόμους ανατολής και δύσης. Το γεγονός αυτό συνετέλεσε στην ανάπτυξη ενός πολιτισμού υψηλού επιπέδου, ο οποίος άφησε το στίγμα του στην νεοελληνική διάνοηση και τέχνη.

Στη Ζάκυνθο παρουσιάζεται πολυμορφία στοιχείων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αφού το νησί αυτό έχει πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά. Η Βενετοκρατούμενη Ζάκυνθος, καταφύγιο του Τουρκοκρατούμενου Ελληνισμού, γίνεται το χωνευτήρι της γόνιμης αλληλεπίδρασης στοιχείων Ανατολής και Δύσης, απ' όπου θα ξεπηδήσει ένα κοινό νέο πνεύμα που θα εκφρασθεί μ' όλες τις μορφές της τέχνης, την αρχιτεκτονική, την ποίηση, τη μουσική, το θεατρικό λόγο, τη ζωγραφική.

Ο πολιτισμός της Ζακύνθου, πλούσιος σε μορφές και πληθωρικός σε έργα, αποτελεί την έκφραση μίας πολύχρονης και πολυκύμαντης ιστορικής περιόδου. Αποτελεί τον καθρέφτη μίας εύρωστης, πλούσιας, ανήσυχης και χαρούμενης κοινωνίας, που αγκάλιασε, γέννησε και φιλοξένησε κάθε μορφής τέχνης. Το νησί της Ζακύνθου έχει προσφέρει θετικά στην πνευματική, καλλιτεχνική και εν γένει στην πολιτιστική ανάπτυξη και εξέλιξη της Ελλάδας τους τελευταίους αιώνες. Αξιόλογα τέκνα του νησιού εξελίχθηκαν σε σημαντικές προσωπικότητες του νεοελληνικού πνεύματος που επηρέασαν τη φυσιογνωμία του ελληνικού κράτους σε όλους σχεδόν τους τομείς των τεχνών και των γραμμάτων. Μπορούμε να πούμε ότι συνεχίστηκε μια αρχαία παράδοση που ήθελε το νησί πάντοτε σημαντικό πολιτισμικό κέντρο λόγω της γεωγραφικής θέσης του.

Τα ήθη και έθιμα, οι λαϊκές τέχνες, οι παραδόσεις τα μοναδικά έργα τέχνης, τα παραδοσιακά στοιχεία τοπικής αρχιτεκτονικής και η λαϊκή μουσική αποτελούν κομμάτια ενός σπουδαίου πολιτιστικού μωσαϊκού και κατ' επέκταση είναι σπουδαία πηγή τουρισμού.

Στη Ζάκυνθο πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του χρόνου αρκετές πολιτιστικές δραστηριότητες που προσελκύουν χιλιάδες τουρίστες, που την επισκέπτονται για να γνωρίσουν και να θαυμάσουν την πολύτιμη κληρονομιά και την πολιτιστική παράδοση. Αυτό έχει καθοριστική επίδραση στην κοινωνική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή.

3.1. Λογοτεχνία

Παρά τις ανά τους αιώνες περιπέτειες του νησιού, τις θηριωδίες των ξένων κατακτητών και την ερήμωση του τόπου, η Ζάκυνθος με την Ορθοδοξία διαφύλαξε τον εθνισμό και διατήρησε την ελληνική γλώσσα. Αυτές ήταν βασικές προϋποθέσεις που αργότερα, με την ύπαρξη ευνοϊκών συνθηκών, δημιούργησαν λογοτεχνία και πνευματική κίνηση σημαντική ώστε πολλά έργα της ζακυνθινής γραμματείας, και για την γλώσσα και για το είδος τους, ν' αποτελέσουν σταθμό στην εξέλιξη της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Τα έργα των Ζακυνθινών ποιητών του 15ου και 16ου αιώνα αναφέρονται μεταξύ των προδρομικών κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η ζακυνθινή λογοτεχνική παράδοση του 19ου αιώνα που κορυφώνεται με τον εθνικό μας ποιητή Δ. Σολωμό, συνεχίζεται με τους συγχρόνους του Μάτση, Τερτσέτη και τους μεταγενέστερους της επανησιακής σχολής, επηρεασμένη από τα ρεύματα του ρομαντισμού, αρχικά, και του ρεαλισμού στο τέλος του αιώνα. Έχει να δείξει πλειάδα ποιητών, συγγραφέων και μεταφραστών μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Η εκπαίδευση, η πνευματική παράδοση, η κοινωνική και πολιτική κατάσταση του νησιού ήταν οι προϋποθέσεις εκείνες που μαζί με την μακραιώνη επαφή με την Δύση και τα πνευματικά της ρεύματα, την οικονομική ανάπτυξη, την ειρηνική διαβίωση και την προστασία που εξασφάλιζε η βενετική εξουσία, συντέλεσαν στην ανάπτυξη των ζακυνθινών γραμμάτων. Η γλώσσα στην οποία έγραψαν οι ζακυνθinoί είναι η ελληνική λόγια και δημοτική – λαϊκή. Από τον 15ο μέχρι τον 19ο αιώνα οι ζακυνθinoί καλλιέργησαν όλα τα είδη του γραπτού λόγου, ποιητικού και πεζού. Διδακτική, λυρική, μυθιστορηματική και θρησκευτική ποίηση, θέατρο, κωμωδία και τραγωδία, πεζογραφία και ρητορική. Ποιητές, συγγραφείς, κληρικοί και λαϊκοί, φιλόσοφοι και θεολόγοι συντέλεσαν στην δημιουργία μιας αξιόλογης πνευματικής κίνησης και παράδοσης από τον 15ο αιώνα στην οποία στηρίχτηκαν και την οποία συνέχισαν οι πνευματικοί άνθρωποι του 20ου αιώνα.

3.2. Ζωγραφική – Αγιογραφία

Στον τομέα της ζωγραφικής η Ζάκυνθος έχει να επιδείξει μεγάλο και πλούσιο έργο, καθώς στο νησί έζησαν και δημιούργησαν σπουδαίοι ζωγράφοι και αγιογράφοι. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, πολλοί καλλιτέχνες που ζούσαν εκεί αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν και να μεταφερθούν σε άλλα κέντρα για να συνεχίσουν την καλλιτεχνική τους δραστηριότητα. Ένα από αυτά τα κέντρα ήταν και τα Επτάνησα. Το σπουδαίο έργο των ζωγράφων του 15ου αιώνα αποτέλεσε πρότυπο και για τις επόμενες γενιές καλλιτεχνών. Αργότερα μετά την Άλωση του Χάνδακα το

1669, στην Κρήτη πολλοί καλλιτέχνες εγκαθίστανται στις ενετοκρατούμενες περιοχές για να εργαστούν ελεύθερα. Εκείνοι αποτελούν την τελευταία σπουδαία γενιά της Κρητικής σχολής και συνεχίζουν αυτήν την ζωγραφική παράδοση. Οι τεχνοτροπίες στην Ζάκυνθο είναι δύο: η μεταβυζαντινή και η νατουραλιστική (βαθιά επηρεασμένη από την αναγέννηση). Η μεταβυζαντινή είναι κράμα βυζαντινής και αναγεννητικής και γι' αυτό το λόγο δεν θα καταφέρει να επιζήσει. Η τεχνοτροπία που θα ακμάσει στην Ζάκυνθο και θα αποτελέσει μια επαναστατική αλλαγή είναι η νατουραλιστική. Ο συνδυασμός της ιταλικής αναγέννησης με την βυζαντινή τεχνοτροπία, δημιουργεί την επανησιακή σχολή η οποία μπορεί αρχικώς να επικεντρώθηκε στην αγιογραφία, αργότερα όμως εμπλουτίστηκε και με έργα κοινωνικού χαρακτήρα. Η επανησιακή σχολή δημιούργησε σπουδαία έργα, πολλά από τα οποία διασώζονται ακόμα και στις μέρες μας, μέσα στις εκκλησίες ή εκθέτονται στο μουσείο μεταβυζαντινής τέχνης στην πόλη της Ζακύνθου.

3.3. Μουσική

Η μουσική και το τραγούδι αποτελούσαν και αποτελούν αχώριστο σύντροφο των ζακυνθινών. Είναι ευρέως γνωστό έως σήμερα ότι το τραγούδι αποτελεί κύριο μέρος στην ζωή των ζακυνθινών, οι οποίοι από τα παλαιότερα χρόνια έως σήμερα το χρησιμοποιούν για να εκφράσουν συναισθήματα χαράς ή λύπης. Η παρουσία και η σημασία που έδιναν οι ζακυνθινοί στη μουσική εντοπίζεται από τα χρόνια της αρχαιότητας. Η μουσική είναι για τους ζακυνθινούς έκφραση και αντανάκλαση των ιστορικών συνθηκών που διαμορφώνουν τον ζακυνθινό πολιτισμό. Η ζακυνθινή καντάδα αποτελεί την πιο αγαπημένη μουσική για το λαό. Πρόκειται για μια αρμονική σύνθεση των πιο υψηλών αισθημάτων του λαού της Ζακύνθου σε ομορφιά, χάρη και έκφραση που δίνει τόνο στη ζωή και στο ωραίο. Ο μουσικός πολιτισμός μπορεί να δέχτηκε επιδράσεις από την Ιταλία, αλλά αφομοίωσε και ανέπλασε αυτές τις επιδράσεις μέσα στο δικό του περιβάλλον. Έτσι από τις αρχές του 19ου αιώνα αρχίζει να δημιουργείται η λεγόμενη Επανησιακή Μουσική Σχολή. Η ζακυνθινή εκκλησιαστική μουσική διατηρεί τους ήχους της βυζαντινής μουσικής η οποία παρουσιάζει μια ξεχωριστή ιδιομορφία. Η μουσική αυτή με την ρέουσα μελωδία και την ποικίλη σε χρώματα τετράφωνη αρμονία της, ανταποκρίνεται προς το θρησκευτικό και μουσικό αίσθημα του ζακυνθινού λαού. Οι ζακυνθινές καντάδες (λέγονται και σερενάτες) είναι το δημοφιλέστερο είδος της έντεχνης επανησιακής μουσικής. Τα αρμονικά αυτά τραγούδια με την γλυκιά και νοσταλγική μελωδία και τους ρομαντικούς στίχους εξακολουθούν να προκαλούν ιδιαίτερη συγκίνηση. Είναι

τετράφωνα και τραγουδιούνται με συνοδεία μαντολινάτας ή δίχως συνοδεία αυτής. Στην Ζάκυνθο οι καντάδες δεν είναι απλή ψυχαγωγία αλλά εξωτερίκευση του βαθύτερου αισθήματος που εκφράζεται από τους ζακυνθινούς κανταδόρους. Τέλος αξίζει να αναφερθεί πως οι σημερινοί Ζακυνθινοί εξακολουθούν να λατρεύουν τη μουσική όπως τα παλιά χρόνια. Πολλοί από αυτούς διαπρέπουν σαν συνθέτες, αρχιμουσικοί, τραγουδιστές. Είναι έντονη η παρουσία της μουσικής στο νησί μας. Υπάρχουν αξιόλογες χορωδίες, μαντολινάτες, φιλαρμονικές και διάφορα μουσικά συγκροτήματα.

3.4. Θέατρο

Η πρώτη γνωστή ζακυνθινή παράσταση δόθηκε στο Κάστρο της Ζακύνθου από νεαρούς ζακυνθινούς άρχοντες που ανεβάσανε στα ιταλικά τους Πέρσες του Αισχύλου, για να γιορτάσουν την νίκη των χριστιανών στην ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571. Κατά τη διάρκεια του 17^{ου} αιώνα, παρουσιάζονται σημαντικά ευρήματα συγγραφής και έκδοσης θεατρικών έργων. Η πρώτη έκδοση της Ερωφίλης του Χορτάση, το 1637, στη Βενετία ανέφεραν ότι το πρωτότυπο έργο άνηκε στον ζακυνθινό Φίλιππο Καρρέρη. Επίσης, το 1646, η Ευγένα του ζακυνθινού Θεόδωρου Μοντσελέζε, το πρώτο ζακυνθινό θεατρικό έργο, γραμμένο μάλιστα στη ζακυνθινή διάλεκτο της εποχής, φανερώνουν την ύπαρξη του ιονίου θεάτρου επηρεασμένο άμεσα από το δυτικό στοιχείο και ανεξάρτητο από την κρητική σχολή. Το 1658 τυπώνεται η ελληνική μετάφραση του Paster Figo του Guarini από τον ζακυνθινό άρχοντα Σουμάκη με σκοπό να πραγματοποιηθεί η παράσταση του έργου. Τον δέκατο όγδοο αιώνα η θεατρική ζωή στη Ζάκυνθο παρουσιάζεται με την Ερωφίλη του Χορτάση, που ανεβαίνει σε αίθουσα αρχοντικού, το 1728. Επίσης πραγματοποιείται η γέννηση της ζακυνθινής ομιλίας, ενός ιδιότυπου λαϊκού θεάτρου του νησιού που παίζονταν, συνήθως, στις Απόκριες στις κεντρικές πλατείες και τα τρίστρατα. Είναι επηρεασμένο από την κρητική παράδοση, έχοντας όμως βάση την ιταλική Comedia del' Arte.

Το 1728 εξάλλου δημιουργείται το πρώτο θεατρικό κτίριο στη Ζάκυνθο, στο Κάστρο, με έξοδα βενετσιάνων αξιωματούχων και ζακυνθινών ευγενών, με 3000 θέσεις το οποίο ζει μέχρι το 1790 όπου εγκαταλείπεται η ζωή στην πόλη του Κάστρου. Το 1780 δημιουργείται το δεύτερο θεατρικό κτίριο, ξύλινο, στην πόλη του Αιγιαλού, μπροστά από την σημερινή Εθνική Τράπεζα, το οποίο φαίνεται να ιδρύθηκε από τον Gregorio Cicuzzi και παραχωρήθηκε το 1783 στον Νικόλαο Παπαγιαννόπουλο. Ένα νέο ζακυνθινό θέατρο δημιουργείται από ένα νέο σύλλογο

που κάνει την εμφάνισή του το 1822 με την ονομασία «Συντροφιά των Ευγενών» και ονομάζεται "Θέατρο Ada", για να τιμηθεί ο νέος Άγγλος ύπατος αρμοστής Sir Frederick Adam. Το θέατρο δίδαξε έργα στα ιταλικά αλλά και σε ελληνικές μεταφράσεις και κατεδαφίστηκε το 1834 για άγνωστους λόγους. Το 1836 ο Ιταλός Giuseppe Camilieri με τη συνδρομή ντόπιων ενισχυτών δημιούργησε στην πλατεία των Ασκήσεων (εκεί που βρίσκεται σήμερα το ξενοδοχείο Φοίνιξ), το έβδομο ζακυνθινό θέατρο με το όνομα «Απόλλων», κτίριο επιβλητικό με ευρύτατη πλατεία, δυο σειρές θεωρείων και υπερώο. Στέγασε την αγάπη της Ζακύνθου για την όπερα, έφτασε να έχει μόνιμο ντόπιο θίασο και να γίνει η σκηνή για τις πρεμιέρες ζακυνθινών μελοδραμάτων του πρωτοπόρου Έλληνα συνθέτη όπερας, Παύλου Καρρέρ.

3.5. Ζακυνθinoί χοροί

Η Ζάκυνθος νησί με πλούσια μουσική και χορευτική παράδοση, φέρνει έκδηλες συνάψεις με το δυτικό πολιτισμό εξαιτίας της γειννίαςσης με την Ιταλία και των αντίστοιχων κατοχών από τους Βενετσιάνους, τους Γάλλους και τους Άγγλους. Τα τραγούδια της ονομάζονται «αρέκιες» και έχουν τις ρίζες τους στην Αρχαία και Βυζαντινή Ελλάδα. Τα αγροτικά της τραγούδια σε γρήγορο ρυθμό και χορεύονται με τους αντιστοίχους λαϊκούς χορούς. Χαρακτηριστικότεροι χοροί της είναι ο συρτός Ζακυνθινός, που χορεύεται απλούστερα στα ορεινά και πιο σύνθετα στα πεδινά μέρη του νησιού, η άμοιρη, κυκλικός μιμητικός και σατυρικός χορός οποίος εντάσσεται στα δρώμενα της αποκριάς παράλληλα με τις «ομιλίες», τις μοναδικές αυτές Ζακυνθινές θεατρικές παραστάσεις. Άλλος χορός είναι ο σταυρωτός, μια παραλλαγή του Ζακυνθινού Συρτού, ο κυνηγός, ο μεγάλος Ζακυνθινός ή γέρανος, χορός ιδιαίτερα των ψηλών κοινωνικών τάξεων και ο Γιαργητός, ανδρικός χορός των χωρικών ο οποίος υπάγεται στα δρώμενα Στη συνέχεια ακολουθεί ένα μικρό δείγμα των χορών του Ιονίου, που συμπληρώνουν την μικρή αυτή περιδιάβαση στην Ελλάδα, τους ρυθμούς και τις μουσικές της.

3.6. Οι λαϊκές τέχνες

Η Ζάκυνθος από τα χρόνια της αρχαιότητας είχε έρθει σε στενή επαφή με ξένους, ευρωπαϊκούς λαούς με διαφορετικούς πολιτισμούς και νοοτροπίες με αποτέλεσμα να επηρεαστεί και ο τομέας των λαϊκών τεχνών. Οι πολιτιστικές επιρροές που απορρόφησε το νησί συνέβαλλαν ουσιαστικά στην ανάπτυξη και στην διαμόρφωση πολλών και διαφορετικών τεχνών. Πολλές από αυτές είναι μοναδικές στο είδος τους καθώς αποτελούν κράμα διαφορετικών τεχνολογιών. Από τα πανάρχαια κιόλας χρόνια οι Ζακυνθinoί ασχολήθηκαν με πολλές και διαφορετικές λαϊκές τέχνες με άμεσο σκοπό να καλύψουν πολλές από τις ανάγκες τους αλλά και να εξάγουν αρκετά από τα προϊόντα τους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η ναυπηγία, η υφαντική, η κεραμοποιία, η κηροπλαστική, η αργυρογλυπτική και η ξυλόγλυπτική είναι μερικές από αυτές που αναπτύχθηκαν και ακόμα αναπτύσσονται έως και σήμερα. Τα πιο αξιόλογα δείγματα λαϊκής τέχνης που διασώζονται ακόμα και σήμερα βρίσκονται κυρίως μέσα στις εκκλησίες. Εκεί ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει σπουδαία τέμπλα και πλαίσια εικόνων. Στον τομέα της αργυρογλυπτικής η Ζάκυνθος ξεχώρισε για πάρα πολλά χρόνια δημιουργώντας έργα άξια θαυμασμού και μελέτης. Το μεγαλύτερο και σημαντικότερο έργο που διασώζεται έως σήμερα είναι αυτό της λάρνακας του Αγίου Διονυσίου, έργο του Γεωργίου και του Διαμαντή Μπάφα. Ακόμα αξιοθαύμαστα δείγματα αποτελούν τα τέμπλα της εκκλησίας της Φανερωμένης, της Αγίας Μαύρας και της Αγίας Παρασκευής των Βολιμών. Σπουδαία δείγματα επίσης παρατηρούνται και σε άλλες μικρότερες εκκλησίες του νησιού, καθώς ακόμα και σε κάποιες που κατέρρευσαν, αργότερα αναστηλώθηκαν ή ξαναχτίστηκαν διατηρώντας τα τέμπλα και τις εικόνες τους. Τα τέμπλα και τα πλαίσια των εικόνων είναι συνήθως επιχρυσωμένα και αποτελούν έργα μεγάλων καλλιτεχνών. Τα θέματα, η απλότητα, η αυστηρότητα των μορφών και των εκφραστικών μέσων, τα χρώματα που χρησιμοποιούνται, όλα αυτά μας πείθουν ότι οι επιδράσεις από την Δύση δεν επηρέασαν τον τομέα αυτό του πολιτισμού. Στα χωριάτικα κεντήματα, στα ξυλόγλυπτα και στα έργα αγγειοπλαστικής η ελληνική τεχνολογία και παράδοση παραμένει αναλλοίωτη και γνήσια. Ακόμα και στην σημερινή εποχή, πολλοί είναι οι λαϊκοί καλλιτέχνες που αντιστέκονται στην μοντερνοποίηση και στην τεχνολογία και συνεχίζουν να δημιουργούν με τον δικό τους μοναδικό τρόπο χρηστικά αντικείμενα που ακόμα προτιμούνται από πολλούς. Βαρελοποιοί, καλαθάδες, καπελάδες, καρποιοί, διχτάδες, κεραμοποιοί, κηροπλάστες, ναυπηγομαραγκοί, ξυλόγλυπτες,

υφάντρες, σαμαράδες και πεταλωτήδες, δραστηριοποιούνται ακόμα διαδίδοντας και διασώζοντας την παράδοση.

3.7. Αρχιτεκτονική

Η κατοχή των Επτανήσων από τους Φράγκους και τους Βενετούς για περισσότερο από 7 αιώνες έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση της επανησιακής αρχιτεκτονικής. Τα δυτικοευρωπαϊκά αυτά πρότυπα της αρχιτεκτονικής ήταν αδύνατο να μην αφομοιωθούν από τους Επτανήσιους, οι οποίοι υιοθέτησαν την αρχιτεκτονική της Αναγέννησης και αργότερα του νεοκλασικισμού. Η αρχιτεκτονική στην Ζάκυνθο διαμορφώθηκε τους τελευταίους αιώνες, αφού η αποικιοκρατία των Ενετών, των Γάλλων και των Άγγλων δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει τον πολιτιστικό τομέα του νησιού. Καθοριστικό παράγοντα στην σημερινή μορφή της αρχιτεκτονικής και της ρυμοτομίας του νησιού έπαιξαν οι καταστρεπτικοί σεισμοί, με κυριότερο αυτόν του 1953. Ο σεισμός αυτός ισοπέδωσε το μεγαλύτερο μέρος του νησιού εξαφανίζοντας κτίρια και μνημεία αξιόλογης ιστορικής σημασίας. Μετά από αυτό το γεγονός η πόλη ξαναχτίστηκε σχεδόν εξ' αρχής και έγιναν προσπάθειες για να ξαναχτιστεί σύμφωνα με την παλαιά παράδοση. Τα μόνα κτίρια που δασώθηκαν και αργότερα αναστηλώθηκαν, είναι οι εκκλησίες που παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον τόσο για την εξωτερική τους μορφή όσο και για τον εσωτερικό διάκοσμο, στολισμό και πλούτο τους. Τον προσεισμικό αρχιτεκτονικό τους χαρακτήρα διατηρούν και διάφορα οικοδομήματα στην πόλη της Ζακύνθου, τα οποία στεγάζουν κυρίως δημόσιες υπηρεσίες. Τα αρχοντικά της πόλης ήταν κυρίως τριώροφα ενώ η πρόσοψή τους ήταν διακοσμημένη με πυρότουβλα. Από αυτά τα αρχοντικά δεν έχει διασωθεί σχεδόν κανένα. Τα αρχοντικά της εξοχής είναι και αυτά που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, καθώς είχαν πιο σύνθετη κατασκευή με μεγάλες όψεις και πολλούς χώρους. α αστικά και λαϊκά σπίτια ήταν επηρεασμένα από τα αρχοντικά τα οποία είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό την προεξοχή του ορόφου πάνω από τον δρόμο. Τα δημόσια κτίρια παρουσιάζουν ως κύριο χαρακτηριστικό τις καμάρες, που δημιουργούν τις γραφικές και χαρακτηριστικές στοές των κτιρίων, στοιχείο καθαρά επανησιώτικο, επηρεασμένο από την ενετική αρχιτεκτονική. ο στοιχείο που χαρακτηρίζει τις εκκλησίες της Ζακύνθου είναι τα καμπαναριά, τα οποία αποτελούν απαραίτητο και χαρακτηριστικό συμπλήρωμα για κάθε εκκλησία. Είναι συνήθως χτισμένα δίπλα στις εκκλησίες και σχηματίζουν μικρούς πύργους. Σε καμία εκκλησία δεν παρατηρείται ο βυζαντινός ρυθμός, καθώς ο ρυθμός που ακολουθούν είναι αυτός της μονόκλιτης βασιλικής. Οι υπάρχουσες σήμερα στην Ζάκυνθο τρίκλιτες βασιλικές

έχουν εισαχθεί, ως τύπος ναού, μετά τους σεισμούς του 1953. Η μονόκλιτη βασιλική αποτελείται από τον γυναικωνίτη, απομονωμένο συνήθως από τον υπόλοιπο ναό με ξύλινο χώρισμα. Τα μοναστήρια που βρίσκονται εκτός πόλης αποτελούν αξιόλογα δείγματα βυζαντινής τέχνης, καθώς έμειναν σχεδόν ανεπηρέαστα από τους Ευρωπαίους κατακτητές. Τα περισσότερα διασώθηκαν από τον σεισμό ενώ άλλα αναστηλώθηκαν μετά από αυτόν. Σχεδόν σε όλα τα μοναστήρια, θα παρατηρήσει κανείς πολεμίστρες δίπλα στην είσοδο, από τις οποίες οι μοναχοί απωθούσαν τους ληστές και τους κατακτητές.

3.8. Υφαντουργική – αγγειοπλαστική

Ο αργαλειός, το κέντημα και το πλέξιμο ήταν από τις αγαπημένες ασχολίες των γυναικών της Ζακύνθου, διότι αφενός συνέδραμαν οικονομικά την οικογένεια, αφετέρου εμπλούτισαν ακόμη περισσότερο την παράδοση και συνέβαλλαν στην πολιτιστική κληρονομιά με τα περίφημα υφαντά. Το 1893 οι υφάντρες της Ζακύνθου ξεπερνούσαν τις 3000, οι οποίες εργάζονταν κατά παραγγελιά και δραστηριοποιούνταν κυρίως στην περιοχή όπου υπάρχει σήμερα η οδός Υφαντουργείων. Οι υφάντρες κατασκεύαζαν σαλιώτα, αλατζάδες, μαντράδες, τραπεζομάντιλα, μπόλιες, κουβέρτες, μπελερίντες, χαλιά και πολλά ακόμα είδη.

Η αγγειοπλαστική τέχνη άκμαζε στη Ζάκυνθο, αλλά οι συχνές επιδρομές των πειρατών ανάγκασαν τους εργάτες να εγκαταλείψουν το νησί. Ωστόσο συνεχίστηκε η κατασκευή κεραμικών, πριν από τους σεισμούς του 1953, από άργιλο στην περιοχή Καμίνια της πόλης, όπου κατασκευάζονταν κεραμιδιά, τούβλα, γλάστρες, καθώς και οι

περίφημοι Ζακυνθινοί μπότιδες, λαϊνές, μαστραπάδες, κανάτια και άλλα αντικείμενα, τα οποία εξάγονταν εκτός Ζακύνθου.

3.9. Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι Γραμμάτων και Τεχνών

• Διονύσιος Σολωμός

Ο Εθνικός ποιητής γεννήθηκε στη Ζάκυνθο. Ο ποιητής υπήρξε μαθητής σημαντικών προσωπικοτήτων, που τον επηρέασαν. Σπούδασε νομικά στην Ιταλία και εκεί έγραψε τα πρώτα έργα του στα ιταλικά. Επιστρέφοντας στη Ζάκυνθο μελέτησε τη δημοτική γλώσσα αρχίζοντας να γράφει στα ελληνικά. Κεντρικό πρόσωπο της Επτανησιακής Σχολής ο Διονύσιος Σολωμός θεωρήθηκε και θεωρείται εθνικός ποιητής της Ελλάδας όχι μόνον γιατί έγραψε τον Εθνικό Ύμνο, αλλά και γιατί αξιοποίησε την προγενέστερη ποιητική παράδοση και ήταν ο πρώτος που καλλιέργησε συστηματικά τη δημοτική γλώσσα και άνοιξε τον δρόμο για τη χρησιμοποίησή της στη λογοτεχνία, αλλάζοντας ακόμη περισσότερο τη στάθμη της. Ο Διονύσιος Σολωμός έγραψε αρκετά ποιήματα με σημαντικότερο τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν. Αποτελεί έναν από του σημαντικότερους ποιητές τόσο για τη Ζάκυνθο, όσο και για την Ελλάδα.

• Ανδρέας Κάλβος

Ο Ανδρέας Κάλβος γεννήθηκε στη Ζάκυνθο. Αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους Έλληνες ποιητές. Υμνητής της αρετής και της ελευθερίας, Από μικρή ηλικία βρίσκεται στην Ιταλία. Εκεί επηρεάζεται καθοριστικά η προσωπικότητά του και του προσφέρεται κάθε ευκαιρία για μόρφωση. Ο Ανδρέας Κάλβος έγραψε αρκετά έργα από τα οποία τα περισσότερα είναι γραμμένα στα ιταλικά. Είναι χαρακτηριστικό

το γεγονός ότι η μεγάλη ποιητική αξία του Ανδρέα Κάλβου άργησε πολύ να αναγνωρισθεί.

• Ούγος Φώσκολος

Κορυφαίος ιταλόφωνος κλασικός ποιητής, σύγχρονος του Ανδρέα Κάλβου και του Διονυσίου Σολωμού, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο, προικισμένος με καλή κλασική παιδεία, ασχολήθηκε με ιδιαίτερο ζήλο με την ελληνική γραμματεία, για την οποία ένωθε μια έλξη, κυρίως για την καταγωγή του. Υπήρξε μέντορας και στενός φίλος με τον Ανδρέα Κάλβο. Έγραψε αρκετά ποιήματα και σημαντικά έργα και τον καθιστούν έναν από τους κορυφαίους εκπρόσωπους της Ζακύνθου.

• Γρηγόριος Ξενόπουλος

Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, ορθογράφος, έκδοτης και συγγραφέας έργων με ευρύτατη απουσία στην ελληνική πνευματική ζωή. Έζησε για αρκετά χρόνια στη Ζάκυνθο. Έγραψε πάνω από 80 μυθιστορήματα και πλήθος διηγημάτων. Από τους σημαντικότερους Έλληνες λογοτέχνες, θεωρείται αναμορφωτής του Ελληνικού θεάτρου και υπήρξε υπέρμαχος της δημοτικής γλώσσας. Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος υπήρξε από τους ανανεωτές της ελληνικής λογοτεχνίας ενώ πολλά από τα έργα του έχουν μεταφραστεί στο εξωτερικό. Συνεργάστηκε με πλήθος εφημερίδων και περιοδικών στις οποίες δημοσίευε μελέτες, άρθρα, διηγήματα και μυθιστορήματα. Στη Ζάκυνθο στεγάζεται και του μουσείο του και περιέχει προσωπικά είδη του συγγραφέα, χειρόγραφα του, εκδόσεις των έργων του.

• Διονύσιος Ρώμος

Ποιητής και πεζογράφος με αξιόλογες επιδόσεις στο χρονογράφημα, στο θέατρο και στο δοκίμιο. Υπήρξε εισηγητής του ραδιοφωνικού θεατρικού έργου. Υπήρξε ένας από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές του ιερού αγώνα, τον οποίο υποστήριξε με σημαντικό μέρος της μεγάλης περιουσίας του. Λόγιος, συγγραφέας, πολιτικός και βαθύς γνώστης της μουσικής, ο Ρώμος ανασυνθέτει μέσα από τις επιφυλλίδες του, και εκμεταλλευόμενος ασήμαντες καθημερινές αφορμές, τη γλώσσα, τις καταστάσεις, τις ειδικές στιγμές που νοηματοδοτούν έναν διαφορετικό πολιτισμό, της Ζακύνθου αλλά και των Επτανήσων γενικότερα. Υπήρξε αξιόλογη προσωπικότητα της Ζακύνθου.

• Παναγιώτης Χιώτης

Ιστορικός συγγραφέας, και λόγιος. Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο, όπου προσέφερε παρά πολλά μέσα από το έργο του. Το έργο του, ακόμη και σήμερα, αποτελεί θησαυρό για τους ερευνητές της ιστορίας των Ιόνιων Νήσων. Μελέτησε την ιστορία της Ζακύνθου και των Επτανήσων. Υπήρξε ένας από τους πρώτους ιστορικούς των Ιόνιων Νήσων, πραγματοποιώντας μακροχρόνιες έρευνες σε ελληνικά και ιταλικά αρχεία, μελετώντας ιστορικές πηγές, στοχεύοντας στην προβολή της ελληνικότητας των Ιόνιων Νήσων.

• Γεώργιος Τερτσέτης

Ποιητής και συγγραφέας, δικαστικός και νομικός. Μιμήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και συμμετείχε στην οργάνωση του επαναστατικού αγώνα στην Πελοπόννησο. Υπήρξε συγγραφέας των απομνημονευμάτων του Κολοκοτρώνη και αρνήθηκε να υπογράψει την καταδίκη του Κολοκοτρώνη σε θάνατο για έσχατη προδοσία. Στα ποιητικά του έργα είναι εμφανής η σολωμική επίδραση, καθώς και επιδράσεις από το δημοτικό τραγούδι. Ο Τερτσέτης στάθηκε ένας από τους λόγιους που συνέδεσαν την Επτανησιακή Σχολή με την Α' Αθηναϊκή Σχολή.

• Λεωνίδας Ζώης

Λόγιος, ιστοριοδίφης και λεξικογράφος, γεννήθηκε στη Ζάκυνθο, φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και εργάστηκε στη Ζάκυνθο ως δάσκαλος, αρχειοφύλακας και επιθεωρητής Ιέρων σκευών του νησιού. Το συγγραφικό του ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην ιστοριογραφία και τη διάσωση των αρχειακών πηγών της Επτανησιακής Ιστορίας.

• Ελισάβετ Μουτζάν – Μαρτινέγκου

Λόγια, πεζογράφος, θεατρική συγγραφέας και μεταφράστρια. Προέρχεται από μια από τις αριστοκρατικές οικογένειες της Ζακύνθου. Στα κατάλοιπα της έχουν σωθεί είκοσι δυο θεατρικά έργα, καθώς πεζά και ποιητικά κείμενα στην Ελληνική και Ιταλική γλώσσα. Θεωρείται η πρώτη ελληνίδα μυθιστοριογράφος. Η αξία του έργου έγκειται κυρίως στην απλή γλώσσα που χρησιμοποιείται. Η Ελισάβετ μεγάλωσε σε αυστηρό, κλειστό περιβάλλον, όμως από μικρή είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την μάθηση και τα γράμματα.

• **Αντώνιος Μάτεσης**

Θεατρικός συγγραφέας, λυρικός ποιητής και μεταφραστής. Καταγόταν από αρχοντική οικογένεια και σπούδασε ιταλική φιλολογία και φιλοσοφία. Υπήρξε φίλος, θαυμαστής και μιμητής του Σολωμού. Γνωστός κυρίως για το θεατρικό έργο του «Ο Βασιλικός» αντικατοπτρίζει την παρακμή της Ενετοκρατίας στις αρχές του 19^{ου} αιώνα και αποτελεί το πρώτο έργο του νεοελληνικού θεάτρου.

• **Ντίνος Κονόμος**

Ήταν ιστορικός και λογοτέχνης και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη Ζακυνθινή ιστορία, ερευνά, λογοτεχνία και λαογραφία. Έχει βραβευτεί με το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για το σύνολο του έργου του. Έχει γράψει πάρα πολλά έργα και έχει εκδώσει το περιοδικό «Επτανησιακά Φύλλα» με περιεχόμενο ιστορικό, φιλολογικό και λογοτεχνικό.

• **Κωνσταντίνος Λομβάρδιος**

Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους και δημοκρατικότερους πολιτικούς της ιστορίας της Ζακύνθου και της Ελλάδας. Υπέρμαχος της Δημοτικής γλώσσας. Υπήρξε ηγετική φυσιογνωμία του Ριζοσπαστικού Κινήματος για την Ένωση με την Ελλάδα και δέχτηκε πολλά πυρά για τις ιδέες του. Μετά την Ένωση συμμετείχε στην κυβέρνηση Κουμουندούρου ως Υπουργός Παιδείας, Εσωτερικών και Δικαιοσύνης. Έχει εκλέγει Πρόεδρος της Βουλής και έχει δημοσιεύσει πλήθος πολιτικών και επιστημονικών κειμένων.

• **Διονύσης Ζήβας**

Σπουδαίος Ζακυνθινός αρχιτέκτονας. Σπούδασε αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και έχει διατελέσει καθηγητής της Σχολής. Διετέλεσε διευθυντής του Σπουδαστηρίου των Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων. Εξελέγη Κοσμήτωρ της Σχολής Αρχιτεκτόνων και πρόεδρος του τμήματος και μέλος της διοικούσας επιτροπής του Ιόνιου Πανεπιστήμιου. Ήταν επικεφαλής της ομάδας μελέτης για την προστασία και την αναβίωση της Πλάκας, έργο για το οποίο τιμήθηκε με το μετάλλιο της Europa Nostra. Επίσης του έχει απονεμηθεί μετάλλιο από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης για το σύνολο του έργου του.

• **Νικόλαος Κουτούζης**

Ο Νικόλαος Κουτούζης ήταν ιδιόρρυθμη και σύνθετη προσωπικότητα από ζωγράφος - αγιογράφος και σατιρικός στιχουργός έως και ιερέας. Σπούδασε ζωγραφική στη Βενετία. Τα ποιητικά του έργα είναι από τα σημαντικότερα του Επτανησιακού ρομαντισμού. Ως ζωγράφος, ο Κουτούζης διακρίθηκε όχι μόνον για τις δυτικότερες αγιογραφίες του, αλλά και για την εισαγωγή της κοσμικής προσωπογραφίας στον ελλαδικό χώρο. Από τα πιο γνωστά έργα του είναι « η Λιτανεία του Αγίου Διονυσίου», που σώζεται σήμερα στο μουσείο της Ιεράς Μόνης του Αγίου Διονυσίου.

• **Νικόλαος Καντούνης**

Ήταν από τους σπουδαιότερους ζωγράφους της Επτανησιακής Σχολής και μαθητής του Νικολάου Κουτουζή. Ιερέας και μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Στα πιο σημαντικά έργα του συγκαταλέγονται οι μεγάλες θρησκευτικές συνθέσεις για τις εκκλησίες των Αγίων Πάντων και των Αγίων Αποστόλων. Ο Καντούνης διακρίθηκε επίσης στις κοσμικές προσωπογραφίες, μερικές από τις οποίες φυλάσσονται στην Εθνική Πινακοθήκη της Αθήνας, στο Μουσείο Μπενάκη και στο Τελλόγλειο Ίδρυμα.

3.10. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες στον Δήμο Ζακύνθου

Στη Ζάκυνθο πραγματοποιούνται κάθε χρόνο πάρα πολλές πολιτιστικές δραστηριότητες, οι οποίες προσελκύουν πλήθος Ζακυνθινών και τουριστών για να τις παρακολουθήσουν, να λάβουν μέρος και να θαυμάσουν την παράδοση που συνδέεται με τις σύγχρονες καταστάσεις.

Χρονολογικά η πρώτη πολιτιστική δραστηριότητα που πραγματοποιείται στο νησί είναι τα **Θεοφάνια**. Συγκεκριμένα, το βράδυ της παραμονής των Θεοφανείων, τελείται μια από τις μεγαλοπρεπέστερες τελετές του νησιού. Ο Μητροπολίτης μεταβαίνει από τον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό στο Μητροπολιτικό Μέγαρο, συνοδευόμενος από πιστούς, ψαλτές και τη Φιλαρμονική. Κατόπιν, χορωδία αποδίδει τα κάλαντα των Φώτων, κατά το Ζακυνθινό ύφος, ενώ ο Μητροπολίτης απευθύνει ομιλία στο πλήθος. Την επόμενη τελείται πανηγυρική λειτουργία στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό και στη συνέχεια οι αρχές και πιστοί μεταβαίνουν στην κεντρική προκουμαία της πόλης, όπου πραγματοποιείται η τελετή της βάφτισης των υδάτων.

Είναι μια λαμπρή τελετή τόσο της Ορθοδοξίας, όσο και της Ζακύνθου με ήθη και έθιμα που κρατάνε επί αιώνες.

Το Ζακυνθινό καρναβάλι συνδέθηκε με την πορεία του νησιού στο χώρο και στο χρόνο και επηρεάστηκε από τα ιδιόμορφα τοπικά ήθη και έθιμα. Δεν νοείται Ζακυνθινό καρναβάλι χωρίς τις καθιερωμένες ομιλίες, χοροεσπερίδες, μπαρτσολέτες την Γιόστρα και φυσικά τον Βενετσιάνικο γάμο.

Εξαιρετο και μοναδικό δείγμα του Ζακυνθινού πολιτισμού είναι οι ομιλίες. Ένα σπάνιο θεατρικό είδος και αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καρναβαλιού. Πρόκειται για ένα πάντρεμα του Κρητικού θεάτρου με το Βενετσιάνικο θέατρο. Οι λαϊκοί συγγραφείς διακωμωδούν και σατιρίζουν με ιδιαίτερο τρόπο τα ελαττώματα και τα πάθη ολόκληρης της κοινωνίας. Οι ηθοποιοί είναι ερασιτέχνες και μόνο άνδρες και απαγγέλλουν τραγουδιστά, βασισμένοι στο ζακυνθινό γλωσσικό ιδίωμα.

Η **Γκιάστρα** είναι ένα από τα παλιότερα δρώμενα του Ζακυνθινού καρναβαλιού. Πρόκειται για έφιππους αγώνες, στους οποίους οι συμμετέχοντες λάβαιναν μέρος, διεκδικώντας το έπαθλο, όπου ήταν ένα αργυρό σπαθί, για τον πρώτο και ένα ζευγάρι ασημένια σπιρούνια για τον δεύτερο, αλλά και για την τιμή μιας γυναίκας, προς χάριν της οποίας αγωνίζονταν. Είχε δύο μορφές αγωνίσματος. Η πρώτη ήταν αυτή του δαχτυλιδιού. Σ' αυτήν ο αγωνιζόμενος ιππότης θα έπρεπε να αποσπάσει μικρό κρίκο, ο οποίος ήταν κρεμασμένος από μια ξύλινη κατασκευή. Η δεύτερη ήταν η Γιόστρα του Mascarou Moro. Σ' αυτήν ο ιππότης είχε σκοπό να κόψει με τη λόγχη του φτερό, το οποίο βρισκόταν τοποθετημένο στο κεφάλι ενός ανθρώπινου ομοιώματος, μελαψού χρώματος.

Ο **Βενετσιάνικος γάμος** αποτελεί ένα δρώμενο που μας μεταφέρει στον 16ο αιώνα. Η επιβλητική πομπή του βενετσιάνικου γάμου αρχίζει από την πλατεία του Αγίου Παύλου, στη συνέχεια διασχίζει την Αλεξάνδρου Ρώμα, που είναι ο πιο ιστορικός δρόμος της πόλης, και καταλήγει σε μια από τις κεντρικές πλατείες της Ζακύνθου, την πλατεία του Αγίου Μάρκου. Εκεί, είναι στημένη μια σκηνή, στην οποία καταλήγει όλη η πομπή του γάμου. Στη συνέχεια, γίνεται, με τις απαραίτητες τιμές, η τελετή του γάμου παρουσία του Νοδάρου (συμβολαιογράφου). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγαλειώδης πομπή του γάμου ανοίγει με τυμπανιστές και σημαιοφόρους. Ακολουθούν οι νεόνυμφοι και οι κοντινοί συγγενείς τους. Στη συνέχεια, ακολουθεί το γαμήλιο γλέντι, με αναγεννησιακούς χορούς με τοπικά παραδοσιακά έθιμα.

Το **Ποβερό καρναβάλι ή κηδεία της μάσκας** είναι η τελευταία παράσταση του καρναβαλιού. Πρόκειται για μια πομπή στην οποία προπορεύεται η φιλαρμονική παίζοντας σατιρικά πένθιμα εμβατήρια, και ακολουθεί το «φέρετρο» με μια μάσκα και πλήθος μεταμφιεσμένων καταλήγουν στην κεντρική πλατεία, όπου καίγεται η μάσκα.

Το **Πάσχα** στη Ζάκυνθο έχει ένα δικό της χρώμα, καθώς διατηρεί ένα ξεχωριστό τυπικό στις θρησκευτικές της τελετές και έχει δικά της πανάρχαια έθιμα, που οι κάτοικοί της τα σέβονται και τα τηρούν με μοναδική φροντίδα και ευλάβεια. Μερικές από τις εκδηλώσεις αυτές έχουν επηρεαστεί από τη μακρόχρονη παρουσία των Δυτικών στο νησί (κυρίως από τη Βενετοκρατία). Το Μεγαλοβδόμαδο πραγματοποιούνται πάρα πολλές θρησκευτικές δραστηριότητες, με πιστούς Ζακυνθινούς και τουρίστες να παρακολουθούν με ευλάβεια και κατανύξη. Οι ιδιομορφίες του ζακυνθινού εκκλησιαστικού τυπικού είναι εντονότερες από τη

Μεγάλη Πέμπτη το βράδυ. Τα ήθη και τα έθιμα αναπτύσσουν το αίσθημα του πολιτισμού και συνδέουν τον πολιτισμό με την θρησκεία.

Άλλη πολιτιστική δραστηριότητα είναι το **Φεστιβάλ Τζαζ**. Ο χώρος στον οποίο πραγματοποιείται το φεστιβάλ είναι το Υπαίθριο Δημοτικό Θέατρο Ζακύνθου. Το θέατρο αυτό έχει εξαιρετική ακουστική και απέχει μόλις πέντε λεπτά από το κέντρο της πόλης της Ζακύνθου. Στόχος είναι να καλλιεργηθεί η επαφή του ελληνικού κοινού με τη τζαζ, να υπάρξει μια εναλλακτική μουσική εμπειρία στους επισκέπτες του νησιού την περίοδο εκείνη και να εξελιχθεί μακροπρόθεσμα το φεστιβάλ σε έναν θεσμό υψηλού επιπέδου στο νησί με την τόσο πλούσια μουσική παράδοση. Σπουδαίοι καλλιτέχνες και σημαντικά συγκροτήματα της τζαζ μουσικής έρχονται στη Ζάκυνθο για το καθιερωμένο φεστιβάλ. Έμφαση δίνεται στην ποικιλία του ήχου (με σχήματα που βασίζονται στην κιθάρα, το πιάνο, τα πνευστά, τη φωνή, και ηλεκτρικά όργανα), καθώς και στην ποικιλία του στίλ, με επιρροές που κυμαίνονται από τη βραζιλιάνικη στην παραδοσιακή μουσική και από τη κλασική στη σύγχρονη τζαζ.

**ZANTE
JAZZ
FESTIVAL**

Το **Ιόνιο Φεστιβάλ Κλασικής Μουσικής «Παύλος Καρρέρ»**, είναι ένας θεσμός που ξεκίνησε πριν λίγα χρόνια, έχοντας πολλαπλό χαρακτήρα και στόχους. Αφ' ενός είναι θεσμός που προάγει τον πολιτισμό και ενισχύει την εξάπλωση της κλασικής μουσικής και αφετέρου φιλοδοξεί να διαδραματίσει εκπαιδευτικό ρόλο στο μη μνημένο στον κόσμο της κλασικής μουσικής κοινό. Ακόμη στοχεύει στην ανάδειξη και προβολή του τόπου διεξαγωγής των εκδηλώσεων, καθώς και στη δημιουργία ενός ρεύματος πολιτιστικού τουρισμού. Τα Φεστιβάλ πραγματοποιείται στο νεόδμητο ανοιχτό θέατρο της Δερματούσας στην περιοχή Τραγάκι, σε ένα χώρο εκπληκτικού φυσικού κάλλους και πολιτισμού.

Η **γιορτή σταφίδας** πραγματοποιείται κάθε Αύγουστο με σκοπό αφ' ενός την ανάδειξη της ζακυνθινής τοπικής κουλτούρας με τη συμμετοχή τοπικών καλλιτεχνικών σχημάτων, τα οποία εκφράζουν και αναπαριστούν έθιμα και τον τρόπο ζωής των κατοίκων της υπαίθρου και αφετέρου την τοπική παραγωγή σταφίδας. Οι

εκδηλώσεις περιλαμβάνουν παραδοσιακούς χορούς, μουσική, αθλητικά δρώμενα, διαγωνισμούς αρτοποιασμάτων και γλυκών με σταφίδα καθώς και εκθέσεις με φωτογραφίες.

Μια ακόμη πολιτιστική δραστηριότητα που συνδυάζει και την θρησκευτική τελετουργία είναι ο **εορτασμός του πολιούχου και προσάτη του νησιού Άγιου Διονυσίου**. Ο εορτασμός του Άγιου γίνεται δυο φορές το χρόνο. Μια στις 17 Δεκεμβρίου, όπου εορτάζεται η ταφή του Άγιου στα Στροφάδια και στις 24 Αυγούστου η μετακομιδή του Λειψάνου από τα Στροφάδια στη Ζάκυνθο. Πρόκειται για μια από τις μεγαλύτερες και σπουδαιότερες εορτές του νησιού. Οι εορταστικές εκδηλώσεις ξεκινούν την προπαραμονή της εορτής, όποτε στις 11 το πρωί πραγματοποιούνται τα «βγασίματα», δηλαδή οι μονάχοι βγάζουν το Ιερό Λείψανο από την Λάρνακα και το τοποθετούν στο Άγιο Βήμα. Ανήμερα της εορτής πραγματοποιείται λιτανεία στους δρόμους της πόλης και την επόμενη γίνονται τα «μπασίματα». Στις εορταστικές εκδηλώσεις συρρέουν πλήθος πιστών και επισκεπτών για να προσκυνήσουν τον Άγιο Διονύσιο.

Η **ναυτική εβδομάδα** διεξάγεται κάθε δύο χρόνια και οι εκδηλώσεις που περιλαμβάνονται δίνουν την ευκαιρία στο κοινό να βρεθεί κοντά στο Πολεμικό Ναυτικό της Εθνικής Φρουράς και να γνωρίσει τις δυνατότητές του, να συναντηθεί με τους ανθρώπους και τους Φορείς που ενασχολούνται με τη θάλασσα, καθώς και να αντιληφθεί τη σημασία της Εμπορικής Ναυτιλίας. Με τις εκδηλώσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια της Ναυτικής Εβδομάδας επιχειρείται να εκφρασθεί η αγάπη του λαού και ιδιαίτερα της νεολαίας προς τη θάλασσα και να προβληθεί η συμβολή του Πολεμικού, του Λιμενικού Σώματος και του Εμπορικού Ναυτικού στην εθνική άμυνα, στην οικονομική πρόοδο της χώρας και στις καθημερινές κοινωνικές ανάγκες. Κατά τη διάρκεια της ναυτική εβδομάδας πραγματοποιούνται αρκετές δραστηριότητες που έχουν σχέση με τη θάλασσα και τον πολιτισμό. Γίνονται ομιλίες από σημαντικές προσωπικότητες του νησιού, γίνονται ναυτικές και αθλητικές επιδείξεις, εκθέσεις φωτογραφιών, κρουαζιέρες που έχουν σκοπό να γνωρίσει το κοινό καλύτερα τη θάλασσα και βραβεύσεις σπουδαίων ανθρώπων που έχουν ασχοληθεί με τη θάλασσα.

3.11. Πολιτιστικοί σύλλογοι Ζακύνθου

Πλατύφορος

Στην σύσταση του Πλατύφορου οδήγησε η διαπίστωση της έλλειψης μηχανισμών προώθησης και ανάπτυξης έργων τέχνης και πολιτισμού στη Ζάκυνθο, καθώς και η διάθεση προσφοράς και δυνατότητα παρέμβασης των μελών και φίλων της Εταιρείας - επιστημόνων, λογοτεχνών, καλλιτεχνών - στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της Ζακύνθου. Σκοπός της Εταιρείας είναι η μελέτη, προαγωγή, υποστήριξη και διάδοση κάθε μορφής τέχνης και πολιτισμού, η ενίσχυση, ανάδειξη και προβολή πολιτιστικών ρευμάτων ή νοοτροπιών, η προσέγγιση, έρευνα και παρουσίασή τους και η ανάπτυξη εν γένει κάθε δραστηριότητας που συμβάλλει στην εξέλιξη των επιστημών και στην προβολή μορφών τέχνης και πολιτισμού. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εταιρεία στην ενασχόληση με τις μορφές τέχνης και πολιτισμού που συνδέονται με τη Ζάκυνθο ή τους Ζακυνθινούς και κυρίως για την παρουσίαση του έργου των Ζακυνθινών που υπηρέτησαν ή υπηρετούν τις τέχνες, το λόγο και τις επιστήμες. Μέσα για την επίτευξη των σκοπών της Εταιρείας είναι η οργάνωση εκθέσεων, ημερίδων, σεμιναρίων, συνεδριακών εκδηλώσεων, επιστημονικών συναντήσεων, πολιτιστικών εκδηλώσεων (θέατρο, μουσική, λόγος, εικαστικά, οπτικοακουσικά ντοκουμέντα), οι δημοσιεύσεις, οι εκδόσεις εντύπων, τα ερευνητικά προγράμματα για τις επιστήμες και τον πολιτισμό.

Κινηματογραφική Λέσχη Ζακύνθου

Η κινηματογραφική λέσχη Ζακύνθου είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο, με σκοπό την ψυχαγωγία μέσω του κινηματογράφου και την καλλιέργεια κινηματογραφικής παιδείας. Εκτός από την προβολή ταινιών συνεργάζεται με άλλους φορείς και συλλόγους για την ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Χορωδία Ζακύνθου «Η Φανερωμένη»

Πολιτιστικό μη κερδοσκοπικό σωματείο, που ιδρύθηκε το 1989, για να ψάλλει, αφιλοκερδώς, στην ομώνυμη ιστορική εκκλησία της πόλεως Ζακύνθου, διατηρώντας την τοπική παράδοση. Δραστηριοποιείται επίσης και στον εξωεκκλησιαστικό χώρο, με πολυφωνικές συναυλίες που παρουσιάζει μέσα στο νησί, αλλά και στον υπόλοιπο ελληνικό χώρο. Πετυχημένες παρουσίες έχει και εκτός Ελλάδος, όπως Ιταλία, Γερμανία, Βουλγαρία, Κύπρο, ενώ, κατά καιρούς, έχει προσκαλέσει και παρουσιάζει στη Ζάκυνθο αξιόλογα χορωδιακά συγκροτήματα, ξένα αλλά και ελληνικά.

Τραγουδιστάδες τση Ζάκυθος

Η πολιτιστική ομάδα έχει μια δραστήρια πορεία πάνω από 19 συνεχή έτη, γύρω από τα πολιτιστικά δρώμενα του νησιού. Έχει λάβει μέρος σε πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Οι *Τραγουδιστάδες τση Ζάκυθος* είναι ένας όμιλος φίλων με σημεία αναφοράς την αγάπη για την πολιτιστική κληρονομιά της πατρίδας τους, το πάθος της παράδοσης και, φυσικά το πηγαίο ταλέντο.

Πολιτιστικός σύλλογος «Υακίνθη»

Ο Πολιτιστικός σύλλογος «Υακίνθη» είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και ιδρύθηκε το 1995. Έχει ως κύριο σκοπό την ερευνά, τη μελέτη την ανάδειξη και τη συνέχιση της γνήσιας ζακυνθινής και εν γενεί μουσικοχορευτικής παράδοσης και του ζακυνθινού λαϊκού θεάτρου. Έχει αναπτύξει πλούσια δραστηριότητα και έχει λάβει μέρος σε πλήθος πολιτιστικών εκδηλώσεων στη Ζάκυνθο και σε διάφορα φεστιβάλ παραδοσιακών χορών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, όπου έχει αποσπάσει σημαντικούς επαίνους και άλλες τιμητικές διακρίσεις.

Πολιτιστικός σύλλογος Σαρακινάδου

Ο Πολιτιστικός σύλλογος Σαρακινάδου ιδρύθηκε το 1979 και διατηρεί τμήματα παραδοσιακών λαϊκών χορών, παιδικού θεάτρου, λαϊκού θεάτρου, μουσικών παραδοσιακών οργάνων και λαϊκών οργανοπαιχτών. Ο σύλλογος έχει συμμετάσχει σε χορευτικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Έχει παρουσιάσει πολλές ομιλίες αποσπώντας αρκετά καλές κριτικές και σημαντικά βραβεία. Στον σύλλογο διδάσκονται παραδοσιακά όργανα. Ακόμη ασχολείται με θέματα ανθρωπιστικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικής ανάπτυξης.

Πολιτιστικός Σύλλογος «Ερωτόκριτος»

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Ερωτόκριτος» ιδρύθηκε το 1984. Στη διάρκεια της εικοσιπενταετούς και πλέον δράσης του ο Σύλλογος έχει πραγματοποιήσει πολλές και ποικίλου περιεχόμενου πολιτιστικές δραστηριότητες με σκοπό τη διατήρηση και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προσφορά γνήσιων μορφών ψυχαγωγίας και δημιουργικής απασχόλησης. Έχει λάβει μέρος με το χορευτικό και με το θεατρικό τμήμα του σε πολλές εκδηλώσεις τόσο στη Ζάκυνθο όσο και σε άλλες περιοχές της χώρας μας, όπως στην Κρήτη το 2006, στην Κεφαλονιά το 2007 και

το 2008 και στο Μεσολόγγι το 2009. Ιδιαίτερα πλούσια είναι η δραστηριότητα του θεατρικού τμήματος με την παρουσίαση κλασικών θεατρικών έργων αλλά και λαϊκού θεάτρου όπως οι ζακυνθινές «ομιλίες».

Κεφάλαιο 4. Η τουριστική κίνηση στη Ζάκυνθο- Πολιτιστικός τουρισμός

4.1. Η Ζάκυνθος ως τουριστικός προορισμός

Το νησί της Ζακύνθου αποτελεί ταξιδιωτικό προορισμό υψηλής ζήτησης και όχι ακριβό. Κατατάσσεται μέσα στους δέκα δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στη χώρα μας. Αναμφίβολα, διεκδικεί μία από τις πρώτες θέσεις ανάμεσα στα πιο όμορφα και πιο κοσμοπολίτικα νησιά ολόκληρης της Ελλάδας, αφού κάθε χρόνο προσελκύει χιλιάδες τουρίστες από το εσωτερικό και το εξωτερικό. Η Ζάκυνθος είναι ο τόπος που ο επισκέπτης όλων των εισοδημάτων μπορεί να κάνει διακοπές ευχάριστα και οικονομικά. Τόσο ο πιο εύρωστος οικονομικά που μπορεί να επιλέξει για τις διακοπές του στη Ζάκυνθο πολυτελή καταλύματα, όσο και κάποιος που έχει μικρότερες οικονομικές απολαβές θα μπορέσει να βρει καταλύματα που ταιριάζουν στον προϋπολογισμό του. Ο τουρισμός στην Ζάκυνθο μπορεί να συνδυαστεί υπέροχα με τα τοπικά και θρησκευτικά έθιμα, τις λαϊκές παραδόσεις και τα πολιτιστικά δρώμενα που είναι μοναδικά στον ελληνικό χώρο. Η Ζάκυνθος διαθέτει πλειάδα δραστηριοτήτων που προσελκύουν τους επισκέπτες. Ο τουρισμός στην Ζάκυνθο συνδυάζει τη γνώση με την ομορφιά, την κουλτούρα με την μουσική και το πολιτισμό με το κάλλος της φύσης, σαφώς και με τις ποικίλες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού. Έτσι η Ζάκυνθος αναδεικνύεται σε τουριστικό νησί, με υψηλή τουριστική κίνηση κατά τους θερινούς μήνες .

4.2. Ο πολιτιστικός τουρισμός στη Ζάκυνθο.

Τις τελευταίες δεκαετίες στη Ζάκυνθο, η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη αναδιάρθρωση της κοινωνικοοικονομικής και τουριστικής ανάπτυξης. Ολοένα και περισσότερος αριθμός επισκεπτών γίνονται ταξιδιώτες ειδικών ενδιαφερόντων που περιλαμβάνουν τις τέχνες, την πολιτιστική κληρονομιά, και τις πολιτιστικές δραστηριότητες, οι οποίες συγκαταλέγονται ανάμεσα στις πέντε κορυφαίες αιτίες για να ταξιδέψουν. Ο πολιτιστικός τουρισμός υποδηλώνει την ανάγκη αναζήτησης του τρόπου ζωής των ανθρώπων, τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον. Στη Ζάκυνθο παρουσιάζεται πολυμορφία στοιχείων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος και κατέχει πλούσια ευρήματα ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα ήθη και έθιμα, οι λαϊκές τέχνες, οι παραδόσεις τα μοναδικά έργα τέχνης, τα παραδοσιακά στοιχεία τοπικής αρχιτεκτονικής και η λαϊκή μουσική αποτελούν κομμάτια ενός σπουδαίου πολιτιστικού μωσαϊκού και κατ' επέκταση είναι σπουδαία πηγή τουρισμού.

Ο πολιτιστικός τουρισμός στη Ζάκυνθο κατέχει ξεχωριστή θέση και αποτελεί ένα από τα πιο παλιά και πιο δημοφιλή είδη τουρισμού. Διότι οι διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του χρόνου προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες. Ο πολιτιστικός τουρισμός στη Ζάκυνθο προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική εμπειρία, μέσα από την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά. Οι περισσότεροι τουρίστες επισκέπτονται το νησί για να γνωρίσουν και να θαυμάσουν εκτός από το υπέροχο φυσικό περιβάλλον, την πολύτιμη πνευματική κληρονομιά και την πολιτιστική παράδοση. Η Ζάκυνθος απορροφά ένα μεγάλο μέρος του τουριστικού ρεύματος που έχει ιδιαίτερες προσδοκίες για την επίσκεψη σε χώρους με σημαντική κληρονομιά.

Έτσι ο τομέας του πολιτισμού συνεισφέρει στην αυξανόμενη πορεία του τουρισμού. Αυτό έχει καθοριστική επίδραση στην κοινωνική, οικονομική και τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή.

Καταλήγοντας, η τουριστική ανάπτυξη της Ζακύνθου επηρεάζεται σημαντικά από τις πολιτιστικές δραστηριότητες. Ο πλούσιος πολιτισμός διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη γενικότερη ανάπτυξη και πιο συγκεκριμένα στην τουριστική, αφού είναι η κύρια αιτία επίσκεψης και γνωριμίας με την παράδοση. Ο πολιτισμός, οι προσωπικότητες που ανέβασαν το επίπεδο του νησιού και το πλήθος των

πολιτιστικών δραστηριοτήτων, συνέβαλλαν και συμβάλλουν στην ολοένα και αυξανόμενη τουριστική ανάπτυξη.

Όμως, είναι πολλές οι παράμετροι που επηρεάζουν την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης στη Ζάκυνθο, όπως η προετοιμασία που έχει γίνει από τα προηγούμενα χρόνια, η διεθνής οικονομική και κοινωνική κατάσταση, καθώς και διάφοροι άλλοι συγκυριακοί παράγοντες (φυσικά φαινόμενα, σεισμοί, κ.λπ.). Δεδομένου της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, συμπεριλαμβανομένου των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και της κακής δημοσιότητας της χώρας μας, είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων στη διεθνή, αλλά και στην τουριστική κίνηση στη Ζάκυνθο. Παρ' όλ' αυτά, ο τουρισμός έχει αποδείξει στο παρελθόν ότι διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα και αξιοσημείωτες αναπτυξιακές επιδόσεις που συμβάλλουν σημαντικά στην ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας, η οποία παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τουριστικής κίνησης στη Ζάκυνθο.

Η Ζάκυνθος διαθέτει εξαιρετικές τουριστικές υποδομές όπως: το κεντρικό λιμάνι, το οποίο είναι η κύρια είσοδος στο νησί, ο νέος σύγχρονος αερολιμένας, ο οποίος είναι η δεύτερη είσοδος στο νησί, λειτουργούν ξενοδοχειακές μονάδες κάθε είδους που παρέχουν όλες τις ανέσεις, ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.λ.π.

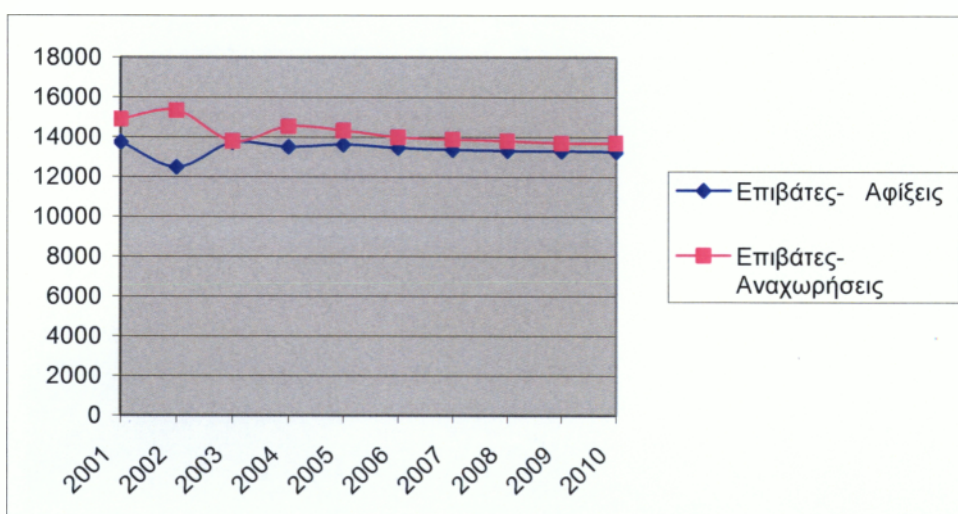
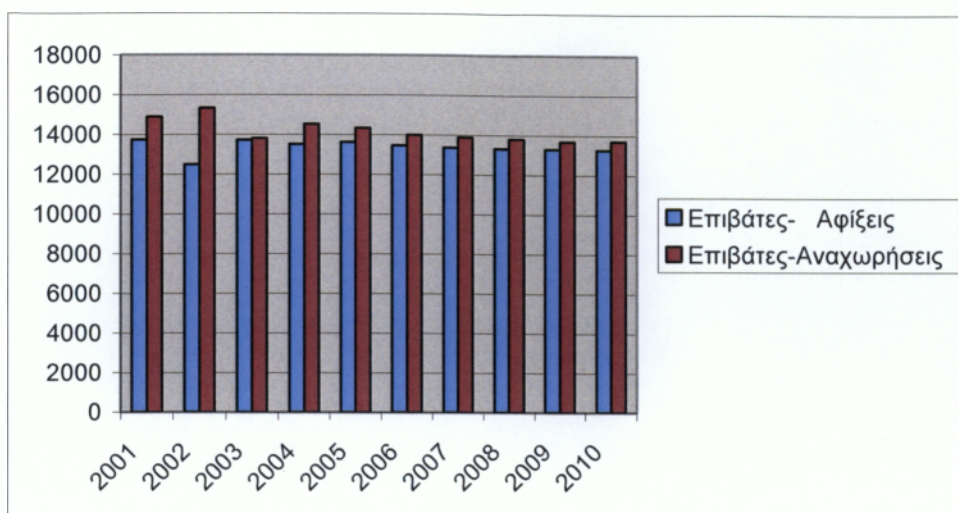
Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία από την τουριστική κίνηση με βάση τις τουριστικές υποδομές.

4.3. Η κίνηση στο αεροδρόμιο

Εσωτερικού

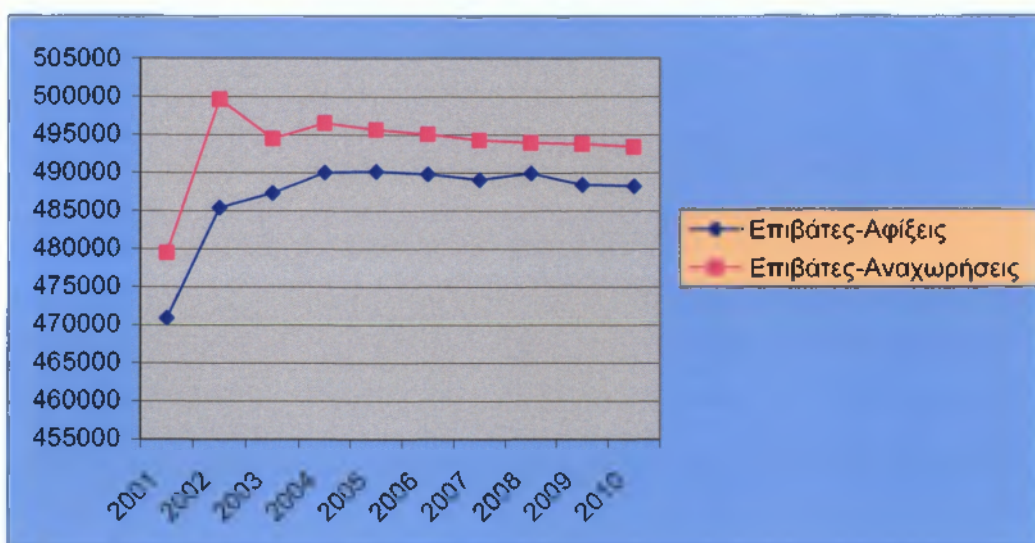
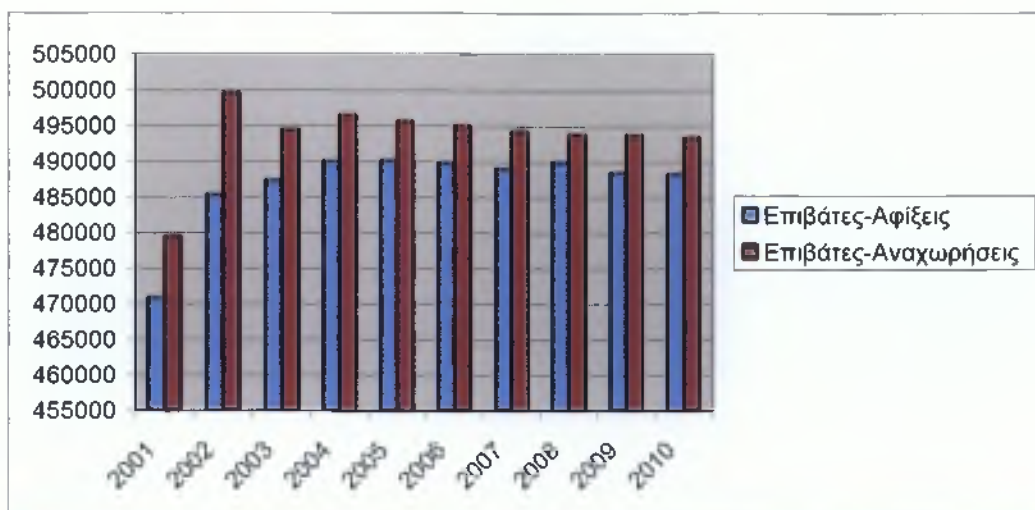
Έτος	Πτήσεις	Επιβάτες-Αφίξεις	Επιβάτες-Αναχωρήσεις
2001	928	13748	14899
2002	949	12490	15333
2003	1125	13706	13792
2004	1208	13504	14527
2005	1215	13624	14325
2006	1196	13453	13986
2007	1185	13357	13878
2008	1172	13306	13796
2009	1165	13298	13689
2010	1178	13263	13691

Εξωτερικού

Έτος	Πτήσεις	Επιβάτες-Αφίξεις	Επιβάτες-Αναχωρήσεις
2001	5629	470893	479452
2002	5736	485362	499607
2003	5990	487314	494434
2004	6257	490023	496478
2005	6314	490144	495631
2006	6149	489782	495042
2007	6087	489027	494243
2008	6115	489940	493913
2009	6062	488416	493752
2010	6059	488248	493379

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες που απεικονίζουν τη τουριστική κίνηση στο αεροδρόμιο Ζακύνθου παρουσιάζεται μείωση των αφίξεων τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού.

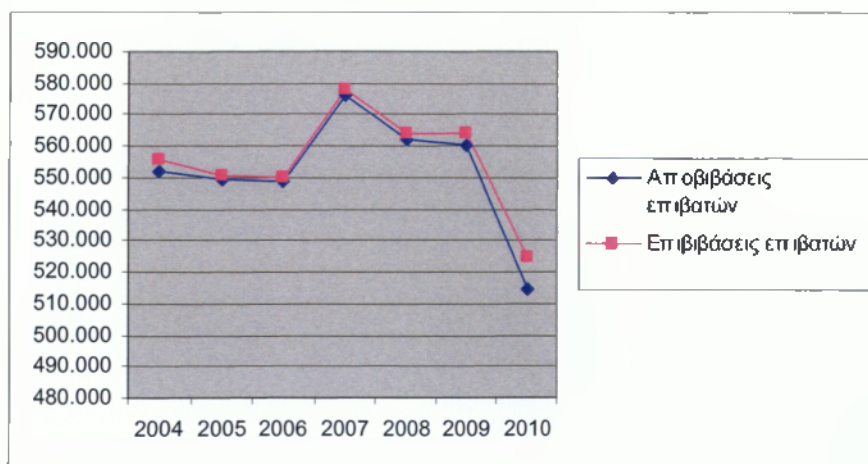
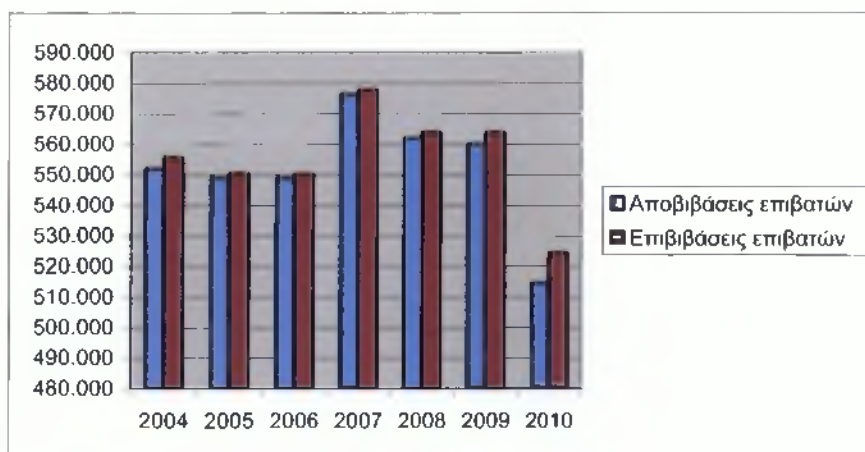
Όσον αφορά την τουριστική κίνηση του εσωτερικού οι επιβάτες προέρχονται κυρίως από την Αθηνά, την Θεσσαλονίκη, την Κέρκυρα και λιγότερο από την Κεφαλονιά. Όσον αφορά την τουριστική κίνηση του εξωτερικού οι επιβάτες προέρχονται από διάφορες χώρες της Ευρώπης με πτήσεις τάρτερ. Αυξημένη παρουσιάζεται η κίνηση τα τελευταία χρόνια από τη Ρωσία, το Βέλγιο, τη Δανία, την Ιταλία, τη Μεγάλη Βρετανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία. Ενώ, μειωμένη είναι η κίνηση από την Αυστρία, τη Γερμανία, την Ελβετία, την Ιρλανδία, την Κύπρο, την Νορβηγία, την Ολλανδία, την Ρουμανία, τη Σερβία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία και την Τσεχία. Η μεγαλύτερη αύξηση των αφίξεων

σημειώνεται από τη Ρωσία και η μεγαλύτερη μείωση από την Ιρλανδία και τη Μεγάλη Βρετανία.

4.4. Η κίνηση στο λιμάνι

Ιανουάριος – Δεκέμβριος

Ανά έτος	Αποβιβάσεις επιβατών	Επιβιβάσεις επιβατών
2004	552.025	555.784
2005	549.019	550.593
2006	548.947	550.231
2007	576.306	577.872
2008	562.102	564.058
2009	560.173	563.986
2010	514.550	524.419

Στο λιμάνι της Ζακύνθου καταφθάνουν ακτοπλοϊκώς χιλιάδες τουρίστες. Ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες και συγκεκριμένα τον μήνα Αύγουστο η κίνηση είναι αυξημένη. Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται οι αποβιβάσεις και οι επιβιβάσεις των τουριστών. Συγκεκριμένα μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζεται το έτος

2007, ενώ η μεγαλύτερη μείωση φαίνεται το έτος 2010. Τα μεγαλύτερα προβλήματα, παρουσιάζονται στον εσωτερικό τουρισμό. Η κίνηση των Ελλήνων επισκεπτών έχει μειωθεί σημαντικά.

2008

Ανά μήνα	Αποβιβάσεις επιβατών	Επιβιβάσεις επιβατών
Ιούνιος	52.422	53.745
Ιούλιος	82.718	84.327
Αύγουστος	139.746	141.829

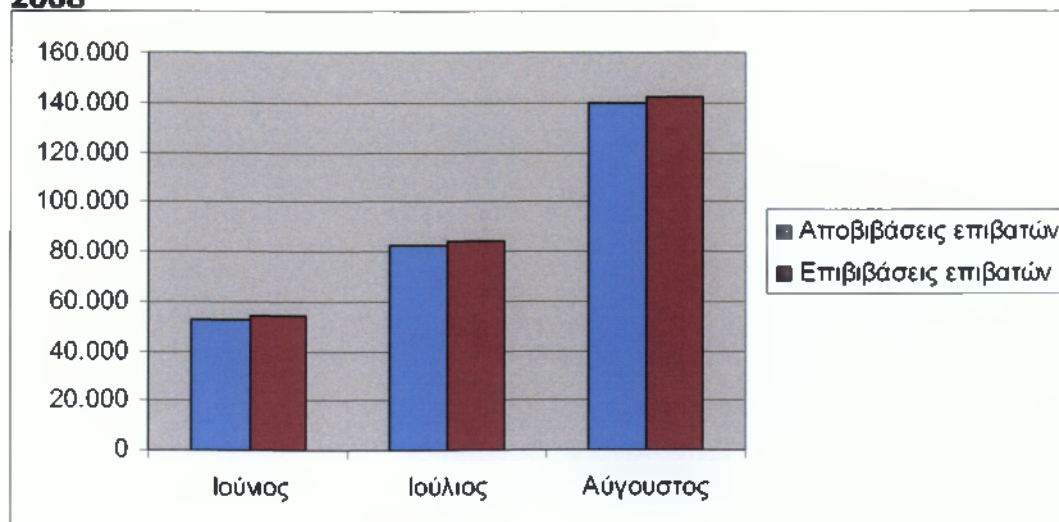
2009

Ανά μήνα	Αποβιβάσεις επιβατών	Επιβιβάσεις επιβατών
Ιούνιος	53.132	47.122
Ιούλιος	95.514	81.537
Αύγουστος	127.100	136.854

2010

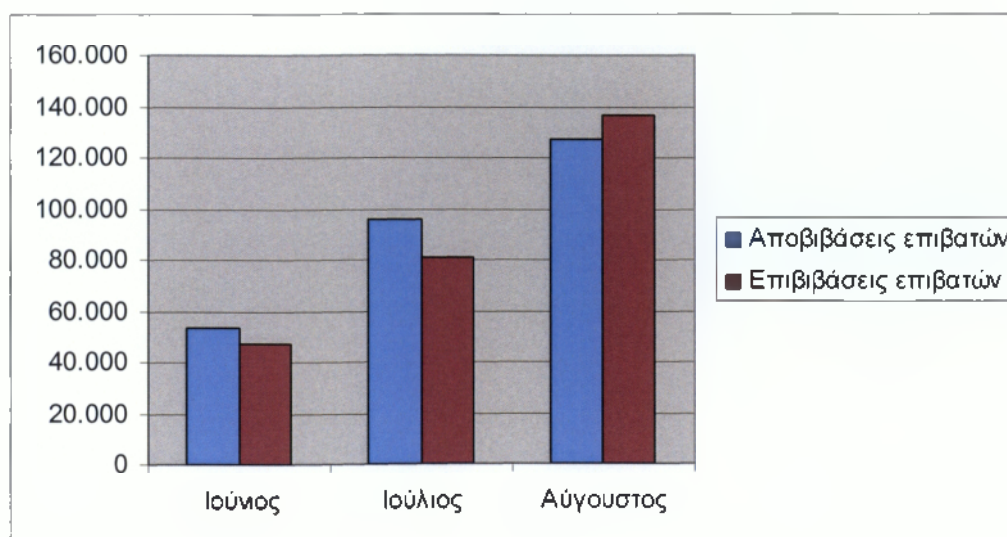
Ανά μήνα	Αποβιβάσεις επιβατών	Επιβιβάσεις επιβατών
Ιούνιος	42.479	44.328
Ιούλιος	84.643	79.262
Αύγουστος	125.983	128.349

2008

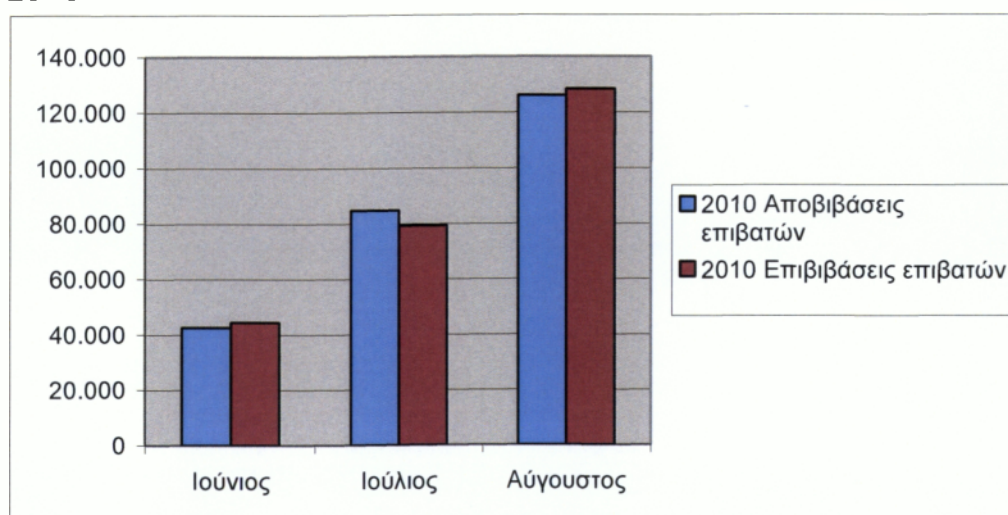

2009

2010

Στους παραπάνω τρεις πίνακες παρουσιάζεται η κίνηση των τουριστών ανά μήνα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Συγκεκριμένα η κίνηση από το 2008 έως και το 2010 μειώνεται σταδιακά. Παρατηρείται μεγάλη αύξηση και στα τρία έτη τον μήνα Αύγουστο.

4.5. Η κίνηση στα ενοικιαζόμενα δωμάτια

2009

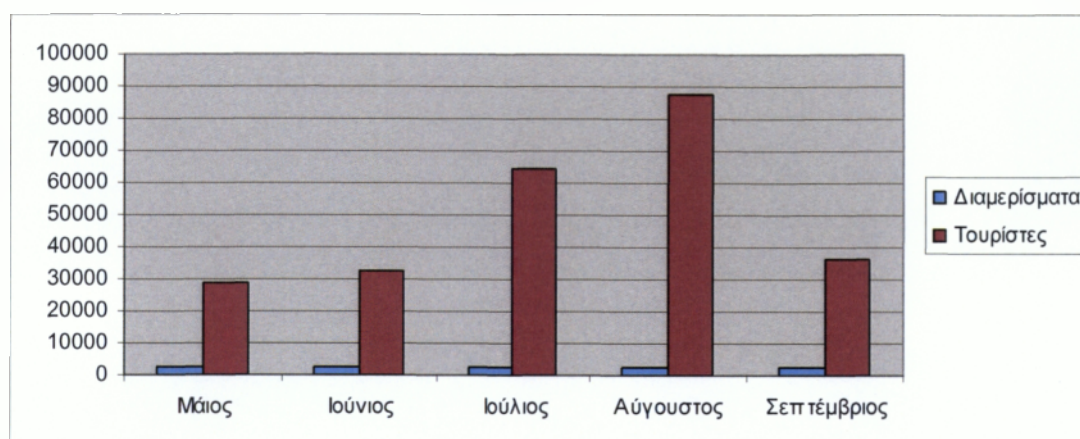
Μήνας	Διαμερίσματα	Τουρίστες
Μάιος	2343	28.785
Ιούνιος	2343	32.473
Ιούλιος	2343	64.512
Αύγουστος	2343	87.326
Σεπτέμβριος	2343	36.274

2010

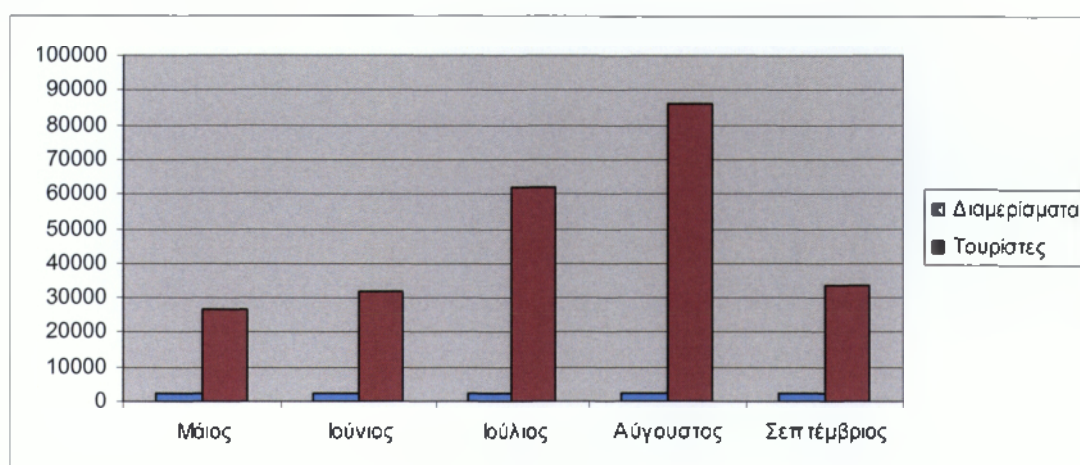
Μήνας	Διαμερίσματα	Τουρίστες
Μάιος	2343	26.765
Ιούνιος	2343	31.863
Ιούλιος	2343	61.791
Αύγουστος	2343	85.963
Σεπτέμβριος	2343	33.484

Σύμφωνα με τα δεδομένα των παραπάνω πινάκων παρουσιάζεται μείωση στον αριθμό των τουριστών το 2010 σε σχέση με το 2009.

2009

2010

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα – Προτάσεις

5.1. Η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής. Η περίπτωση της Ζακύνθου.

Ο τουρισμός αποτελεί εργαλείο κοινωνικής, οικονομικής ανάπτυξης και αναζωογόνησης, αλλά και μέσο υιοθέτησης αλλαγών, που στοχεύουν στην ανάπτυξη μιας υγιούς οικονομίας στην περιοχή. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαδραματίζει έναν καθοριστικό και ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση μιας βιώσιμης κοινωνικοοικονομικής και τουριστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Η ανάληψη σχετικών δράσεων και πρωτοβουλιών εκ μέρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον τομέα αυτό θεωρείται απαραίτητη.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ένας μοχλός που παρεμβαίνει με τα κατάλληλα μέσα και δραστηριότητες για τη δημιουργία ανάπτυξης όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο, αλλά και σε ολόκληρη τη χώρα. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την ορθολογική διαχείριση των πόρων που διαθέτει η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε ότι αφορά στη διαδικασία μορφοποίησης και διαχείρισης του τουριστικού προορισμού είναι πολύ σημαντικός. Το περιβάλλον μέσα στο οποίο καλούνται να ζήσουν, να κινηθούν και να ψυχαγωγηθούν οι επισκέπτες μας διαμορφώνεται και συντηρείται με ευθύνη κατά κύριο λόγο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Γενικά, η Τοπική Αυτοδιοίκηση στηρίζει την τουριστική αναβάθμιση των προορισμών που βρίσκονται υπό την ευθύνη της, με το να εκτελεί στο ακέραιο τις υποχρεώσεις της απέναντι στους μόνιμους κατοίκους.

Όσον αφορά τις παρεμβάσεις στην τουριστική προσφορά η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να είναι ικανή να υλοποιήσει τα κατάλληλα έργα υποδομών, ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί η τουριστική ανάπτυξη.

Η παρέμβαση στην τουριστική προσφορά συνίσταται:

- 1.** Στον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης σε ολόκληρη την περιοχή.
- 2.** Στην υλοποίηση των σχεδιασμών της τουριστικής ανάπτυξης.
- 3.** Στην ενίσχυση και δημιουργία προγραμμάτων για την τουριστική εκπαίδευση, σχετικά με θέματα της κοινωνίας, της οικονομίας, του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και άλλων.

Στο επίπεδο της τουριστικής προσφοράς, οι παρεμβάσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη Ζάκυνθο έχουν για ορισμένα ζητήματα επιτακτικό χαρακτήρα. Όσον αφορά στην ανάπτυξη των υποδομών, χρειάζονται να γίνουν ριζικές αλλαγές σύμφωνα με τις υπάρχουσες συνθήκες, έτσι ώστε να είναι διαθέσιμες, αποτελεσματικές και κατάλληλες για τις ανάγκες των τουριστών. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να συμβάλλει καθοριστικά, ώστε οι υποδομές να λειτουργούν άψογα για κάθε κατηγορία επισκέπτη. Είναι ανάγκη να συζητά, και να παίρνει αποφάσεις μαζί με όλους τους αρμόδιους φορείς σε τουριστικά θέματα, προκειμένου να αποφεύγονται οι παραλήψεις και οι καθυστερήσεις των έργων υποδομής.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στη Ζάκυνθο, πρέπει να διαμορφώσει ένα χρηματοδοτικό πλαίσιο, για τον προγραμματισμό και την εκτέλεση των στόχων της τουριστικής ανάπτυξης. Οι επενδύσεις είναι καθοριστικές, έτσι ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της τουριστικής ζήτησης. Κύριο μέλημα είναι η κατασκευή ασφαλούς οδικού δικτύου και εκσυγχρονισμένων μέσων μαζικής μεταφοράς.

Ακόμη πρέπει να φροντίζει περισσότερο για την ύδρευση, αποχέτευση, αποκομιδή απορριμμάτων και βελτίωση φωτισμού τόσο του οδικού δικτύου, όσο και των σημαντικών σημείων, όπως αξιοθέατα, κτίρια και μνημεία. Επίσης, τουριστική ανάπτυξη δεν μπορεί να υπάρχει χωρίς κατάλληλες συνθήκες για περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, χώρους ασφαλούς στάθμευσης οχημάτων, χώρους πράσινου και άθλησης, σαφώς και ένα πλήρως εξοπλισμένο κέντρο και περίπτερα για κάθε είδους πληροφορία.

Επίσης η Τοπική Αυτοδιοίκηση στη Ζάκυνθο, θα πρέπει να προωθήσει περισσότερο τις νέες και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ώστε να αυξηθεί ο τουρισμός στο νησί. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την οικονομική και τη γενικότερη ανάπτυξη του Δήμου Ζακύνθου. Μπορεί να βοηθήσει περισσότερο στην προώθηση, τη δημοσιότητα και τη διαφήμιση των τουριστικών προορισμών με διαφημιστικές καμπάνιες, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις, αλλά και με τη διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων στο νησί.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί και μέσα από τη συνεργασία με άλλους φορείς, όπως το επιμελητήριο, τις ενώσεις ξενοδόχων, τα τουριστικά γραφεία, και τους πολιτιστικούς συλλόγους, εστιάζοντας έτσι στον Πολιτιστικό Τουρισμό.

Καταλήγοντας, η Τοπική Αυτοδιοίκηση με όλα τα μέσα που έχει στη δικαιοδοσία της, μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην παραπέρα τουριστική ανάπτυξη και τουριστική ανάπτυξη δεν είναι δυνατό να υπάρχει χωρίς την συνδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

5.2. Συμπεράσματα.

Η παρούσα εργασία προέκυψε μετά από μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας, αλλά και των στατιστικών στοιχείων που πήραμε από το Λιμεναρχείο, το Αεροδρόμιο, τον Ε.Ο.Τ. και το Επιμελητήριο της Ζακύνθου. Επίσης από τις ερωτήσεις που απευθύναμε προς το Δήμο Ζακύνθου, προς την Πρόεδρο του Συλλόγου Ξενοδόχων Ζακύνθου και προς έναν ιδιοκτήτη τουριστικού πρακτορείου στη Ζάκυνθο.

Όπως προκύπτει από την έρευνά μας, η σημασία του τουρισμού και πιο συγκεκριμένα του πολιτιστικού τουρισμού είναι πολύ μεγάλη για τη Ζάκυνθο και ιδιαίτερα στην εποχή μας. Ο τουρισμός είναι ένας από τους σπουδαιότερους τομείς της οικονομικής της δραστηριότητας, που έχει σημαντικές επιδράσεις και έχει επιφέρει καθοριστικές αλλαγές τόσο στην κοινωνία, όσο και στο περιβάλλον του νησιού. Παράλληλα, αποτελεί βασικό παράγοντα ανάπτυξης και διαμόρφωσης νέων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα. Επίσης συνδέεται άμεσα με τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις της τοπικής πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Ο τουρισμός στη Ζάκυνθο και συγκεκριμένα ο πολιτιστικός τουρισμός, έχει σημαντικές θετικές και αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Ως προς τις θετικές επιπτώσεις στην οικονομία του νησιού, επιτυγχάνεται οικονομική ανάπτυξη στη Ζάκυνθο, μέσω του τουρισμού. Με την ανάπτυξη του τουρισμού, όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια υπάρχει και αυξανόμενη εισροή χρημάτων, η οποία επιφέρει σημαντικά έσοδα σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού που ασχολείται με τον τουρισμό και έτσι συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Ακόμη οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται για την τουριστική ανάπτυξη της Ζακύνθου, έχουν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των έργων υποδομής και την γενικότερη οικονομική ανάπτυξη του νησιού.

Μέσω της οικονομικής ανάπτυξης παρατηρείται και αύξηση της απασχόλησης. Ο τουρισμός δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας σε πολλούς από τους κλάδους της τοπικής

οικονομίας στη Ζάκυνθο , δημιουργώντας έτσι νέα εισοδήματα για τους κατοίκους ή ενισχύοντας τα ήδη υπάρχοντα εισοδήματα τους.

Όσον αφορά τις θετικές επιπτώσεις στην κοινωνία, ο τουρισμός είναι ένας σημαντικός φορέας κοινωνικών ανακατατάξεων. Αυτό συμβαίνει γενικά και ισχύει και για την περίπτωση της Ζακύνθου. Λόγω της τουριστικής ανάπτυξης παρατηρείται βελτίωση της ποιότητας ζωής και άνοδος του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου. Βελτιώνονται οι λειτουργίες των δημοσίων και των δημοτικών υπηρεσιών και όλων των φορέων. Επίσης, λόγω της αύξησης των τουριστών από διάφορες χώρες, αυτονόητο είναι να στραφούν οι κάτοικοι προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών, που είναι απαραίτητο εφόδιο για την σωστή εξυπηρέτηση των τουριστών.

Όσον αφορά στις θετικές πολιτιστικές επιπτώσεις ο τουρισμός έχει καταφέρει να διατηρήσει και να αναζωογονήσει την πολιτιστική ταυτότητα του τόπου. Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω του τουριστικού κλάδου είναι σημαντική διότι, υπάρχει ευαισθητοποίηση των πολιτών. Οι πολίτες συνειδητοποιούν πραγματικά την σπουδαιότητα ενός αρχαιολογικού χώρου και μνημείου. Ακόμη, η τουριστική ανάπτυξη συνέβαλε, πέρα από την ευαισθητοποίηση των πολιτών και στην προβολή, ανάδειξη και διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων, εκκλησιών, μοναστηριών και παραδοσιακών οικισμών του νησιού.

Τέλος, όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ο τουρισμός συμβάλλει στην προστασία και στην διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος στη Ζάκυνθο, όπως και σε άλλες τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές. Υπάρχουν πολλά τουριστικά προγράμματα, τα οποία έχουν σχέση με το περιβάλλον. Μέσα από αυτά αφ' ενός οι τουρίστες ευαισθητοποιούνται και σέβονται το περιβάλλον, αφ' ετέρου μπορεί να επιτευχθεί και η προστασία του από την αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη.

Ως προς τις αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία του νησιού, παρατηρήθηκε μια μεταστροφή από τους παραδοσιακούς οικονομικούς τομείς προς τον τομέα του τουρισμού. Ένα μεγάλο ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της υπαίθρου, κυρίως αγρότες και εργάτες σε αγροκτήματα, εγκατέλειψε την ύπαιθρο για να ασχοληθεί με τον τουρισμό. Η παραδοσιακή αγροτική ασχολία έχει παραμεληθεί για να ασχοληθούν οι κάτοικοι της υπαίθρου και κυρίως οι νέοι με τον τουρισμό. Ακόμη, παρουσιάζονται εποχικές διακυμάνσεις, αφού υπάρχουν πολλές περιοχές που ενώ την καλοκαιρινή περίοδο σφύζουν από ζωή, τον υπόλοιπο χρόνο δίνουν μια εικόνα

εγκατάλειψης. Αυτή η αλλαγή των ρυθμών της ζωής έχει και άσχημα οικονομικά αποτελέσματα, μια και πολλοί άνθρωποι μένουν χωρίς απασχόληση. Το πρόβλημα της εποχικότητας στον τουρισμό είναι από τα σημαντικότερα που αντιμετωπίζει η οικονομία της Ζακύνθου, όπως και άλλων περιοχών της χώρας μας.

Επίσης, ο εισαγόμενος τουρισμός δεν έχει σταθερή κατεύθυνση, αλλά κατά περιόδους δείχνει προτίμηση για άλλες περιοχές. Έτσι ορισμένοι τουριστικοί προορισμοί πλημμυρίζουν το καλοκαίρι ενώ άλλοι αγνοούνται. Ακόμα και στη Ζάκυνθο έχουν παρατηρηθεί κατά καιρούς αυτές οι διακυμάνσεις.

Σε πολλούς τουριστικούς προορισμούς την τελευταία δεκαετία έχει παρατηρηθεί ένα φαινόμενο μείωσης του επιπέδου της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, το οποίο οφείλεται κυρίως στην μαζικοποίηση του τουρισμού. Η υπερσυγκέντρωση της τουριστικής ζήτησης σε μια περιοχή σε μια συγκεκριμένη περίοδο έναντι μιας περιορισμένης προσφοράς δημιουργεί μια άνοδο των τιμών. Έτσι επικρατούν φαινόμενα κερδοσκοπίας. Αυτό, σύμφωνα με τη έρευνά μας δεν ισχύει για τη Ζάκυνθο. Η θετική παρέμβαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και το πολιτιστικό επίπεδο των κατοίκων, έχουν αποτρέψει την εμφάνιση τέτοιων φαινομένων στη Ζάκυνθο, η οποία ήταν και παραμένει ένας τουριστικός προορισμός ποιότητας.

Όσον αφορά τις κοινωνικές επιπτώσεις, η εμπορική σχέση μεταξύ των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί τελείως. Όσο αναπτύσσεται ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός, τόσο μεταβαίνουμε σε μια σχέση καθαρά εμπορική ανάμεσα στους τουρίστες και στους ντόπιους.

Επίσης, ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός οδηγεί τους ντόπιους σε φαινόμενα ξενοφοβίας, και κοινωνικών παρεκκλίσεων, όπως η αύξηση της εγκληματικότητας. Αυτό δυστυχώς παρατηρείται με αυξανόμενη ένταση στους περισσότερους τουριστικούς προορισμούς και αποτελεί πλέον πρόβλημα για τις τοπικές κοινωνίες. Στη Ζάκυνθο παρατηρούνται επίσης τέτοια φαινόμενα, αλλά όχι σε μεγάλη κλίμακα. Ωστόσο θα πρέπει να τα επισημαίνουμε και να μην υπάρχει εφησυχασμός ούτε από το Δήμο, ούτε από τους πολίτες.

Όσον αφορά τις αρνητικές πολιτιστικές επιπτώσεις ο τουρισμός προκαλεί το φαινόμενο της εμπορευματοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στους

τουριστικούς προορισμούς χάνεται η αυθεντικότητα, αφού η τουριστική βιομηχανία μετατρέπει τα αυθεντικά στοιχεία σε ψεύτικα. Η εμπορευματοποίηση της παράδοσης είναι ιδιαίτερα εμφανής σε ορισμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις που συνδέονται με ήθη και έθιμα ή έχουν θρησκευτικό περιεχόμενο και στηρίζονται στην συμμετοχή του τοπικού πολιτισμού. Αυτό σε μικρή κλίμακα υπάρχει και στη Ζάκυνθο, δεν είναι δυνατόν να αποφευχθεί εντελώς. Όμως το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων προστατεύει τη Ζάκυνθο από τέτοια φαινόμενα, η οποία κρατάει ακόμα ψηλά το επίπεδο και την αυθεντικότητα των πολιτιστικών της δραστηριοτήτων.

Επίσης παρουσιάζεται φθορά στους αρχαιολογικούς χώρους και στα μνημεία. Αυτό είναι αποτέλεσμα τόσο της μαζικής παρουσίας τουριστών όσο και των έργων υποδομής που γίνονται γύρω από αυτούς τους χώρους για την εξυπηρέτηση των τουριστών. Κάτι τέτοιο δεν το έχει αποφύγει ούτε η Ζάκυνθος και θα πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλία για την αντιμετώπισή του, τόσο το Υπουργείο Πολιτισμού όσο και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Τέλος, όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις υπάρχει αλλαγή στην οικολογική ισορροπία. Εξ' αιτίας της αύξησης των έργων υποδομής αλλοιώνεται και υποβαθμίζεται το φυσικό περιβάλλον. Η μαζικότητα του τουρισμού έχει προκαλέσει σημαντικά προβλήματα ρύπανσης των τουριστικών περιοχών. Αυτό συμβαίνει και στη Ζάκυνθο, αλλά ευτυχώς σε μικρή επίσης κλίμακα, χάρις στις συντονισμένες προσπάθειες των τοπικών αρχών και στην αξιοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών περιβαλλοντικών προγραμμάτων.

5.3. Ανάλυση SWOT

Πλεονεκτήματα

- Μέσω του τουριστικού φαινομένου στη Ζάκυνθο επιτυγχάνεται οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.
- Λόγω της αύξησης του τουρισμού πραγματοποιούνται ικανοποιητικά έργα υποδομών.
- Η Ζάκυνθος είναι ένας αρκετά ασφαλής τουριστικός προορισμός και προσφέρει άριστη ποιότητα στις προσφερόμενες υπηρεσίες με λίγα σχετικά χρήματα.
- Στη Ζάκυνθο επικρατούν ιδιαίτερα γεωφυσικά χαρακτηριστικά, με πολύ καλό φυσικό περιβάλλον και άριστες καιρικές συνθήκες.
- Στη Ζάκυνθο ο τουρισμός αναζωογονεί την πολιτιστική ταυτότητα.
- Η νέα τεχνολογία μπορεί να ενισχύσει και να προστατεύσει την πολιτιστική κληρονομιά.
- Στη Ζάκυνθο το μεγαλύτερο ποσοστό της τουριστικής κίνησης γίνεται λόγω των πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Μειονεκτήματα

- Στη Ζάκυνθο ο τουριστικός τομέας έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική κρίση τα τελευταία χρόνια.
- Ο τουρισμός παρουσιάζει μείωση στη Ζάκυνθο, λόγω της κακής διαφήμισης και της έλλειψης επικοινωνίας ανάμεσα στους άμεσα ενδιαφερόμενους πάνω σε τουριστικά θέματα.
- Η χρονική περίοδος του καλοκαιριού μέσα στην οποία γίνονται και οι περισσότερες πολιτιστικές δραστηριότητες είναι πολύ μικρή.
- Ο τουρισμός με την σύγχρονη μορφή και τη μαζικότητα του έχει προκαλέσει την εμπορευματοποίηση της παράδοσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς και υπάρχει εγκατάλειψη των παραδόσεων και των εθίμων.
- Με την σύγχρονη μορφή του τουρισμού υπάρχει μεταστροφή της παραδοσιακής αγροτικής ασχολίας.

Απειλές

- Στη Ζάκυνθο λόγω του τουρισμού παρατηρούνται φαινόμενα κοινωνικής ανομίας και ξενοφοβίας.

- Παρουσιάζεται λόγω της μαζικότητας του τουρισμού μια σημαντική αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Ο τουρισμός παρουσιάζει και εντείνει το πρόβλημα του ανταγωνισμού στις νέες αγορές.
- Ακόμη και αν η ζήτηση είναι αυξημένη, και ίσως εξ' αιτίας αυτού, η παρεχόμενη προσφορά των υπηρεσιών είναι σχετικά κακή.

Ευκαιρίες

- Ο τουρισμός βελτιώνει την ποιότητα ζωής και των υποδομών και υπάρχει άνοδος του βιοτικού επιπέδου.
- Η Ζάκυνθος είναι προορισμός προτεραιότητας τόσο για το φυσικό της περιβάλλον όσο και για τις πολιτιστικές της δραστηριότητες.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό της τουριστικής κίνησης προέρχεται από τις πολιτιστικές δραστηριότητες.
- Τέλος, με τον τουρισμό δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας.

<u>Πλεονεκτήματα</u>	<u>Μειονεκτήματα</u>
<ul style="list-style-type: none"> • οικονομική ανάπτυξη • ικανοποιητικά έργα υποδομών • αρκετά ασφαλής προορισμός • άριστη ποιότητα με λίγα χρήματα • ιδιαίτερα γεωφυσικά χαρακτηριστικά • αναζωογονείται η πολιτιστική ταυτότητα • η νέα τεχνολογία μπορεί να προστατεύσει τον πολιτισμό • οι πολιτιστικές δραστηριότητες δημιουργούν αυξημένη κίνηση 	<ul style="list-style-type: none"> • επιρροή τουρισμού από την οικονομική κρίση • μείωση τουρισμού λόγω κακής διαφήμισης • μικρή χρονική περίοδος του καλοκαιριού • εμπορευματοποίηση της παράδοσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς • εγκατάλειψη των παραδόσεων και των εθίμων • μεταστροφή της παραδοσιακής αγροτικής ασχολίας

<u>Ευκαιρίες</u>	<u>Απειλές</u>
<ul style="list-style-type: none"> • βελτίωση ποιότητας της ζωής και των υποδομών • άνοδος του βιοτικού επιπέδου • προορισμός προτεραιότητας • μεγάλο ποσοστό τουριστών λόγω των πολιτιστικών δραστηριοτήτων • νέες θέσεις εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> • φαινόμενα κοινωνικής ανομίας και ξενοφοβίας • σημαντική αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος • πρόβλημα ανταγωνισμού στις νέες αγορές • κακή η παρεχόμενη πρόσφορα των υπηρεσιών

5.4. Προτάσεις.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ο τουρισμός και συγκεκριμένα ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας. Αυτό ισχύει και για την περίπτωση της Ζακύνθου. Για να έχουμε αύξηση της τουριστικής κίνησης στη Ζάκυνθο και περαιτέρω βελτίωση του τουριστικού προϊόντος, με θετικές επιπτώσεις στην οικονομία, αλλά με τουριστικές δραστηριότητες που να ωφελούν την κοινωνία καταθέτουμε τις παρακάτω προτάσεις:

- 1. Διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας.** Για την συστηματική προστασία της τοπικής πολιτιστικής παραγωγής, είναι απαραίτητο να μπορέσει να διατηρηθεί η πολιτιστική ταυτότητα, όπως ακριβώς την κληρονομήσαμε. Το παλιό και το καινούριο θα πρέπει να συνυπάρχουν αρμονικά στο συνολικό πολιτιστικό προϊόν. Η παράδοση στην πιο γνήσια και αυθεντική της μορφή θα πρέπει να προβάλλεται με τον κάθε δυνατό τρόπο.
- 2. Ενίσχυση της ελκυστικότητας του τουριστικού προορισμού μέσω του πολιτισμού.** Είναι ανάγκη να ενισχυθεί η ελκυστικότητα του τουριστικού και πολιτιστικού προορισμού με μακροπρόθεσμη προοπτική. Η σωστή αναλογία μεταξύ διασκέδασης και πολιτιστικής ψυχαγωγίας πρέπει να δημιουργεί θετικές εντυπώσεις και συναισθήματα, που να καταλαμβάνουν προνομιακή θέση στη μνήμη των τουριστών.
- 3. Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.** Ο πολιτιστικός τουρισμός δεν μπορεί να είναι βιώσιμος αν δεν συνδέεται με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη συνέχιση της. Οι πολιτιστικοί θησαυροί αποτελούν στοιχείο γνώσης και παιδείας, τόσο για τους κατοίκους, όσο και για όλους τους τουρίστες. Οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μνημεία και ολόκληρος ο πολιτισμός αποτελούν δίαυλους, μέσω των οποίων μπορούν και πρέπει να προβληθούν τα πρότυπα του μακρόχρονου πολιτισμού.
- 4. Περισσότερη προβολή της Ζακύνθου με χρήση νέων τεχνολογιών.** Είναι απαραίτητο για την βελτίωση του πολιτιστικού τουρισμού να προωθηθεί η δικτύωση του τόπου και η προβολή των πολιτιστικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στην περιοχή της Ζακύνθου. Η νέα τεχνολογία μπορεί να

ενισχύσει, χωρίς να αλλοιώνει, την προβολή ενός τόπου μέσα από την παρουσίαση της πολιτιστικής του κληρονομιάς. Αυτό δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα στη Ζάκυνθο.

- 5. Η προσφορά αυθεντικών πολιτιστικών τουριστικών προϊόντων** και όχι κακής ποιότητας εμπορικών τουριστικών προϊόντων.
- 6. Προσβασιμότητα.** Η επισκεψιμότητα και η προσβασιμότητα σε όλους τους χώρους με πλούσιο πολιτιστικό ενδιαφέρον θα πρέπει να διασφαλίζεται και να υποστηρίζεται με κάθε τρόπο. Εδώ ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι καθοριστικός.
- 7. Πολιτιστικές δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας.** Είναι σκόπιμο να διοργανώνονται περισσότερες πολιτιστικές δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών. Η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, που να συνδυάζουν το παραδοσιακό με το σύγχρονο στοιχείο, μπορούν να προκαλέσουν μεγάλη δημοσιότητα, σαν αποτέλεσμα την ολοένα και περισσότερη αύξηση της τουριστικής κίνησης.
- 8. Συμμετοχή των πολιτών.** Οι πολίτες πρέπει να έχουν ενεργή συμμετοχή τόσο στο έργο της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, όσο και στα πολιτιστικά δρώμενα- εκδηλώσεις, που πραγματοποιούνται στο νησί.
- 9. Αξιοποίηση των ιδιοτεροτήτων.** Πρέπει να αξιοποιηθούν και να προβληθούν περισσότερο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ζακύνθου, είτε ως προς το φυσικό της περιβάλλον είτε ως προς την πολιτιστική της κληρονομιά.
- 10. Συστηματική προσπάθεια των πολιτιστικών φορέων για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.** Καταλήγοντας, επισημαίνουμε ότι είναι καθήκον όλων μας, και περισσότερο αυτών που ασχολούνται συστηματικά με τον πολιτισμό (Δήμος, Πολιτιστικοί φορείς), να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για να προωθήσουμε τον πολιτιστικό τουρισμό στη Ζάκυνθο και με βάση αυτόν να επιτύχουμε δράσεις που να ενισχύουν την τουριστική και άρα την γενικότερη ανάπτυξη του νησιού.

Βιβλιογραφία

- Ζάκυνθος: Το λουλούδι του Ιονίου". Ειδικό αφιέρωμα περιοδικού Γεωτρόπιο τεύχος 16 σ. 47-54 (Ιουλ. 2000)
- Εσπέριον Άστρον: Λαϊκή και παραδοσιακή τέχνη της Ζακύνθου
- Μετασεισμική Ζάκυνθος: Πλατύφορος
- Ιστορικά απομνημονεύματα της Ζακύνθου: Παναγιώτη Χιώτη
- Εφημερίδα: Ημέρα τση Ζάκυθος
- «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ» Μανώλης Κων. Σφακιανάκης, Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ»
- Ανεξερεύνητη Ζάκυνθος: ROAD ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α. Ε.
- Κείμενα για τον πολιτισμό, την ιστορία και την πολιτική: Κ. Πορφύρης 2008
- Θέματα οικονομικής και τουριστικής πολιτικής: Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων
- Η κρατική συμβολή στον τουρισμό. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Βενετσανοπούλου, Μαρία Γ
- Μια εισαγωγή στον τουρισμό: Κατερίνα Κιτίδη 2004
- [www. zakynthos.gr](http://www.zakynthos.gr)
- www.zakynthos.gov.gr
- www.gozakynthos.gr
- www.touristorama.gr
- [www. touristnews.gr](http://www.touristnews.gr)
- www.greek-tourism.gr
- Δήμος Ζακύνθου
- Λιμεναρχείο – Αεροδρόμιο – Ε.Ο.Τ. – Επιμελητήριο Ζακύνθου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Ερωτηματολόγιο

A. Ερωτήσεις προς τον Δήμο Ζακύνθου

Ερώτηση 1. Ο τουρισμός αποτελεί έναν σημαντικό μοχλό ανάπτυξης του Δήμου. Κατά πόσο βοήθα ο τουρισμός στην ανάπτυξη;

Απάντηση. Η ανάπτυξη στο Δήμο στηρίχθηκε και στηρίζεται στην αγροτική ανάπτυξη, στον πολιτισμό και στην τουριστική ανάπτυξη. Ο τουρισμός είναι ένα ξεχωριστό κομμάτι της αναπτυξιακής διαδικασίας. Η τουριστική ανάπτυξη βρίσκεται σε συνεχή αναπτυσσόμενη πορεία. Παρά τις μερικές ελλείψεις σε τουριστικές υποδομές η κίνηση σταδιακά αυξάνεται με σημαντικά κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα.

Ερώτηση 2. Υπάρχουν επενδύσεις στον τουριστικό τομέα και σε τι επίπεδο βρίσκονται;

Απάντηση. Παρότι τα τελευταία χρόνια έγιναν σημαντικές επενδύσεις στον τουριστικό τομέα, όμως αντιμετωπίζουν κάποιες δυσκολίες και καθυστερήσεις και θα πρέπει να γίνουν περισσότερες.

Ερώτηση 3. Ποια θεωρείτε τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος στον τουριστικό τομέα;

Απάντηση. Το μεγαλύτερο πρόβλημα στον τουριστικό τομέα είναι η μικρή χρονική περίοδος του καλοκαιριού. Η έλλειψη σημαντικών υποδομών. Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Και η κακή διαφήμιση του νησιού, λόγω έλλειψης επικοινωνίας ανάμεσα στους διάφορους φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό. Επίσης, ο τουριστικός τομέας έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση και από την αύξηση του ανταγωνισμού.

Ερώτηση 4. Στον Δήμο Ζακύνθου υπάρχει πολιτιστικός τουρισμός;

Απάντηση. Ο πολιτισμός διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού. Σε μεγάλο βαθμό οι τουρίστες επισκέπτονται το νησί κυρίως για να θαυμάσουν τον πλούσιο πολιτισμό μας. Ο πολιτισμός με την πληθώρα των

πολιτιστικών δραστηριοτήτων ενισχύουν τον τουρισμό. Επομένως, γίνεται σαφές ότι ο πολιτιστικός τουρισμός είναι αναπόσπαστο κομμάτι της τουριστικής κίνησης στη Ζάκυνθο.

Ερώτηση 5. Κατά πόσο βοηθά ή μπορεί να βοηθήσει ο πολιτιστικός τουρισμός στην τουριστική ανάπτυξη;

Απάντηση. Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η κύρια αιτία επισκεψιμότητας στην Ζάκυνθο. Ο πολιτιστικός τουρισμός βοηθά στην διατήρηση της σπουδαίας πολιτιστικής κληρονομιάς, συμβάλλει στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αυξάνει σε μεγάλο βαθμό την απασχόληση. Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να βοηθήσει ακόμη περισσότερο με την ευαισθητοποίηση περισσότερων ανθρώπων και την ενασχόληση τους με τον πολιτισμό και την παράδοση. Επίσης, γίνεται και προώθηση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.

B. Ερωτήσεις προς την Πρόεδρο του Συλλόγου Ξενοδόχων κα Τετράδη Χριστίνα

Ερώτηση 1. Ποιο είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα που παρουσιάζει η Ζάκυνθος σε σχέση με άλλους προορισμούς;

Απάντηση. Στη Ζάκυνθο, οι δυνατότητες αξιοποίησης και ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, είναι διευρυμένες και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα. Το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ζακύνθου, είναι ότι διακρίνεται για το πλήθος και τη μοναδικότητα των πόρων, στις κατηγορίες του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος. Η Ζάκυνθος προσφέρει τη μοναδικότητα, να μπορεί με στοχευόμενη πολιτική, να συνδυάσει εναλλακτικές τουριστικές προτάσεις, ώστε να αποτελέσει πρότυπο ισόρροπης τουριστικής ανάπτυξης. Ακόμη, είναι ένας από τους ασφαλέστερους τουριστικούς προορισμούς και προσφέρει ποιότητα με λίγα σχετικά χρήματα.

Ερώτηση 2. Υπάρχουν επενδύσεις στον τουριστικό τομέα και σε τι επίπεδο βρίσκονται;

Απάντηση. Στον τουριστικό τομέα έχουν γίνει κάποιες σημαντικές επενδύσεις, αλλά δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες των τουριστών. Από μέρους της πολιτείας και των φορέων χρειάζονται προσπάθειες και επενδύσεις για την βελτίωση και οργάνωση υποδομών. Μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν επαρκείς υποδομές και υπηρεσίες, και γενικά δεν έχουν αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό οι υφιστάμενες δυνατότητες. Για την βελτίωση των συνθηκών απαιτούνται δυναμικές πρωτοβουλίες με συντονισμένες και οργανωμένες ενέργειες τόσο από την Τοπική Αυτοδιοίκηση όσο και από τους ιδιώτες επιχειρηματίες.

Ερώτηση 3. Ποια θεωρείτε τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος στον τουριστικό τομέα;

Απάντηση. Από τα σημαντικότερα προβλήματα είναι η έλλειψη σχεδιασμού, τόσο δράσεων, όσο και χωροταξικών χώρων, η έλλειψη εξειδικευμένης παιδείας αλλά και τουριστικής συνείδησης, η άναρχη ανάπτυξη που σημειώθηκε πριν μερικές δεκαετίες και τα αποτελέσματα της οποίας έρχονται στο φως σήμερα. Επίσης, η νέα τεχνολογία δεν είναι αρκετά διαδεδομένη, έτσι ώστε να εξυπηρετούνται όλοι καλύτερα.

Ερώτηση 4. Στον Δήμο Ζακύνθου υπάρχει πολιτιστικός τουρισμός;

Απάντηση. Η Ζάκυνθος αποτελεί ιδανικό τόπο για τον επισκέπτη κάθε ηλικίας, λόγω της πληθώρας των επιλογών και της δυνατότητας αξιοποίησης του χρόνου του όπως επιθυμεί, συνδυάζοντας τον πολιτισμό, την ιστορία, την παράδοση, με την υπέροχη φύση και με την ξεκούραση. Η Ζάκυνθος διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία καθώς και σπουδαία αρχιτεκτονική. Σπουδαίες πολιτιστικές δραστηριότητες, οι οποίες προσελκύουν τους τουρίστες.

Γ. Ερωτήσεις προς τον κ. Πέτρο Βουτυράκο ιδιοκτήτη τουριστικού πρακτορείου.

Ερώτηση 1. Ο τουρισμός αποτελεί έναν σημαντικό μοχλό ανάπτυξης.

Κατά πόσο βοήθα ο τουρισμός στην ανάπτυξη;

Απάντηση. Ο τουρισμός είναι ο σημαντικότερος τομέας για την αναπτυξιακή διαδικασία ενός τόπου και συγκεκριμένα για τη Ζάκυνθο. Η ανάπτυξη έχει ανάγκη τον τουρισμό, διότι είναι ο πιο αποδοτικός παραγωγικός τομέας της οικονομίας.

Προσφέρει αρκετές δυνατότητες και ευκαιρίες, έτσι ώστε ολοένα και περισσότεροι να ωφελούνται από τον τουρισμό.

Ερώτηση 2. Ποια θεωρείτε τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος στον τουριστικό τομέα;

Απάντηση. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ζάκυνθος είναι οι υποδομές, οι οποίες αν και υπάρχουν δεν είναι αρκετές και κατάλληλες για την εξυπηρέτηση των τουριστών. Χρειάζονται αλλαγές και βελτίωση στο οδικό δίκτυο και στη βελτίωση της μαρίνας στο λιμάνι.

Ερώτηση 3. Ποιο είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα που παρουσιάζει η Ζάκυνθος σε σχέση με άλλους προορισμούς;

Απάντηση. Ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα που έχει η Ζάκυνθος είναι η γεωγραφική της θέση. Βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση από τις ακτές της Πελοποννήσου και η πρόσβαση γίνεται εύκολη. Ακόμη οι ομορφιές της Ζακύνθου είναι εκπληκτικές. Λόγω των ημερήσιων εκδρομών και από τις κρουαζιέρες οι τουρίστες μπορούν να θαυμάσουν τα υπέροχα τοπία .

Ερώτηση 4. Στον Δήμο Ζακύνθου υπάρχει πολιτιστικός τουρισμός;

Απάντηση. Στη Ζάκυνθο ο πολιτιστικός τουρισμός έχει ξεχωριστή θέση ανάμεσα σε όλες τις αιτίες που έρχονται τουρίστες. Όλα τα ήθη και έθιμα, οι παραδόσεις, η πολιτιστική κληρονομιά και οι πολιτιστικές δραστηριότητες είναι γνωστά στους τουρίστες, οι οποίοι έρχονται για να τα θαυμάσουν.

2. Ανάλυση SWOT

Η **ανάλυση SWOT** είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος μίας επιχείρησης, όταν η επιχείρηση πρέπει να λάβει μία απόφαση σε σχέση με τους στόχους που έχει θέσει ή με σκοπό την επίτευξή τους.

Το αρκτικόλεξο SWOT προκύπτει από τις αγγλικές λέξεις: *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats* (αντίστοιχα στα ελληνικά: δυνατά σημεία, αδύνατα σημεία, ευκαιρίες, απειλές).

Κατά την ανάλυση SWOT μελετώνται τα δυνατά (Strengths) και αδύνατα (Weaknesses) σημεία μίας επιχείρησης, οργανισμού ή και περιοχής, καθώς και οι ευκαιρίες (Opportunities) και οι απειλές (Threats) που υπάρχουν.

Τα δυνατά και αδύνατα σημεία αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης ή του οργανισμού ή της περιοχής.

Αντιθέτως οι ευκαιρίες και οι απειλές αντανakλούν μεταβλητές του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Γενικά, κατά την εφαρμογή της ανάλυσης επιχειρείται να απαντηθούν με όσο το δυνατόν πιο ποσοτικοποιημένο τρόπο ερωτήματα για την περιοχή όπως:

Δυνάμεις:

- Ποια είναι τα πλεονεκτήματα;
- Ποιο είναι το πλέον ανταγωνιστικό προϊόν / υπηρεσία;
- Ποιοι είναι οι διαθέσιμοι πόροι που είναι μοναδικοί ή έχουν το μικρότερο συγκριτικά κόστος;
- Τι θεωρούν οι τοπικοί οικονομικοί παράγοντες ως ενδογενή δύναμη της περιοχής;

Αδυναμίες:

- Τι θα μπορούσε να βελτιωθεί;
- Τι θα έπρεπε να αποφευχθεί;
- Τι θεωρούν οι τοπικοί οικονομικοί παράγοντες ως ενδογενή αδυναμία;

Η παραπάνω θεώρηση των Δυνάμεων – Αδυναμιών πραγματοποιείται τόσο από την εσωτερική οπτική, όσο και από την οπτική των «πελατών». Κρίσιμος παράγοντας, ο οποίος επιβάλλει την προσπάθεια ποσοτικοποίησης των δεδομένων αποτελεί η δυνατότητα ρεαλιστικής (αντικειμενικής) αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης. Η όλη ανάλυση οφείλει να γίνει συσχετιζόμενη με τον ανταγωνισμό: για παράδειγμα, η παραγωγή ενός προϊόντος υψηλής ποιότητας, εφόσον παράγεται σε αφθονία και από τον ανταγωνισμό, δεν αποτελεί δύναμη για την περιοχή, αλλά αναγκαιότητα.

Ευκαιρίες

- Ποιές είναι οι καλές ευκαιρίες που προβάλλουν;
- Ποιές είναι οι ενδιαφέρουσες τάσεις που αφορούν την περιοχή;

Χρήσιμες ευκαιρίες μπορεί να θεωρηθούν:

- Αλλαγές στην τεχνολογία και τις αγορές, σε μικρή ή μεγάλη κλίμακα
- Αλλαγές στην κρατική πολιτική στο πεδίο ενδιαφέροντος
- Αλλαγές σε κοινωνικά μοτίβα, πληθυσμιακά προφίλ, αλλαγές τρόπου ζωής
- Τοπικά γεγονότα

Μια συνήθης προσέγγιση εντοπισμού των ευκαιριών έγκειται στην ανασκόπηση των Δυνάμεων και τη διερεύνηση της δυναμικής τους για άνοιγμα ευκαιριών. Εναλλακτικά, ανασκοπούνται οι Αδυναμίες και διερευνάται η δυνατότητα αξιοποίησης ευκαιρίας μέσω της εξάλειψης των

Απειλές:

- Ποια εμπόδια εμφανίζονται συνήθως;
- Τι κάνουν οι ανταγωνιστές;
- Εμφανίζονται αλλαγές στις προδιαγραφές για τα ήδη παρεχόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες;
- Οι τεχνολογικές αλλαγές απειλούν ή ακυρώνουν τη υφιστάμενη οικονομία της περιοχής;
- Υπάρχουν χρηματοδοτικά ή χρηματοοικονομικά προβλήματα;

- Αποτελεί κάποια από τις Αδυναμίες πραγματική απειλή για την οικονομία της περιοχής;

Η μήτρα SWOT περιέχει τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά στοιχεία.

Εσωτερικό Περιβάλλον

Δυνατά Σημεία

Δυνατό Σημείο

***

Αδύνατα Σημεία

Αδύνατο Σημείο

***

Εξωτερικό Περιβάλλον

Ευκαιρίες

Ευκαιρία για ανάπτυξη Α

***

Απειλές

Κίνδυνος - Απειλή Α

***